

ISSN 2774-0234 (Print)
ISSN 2774-0641 (Online)

วารสารศิลปวัฒนธรรมสวนสุนันทา

Journal of Suan Sunandha Arts and Culture

ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2567 / Vol.4 No. 2 July - December 2024

วารสารศิลปวัฒนธรรมสวนสุนันทา
ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2567)
Vol.4 No.2 (July - December 2024)
ISSN 2774 - 40234

๓
เจ้าของ

สำนักศิลปะและวัฒนธรรม
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
1 ถนนอุทงทอง แขวงวชิรพยาบาล เขตดุสิต
กรุงเทพมหานคร 10300
โทรศัพท์ 0 2160 1216 อีเมล artsjournal@ssru.ac.th
เว็บไซต์ https://so01.tci-thaijo.org/index.php/artsjournal_ssru/about

ภาพหน้าปก : เป็นข้อความ วารสารศิลปวัฒนธรรมสวนสุนันทา ซึ่งถอดรหัสมาจากตราสัญลักษณ์
ของสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ออกแบบเป็นลายพิจิตรเรขาคณิต
ร่วมสมัยบนพื้นสีชมพู ผลงาน อาจารย์ภาณุวัฒน์ กาหลิบ

วารสารศิลปวัฒนธรรมสวนสุนันทา
สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 ปี พ.ศ. 2567 Vol.4 No.2 2024
ISSN 2774-0234 (Print) ISSN 2774-0641 (Online)

วารสารศิลปวัฒนธรรมสวนสุนันทา เป็นวารสารวิชาการราย 6 เดือน กำหนดออกปีละ 2 ฉบับ (ฉบับที่ 1 มกราคม ถึง มิถุนายน ฉบับที่ 2 กรกฎาคม ถึง ธันวาคม) มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นสื่อกลางในการนำเสนอผลงานวิชาการอย่างกว้างขวางและลึกซึ้ง ทั้งผลงานการวิจัย และผลงานปริทัศน์ที่มีคุณภาพ มีความคิดสร้างสรรค์ มีประโยชน์ต่อสังคม โดยเฉพาะด้านศิลปะและวัฒนธรรมทุกแขนง อันจะทำให้เกิดการสืบสาน รักษา ต่อยอด ตลอดจนก่อให้เกิดการเรียนรู้ เข้าใจสังคมและวัฒนธรรมที่หลากหลาย

วารสารนี้เปิดรับผลงานวิชาการ ประเภทบทความวิชาการ บทความวิจัย บทปริทัศน์หนังสือ และกรณีศึกษา เนื้อหาทั้งหมดที่ปรากฏในวารสารฉบับนี้ ได้ผ่านการพิจารณาจากกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้อง ไม่น้อยกว่าบทความละ 3 ท่าน และกองบรรณาธิการได้พิจารณาเห็นชอบให้เผยแพร่ได้ โดยเนื้อหาที่ปรากฏในวารสารถือเป็นความคิดเห็นส่วนบุคคลของผู้เขียน มิใช่ความคิดเห็น และไม่ถือเป็นความรับผิดชอบของบรรณาธิการและกองบรรณาธิการ ในกรณีที่ตรวจสอบภายหลังพบว่าผู้เขียนบทความได้คัดลอกผลงาน หรือลิขสิทธิ์ของผู้ใด รวมถึงการอ้างอิงที่ไม่ถูกต้อง ให้ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนทั้งสิ้น

ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร.ชุตินาฏจันทร์ ศรีวิบูลย์
รองศาสตราจารย์ ดร.รจนา จันทราสา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คมสัน โสมณวัตร
อาจารย์ ดร.พีระพล ชัชวาลย์

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
รองอธิการบดีฝ่ายวิจัยและพัฒนา
รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร
ผู้อำนวยการสำนักศิลปะและวัฒนธรรม

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วนศักดิ์ ผดุงเศรษฐกิจ

รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการและกิจกรรม

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์เกียรติคุณปรีชา เกาทอง
ศาสตราจารย์ ดร.ศุภกร ดิษฐพันธ์
ศาสตราจารย์พริตต์นั ดำรุง
ศาสตราจารย์ ดร.ปานฉัตต์ อินทร์คง
ศาสตราจารย์ ว่าที่ร้อยโท ดร.พิชัย สดภิบาล
Prof. Dr.Yuko Kurdasho
รองศาสตราจารย์ ดร.ศุภชัย จันทร์สุวรรณ
รองศาสตราจารย์ ดร.พรประพิตร์ เฝ้าสวัสดิ์
รองศาสตราจารย์ ดร.สมพล ดำรงเสถียร

มหาวิทยาลัยศิลปากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี
Kent State University
ศิลปินแห่งชาติ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหาร
ลาดกระบัง

รองศาสตราจารย์ ดร.เกรียงไกร เกิดศิริ
รองศาสตราจารย์ ดร.ปาริชาติ จึงวิวัฒนาภรณ์
รองศาสตราจารย์ ดร.เก่งกิจ กิติเรียงลาภ
รองศาสตราจารย์ ดร.จารุพรรณ ทรัพย์ปรุง
รองศาสตราจารย์เสาวภา โททยวัฒน์
อาจารย์ ดร.นันทิตา ไอลูกรรม

มหาวิทยาลัยศิลปากร
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ข้าราชการบำนาญ
ข้าราชการบำนาญ
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ

รองศาสตราจารย์ ดร.พิเชษฐ เปี้ยกลืน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุชมาล นิธิภัทรอนันต์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธเนศ มงคลสินธุ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิเชษฐ์ พันธุ์เทียน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คณิน ไพรวรรณรัตน์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์นภดล สังวาลเพชร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ณัฐสุรี เตชะวิริยะทวีสิน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กิตติภรณ์ นพอุดมพันธ์
ดร.สุรัตน์ จงดา
ดร.นฤพนธ์ ดั่งวิเศษ

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร
มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร

ฝ่ายประสานงาน

รวีโรจน์ ลิงห์ลำพอง
ชนะภาพ วัฒนธโอฟาร์
วิมลฉัตร เลิศคชสิทธิ์

ที่ปรึกษาศิลปกรรม

อาจารย์กวีธา ธรรมเจริญสถิต

รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารและแผนงาน

จัดรูปเล่ม เรียงพิมพ์

พรรณผกา แก้วดิน

ออกแบบปก

อาจารย์ภาณุวัฒน์ กาทลิป

บทบรรณาธิการ

วารสารศิลปวัฒนธรรมสวนสุนันทา ของสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา มีปณิธานที่จะเป็นแหล่งรวบรวมงานวิชาการทางด้านศิลปะและวัฒนธรรม เพื่อสะท้อนให้เห็นว่าองค์ความรู้ด้านนี้มีมิติที่หลากหลายและลึกซึ้ง ซึ่งผู้นิพนธ์ต้องใช้แนวคิดและทฤษฎี ตลอดจนการศึกษาเชิงปฏิบัติการ มาวิเคราะห์และสังเคราะห์ แล้วนำเสนอผลของการศึกษาในลักษณะที่แตกต่างกันออกไป ดังนั้นปลายทางของการศึกษาวิจัยจึงใช้การเผยแพร่ข้อมูลบนวารสารวิชาการ เพื่อสร้างคุณประโยชน์ให้กับสังคม ซึ่งวารสารศิลปวัฒนธรรมสวนสุนันทามีมาตรฐานกลั่นกรองพิจารณาผลงานโดยกองบรรณาธิการและผู้ประเมินบทความ จำนวน 3 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในศาสตร์นั้น ๆ นอกจากนี้ วารสารศิลปวัฒนธรรมสวนสุนันทายังเป็นแหล่งข้อมูลและเผยแพร่องค์ความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรม ซึ่งนักวิชาการและบุคคลทั่วไปที่สนใจสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ทั้งในรูปแบบของวารสารตีพิมพ์และออนไลน์ ประกอบด้วย บทความวิจัย บทความวิชาการ และบทความปริทัศน์ ซึ่งนักวิชาการ อาจารย์ และนิสิตนักศึกษา สามารถส่งผลงานบทความทางวิชาการมาเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ได้เช่นกัน

ในวารสาร ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม 2567) นี้ ประกอบด้วยบทความวิจัยและบทความวิชาการที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง แต่ละบทความนั้นได้ศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ และสรุปผลที่น่าสนใจ ดังนี้

บทความวิจัยเรื่อง *พันธนาการแห่งกอด* ผลงานของ วิชัย ฌ พัทลุง บทความวิชาการชิ้นนี้ใช้กรอบแนวคิดของทฤษฎีความเครียดในครอบครัว (Family Stress Theory) เพื่อทำความเข้าใจถึงการเชื่อมโยงระหว่างวิธีการแสดงออกทางความรัก การสื่อสาร และการตั้งความคาดหวังที่สูง ซึ่งเป็นปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดภาวะซึมเศร้า ข้อเสนอแนะจากการวิจัยนี้เน้นถึงความสำคัญของการพัฒนาทักษะการสื่อสารที่เข้าใจความแตกต่าง และการสร้างบรรยากาศที่ให้ความเคารพต่อความเป็นตัวตนของสมาชิกในครอบครัว ซึ่งจะช่วยส่งเสริมสุขภาพจิตที่ดี ลดความเสี่ยงต่อการเกิดภาวะซึมเศร้า และสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวที่เข้มแข็งและยั่งยืน

บทความวิจัยเรื่อง *การสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นบ้านร่วมสมัยจากพิธีบายศรีสู่ขวัญ ชุด “วาดพ่อนต้นโฮมขวัญ”* ผลงานของ พีระพัฒน์ สายสะอาด และภัชกรชา แก้วพลอย เป็นงานวิจัยสร้างสรรค์ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์แนวคิดในการสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นบ้านร่วมสมัยจากข้อมูลพิธีบายศรีสู่ขวัญชุด “วาดพ่อนต้นโฮมขวัญ” ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลจากตำรา วารสาร การสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์ เพื่อนำมาเป็นแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงานโดยเน้นไปที่ขั้นตอนของการผูกแขนอวยพรอันเป็นขั้นตอนสำคัญของพิธีกรรมดังกล่าวประกอบกับค่านิยมของสังคมในยุคปัจจุบันมานำเสนอในการแสดงครั้งนี้

บทความวิจัยเรื่อง *การออกแบบลวดลายผ้าไหมมัดหมี่จังหวัดศรีสะเกษ แรบบันดาลใจจากตาข่ายดอกไม้สด* ผลงานของ วุฒิศักดิ์ จันทิ นรมันต์ กรรณลา และศักรินทร์ หงส์รัตนาวรกิจ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการออกแบบลวดลายผ้าไหมมัดหมี่แรบบันดาลใจจากตาข่ายดอกไม้สด และเพื่อศึกษาความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายที่มีต่อผลงาน โดยผู้ศึกษาได้ออกแบบลายมัดหมี่จากลวดลายตาข่ายดอกไม้ได้แก่ ลายดาวกระจาย ลายสี่ก้านสี่ดอก ลายกำแพงแก้ว ออกแบบภาพร่างความคิดตามองค์ประกอบของผ้าชิ้นมัดหมี่ จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 3 รูปแบบ แล้วศึกษาความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมาย

บทความวิจัยเรื่อง *เครื่องเบญจรงค์ในภาคใต้: กรณีศึกษาศรีวิชัยเบญจรงค์ จังหวัดนครศรีธรรมราช* ผลงานของ อนันต์ ยอดวาริ เป็นการศึกษาวิเคราะห์การใช้ลวดลายบนเครื่องเบญจรงค์ของร้านศรีวิชัยเบญจรงค์ จังหวัดนครศรีธรรมราช อันมีที่มาจากทักษะประสบการณ์ที่ได้รับมาจากการถ่ายทอดโดยชุมชนบ้านดอนไถ่ดี อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร มีลวดลายปรากฏอยู่ 12 ลาย

ซึ่งเป็นลวดลายดั้งเดิมที่ได้มาจากชุมชนบ้านดอนไก่อี เมื่อนำภูมิปัญญานั้นมาจัดการผลิตและจำหน่ายในจังหวัดนครศรีธรรมราช จึงเป็นหลากไหลของภูมิปัญญาจากท้องถิ่นหนึ่งไปสู่อีกท้องถิ่นอย่างน่าสนใจและมีนัยสำคัญ

บทความวิจัยเรื่อง *มิติทางสังคม และความเป็นเมืองของกรุงเทพมหานคร ที่สะท้อนผ่านการออกแบบเครื่องแต่งกาย* ผลงานของ ภักศพร พิมสาร กุสุมา เทพรักษ์ และชลทิศ พระคำยาน เป็นงานวิจัยเชิงสร้างสรรค์ด้านสุนทรียะ ศิลปะ (Art Creative Research) ที่ศึกษามิติทางสังคม และความเป็นเมืองของกรุงเทพมหานคร นำไปสู่แนวคิดในการหาต้นแบบการออกแบบเครื่องแต่งกาย ที่ส่งเสริมการตระหนักรู้ และความเข้าใจต่อปัญหาสังคมของกรุงเทพฯ ผ่านงานออกแบบเครื่องแต่งกาย ที่สามารถกระตุ้นให้ผู้ชม เห็นถึงความสำคัญ และความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในเมืองหลวงนี้ผ่านมุมมองทางศิลปะ สร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับประเด็นทางสังคมและความเป็นเมืองของกรุงเทพมหานครได้อย่างมีประสิทธิภาพ

และบทความวิจัยเรื่อง *ผลงานสร้างสรรค์ในการนำเสนอแบบนามธรรม ชุด “ปรากฏการณ์-ชีวิต”* ผลงานของ อੰนดา ภูวิวัตร และฤทัยรัตน์ คำศรีจันทร์ เป็นการศึกษาธรรมชาติอันสอดคล้องกับผลงานสร้างสรรค์ชุดปรากฏการณ์-ชีวิต เพื่อพัฒนาผลงานศิลปะบำบัดจากธรรมชาติ มีการรวบรวมองค์ความรู้ที่ได้รับตลอดช่วงเวลาการรักษาต้นไม้อายุด้วยโรคเหี่ยวเฉาที่เกิดขึ้นในพืชตระกูลมะเขืออันเนื่องมาจากสภาพแวดล้อมไม่เหมาะสมต่อการเจริญเติบโตเพื่อนำข้อมูลมาส่งเสริมแนวทางในการพัฒนาผลงานสร้างสรรค์ผ่านธรรมชาติบำบัด นับเป็นผลงานศิลปะนามธรรมที่น่าสนใจยิ่ง

ในโอกาสนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่า วารสารศิลปวัฒนธรรมสวนสุนันทาฉบับนี้จะเป็นประโยชน์สำหรับการศึกษาวิจัย และช่วยต่อยอดองค์ความรู้ในแวดวงวิชาการต่อไป

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วนศักดิ์ ผดุงเศรษฐกิจ
บรรณาธิการ

สารบัญ

หน้า

บทความวิจัย

THE BONDAGE OF HUG

1

พันธนาการแห่งกอด

WICH NA PATTALUNG (วิชัย ณ พัทลุง)

THE CREATION OF THE CONTEMPORARY FOLK DANCE FROM BAI SRI SU KWAN (ISAN BLESSING CEREMONY)

14

“WAD FORN TON HOM KHWAN”

การสร้างสรรคนาฏศิลป์พื้นบ้านร่วมสมัยจากพิธีบายศรีสู่ขวัญ
ชุด “วาดฟ่อนต๋อนโฮมขวัญ”

PEERAPAT SAISA-ARD (พีระพัฒน์ สายสะอาด)

PADPARADSCHA KEAWPLOY (ภัชกรชา แก้วพลอย)

DESIGNING PATTERNS FOR MUDMEE SILK IN SISAKET PROVINCE

25

INSPIRED BY FRESH FLOWER NETS

การออกแบบลวดลายผ้าไหมมัดหมี่จังหวัดศรีสะเกษ

แรงบันดาลใจจากตาข่ายดอกไม้สด

WUTTISAK CHANTO (วุฒิศักดิ์ จันโท)

NORAMAN KANNALA (นรมันดี กรรณลา)

SAKARIN HONGRATTANAVORAKIT (ศักรินทร์ หงส์รัตนาวรกิจ)

BENJARONG IN THE SOUTHERN OF THAILAND: SRIVICHAI BENJARONG

40

NAKHON SI THAMMARA PROVINCE

เครื่องเบญจรงค์ในภาคใต้: กรณีศึกษา “ศรีวิชัยเบญจรงค์”

จังหวัดนครศรีธรรมราช

ARNAN YODVAREE (อนันต์ ยอดวารีย์)

SOCIAL DIMENSIONS AND URBANIZATION IN BANGKOK:

56

REFLECTED THROUGH COSTUME DESIGN

มิติทางสังคม และความเป็นเมืองของกรุงเทพมหานคร:

สะท้อนผ่านการออกแบบเครื่องแต่งกาย

PUKKAPORN PIMSARN (ภัคคพร พิมสาร)

KUSUMAR TAPLUK (กฤษมา เทพรัภย์)

CHOLLATID PHRAKHAMYARN (ชลทิศ พระคำยาน)

CREATIVE WORK IN ABSTRACT PRESENTATION
SERIES “PHENOMENON–LIFE”

ผลงานสร้างสรรค์ในการนำเสนอแบบนามธรรม

ชุด “ปรากฏการณ์-ชีวิต”

AUNDA PHUWIWAT (อันดา ภูวิวัตร์)

RUTHAIRAT KUMSRICHA (ฤทัยรัตน์ คำศรีจันทร์)

บทความวิจัย

THE BONDAGE OF HUG

พันธนาการแห่งกอด

WICH NA PATTALUNG (วิชัย ณ พัทลุง)*

วันที่รับบทความ 29 พฤศจิกายน 2567
วันที่แก้ไขบทความ 20 ธันวาคม 2567
วันที่ตอบรับบทความ 23 ธันวาคม 2567

บทคัดย่อ

อ้อมกอดเป็นหนึ่งในรูปแบบการแสดงออกซึ่งความรักของมนุษย์ แต่หากอ้อมกอดนั้นแน่นเกินไป อาจจะทำให้กลายเป็นการบีบรัดมากกว่าออบอุ้ม “Black Dress” เป็นภาพยนตร์กรรมสองมิติที่ใช้เทคนิคพิเศษ เพื่อส่งผ่านความรู้สึกของใครหลาย ๆ คนที่เก็บซ่อนเอาไว้ภายในจิตใจ ความรัก ความหวังดีของคนในครอบครัวที่ไม่อาจจะปฏิเสธได้แต่ก็มีมากเกินไปจนกว่าจะรับไหวกอดตัวกลายเป็นความกดดันในจิตใจ

งานวิจัยนี้มุ่งเน้นการศึกษาผลกระทบเชิงจิตวิทยาของความรักและความหวังดีในครอบครัวที่มีเจตนาดีในการดูแลและสนับสนุนสมาชิกในครอบครัว โดยวิเคราะห์ถึงการที่ความหวังดีดังกล่าวอาจกลายเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดภาวะซึมเศร้าและปัญหาสุขภาพจิตในระยะยาวได้อย่างไม่คาดคิด การวิจัยนี้ใช้กรอบแนวคิดของทฤษฎีความเครียดในครอบครัว (Family Stress Theory) เพื่อทำความเข้าใจถึงการเชื่อมโยงระหว่างวิธีการแสดงออกทางความรัก การสื่อสาร และการตั้งความคาดหวังที่สูง ซึ่งแม้จะมีเป้าหมายเพื่อสร้างความสำเร็จและความสุขให้กับสมาชิกในครอบครัว แต่อาจกลับสร้างความรู้สึกดกดัน ความรู้สึกไร้ค่า และความรู้สึกไม่พอใจในตนเอง ซึ่งเป็นปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดภาวะซึมเศร้า

การศึกษานี้ดำเนินการโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้มีประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับความกดดันจากครอบครัว และใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา ประกอบกับการวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างความเครียดจากความหวังดีในครอบครัว และระดับของภาวะซึมเศร้าในผู้ที่ได้รับความกดดัน ผลการศึกษาพบว่า ความคาดหวังทางบวกที่มากเกินไปและการขาดพื้นที่ในการแสดงออกอย่างเสรี มีแนวโน้มที่จะกระตุ้นการเกิดความเครียดสะสมในระยะยาว ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่การพัฒนาภาวะซึมเศร้าในวัยรุ่นและผู้ใหญ่

ข้อเสนอแนะจากการวิจัยนี้เน้นถึงความสำคัญของการพัฒนาทักษะการสื่อสารที่เข้าใจความแตกต่างและการสร้างบรรยากาศที่ให้ความเคารพต่อความเป็นตัวตนของสมาชิกในครอบครัว ซึ่งจะช่วยให้ส่งเสริมสุขภาพจิตที่ดี ลดความเสี่ยงต่อการเกิดภาวะซึมเศร้า และสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวที่เข้มแข็งและยั่งยืน

คำสำคัญ: ครอบครัว / ความเครียด / ภาวะซึมเศร้า / ความคาดหวัง

* อาจารย์ประจำสาขาการออกแบบอินเทอร์แอคทีฟและเกม คณะดิจิทัลมีเดีย มหาวิทยาลัยศรีปทุม, E-mail: ccyennn@gmail.com

Lecturer, Department of Interactive and Game Design, School of Digitalmedia, Sripatum University

Abstract

Hugs are one of the ways humans' express loves, but if the hug is too tight, it might turn into suffocation rather than warmth.

“Black Dress” is a two-dimensional painting using special techniques to convey the feelings many people keep hidden deep within their hearts. Love and goodwill from family members, though undeniably valuable, can sometimes become overwhelming and lead to psychological pressure.

This research focuses on studying the psychological impact of familial love and care, specifically the unintended consequences of well-meaning support and guidance. By examining how these positive intentions might inadvertently contribute to depression and long-term mental health issues, the study uses the Family Stress Theory framework to analyze the links between expressions of love, communication patterns, and high expectations.

Although such behaviors aim to ensure the success and happiness of family members, they can also create feelings of pressure, inadequacy, and dissatisfaction. These negative feelings often serve as risk factors for the development of depressive symptoms.

This study utilized both in-depth interviews and quantitative data collection from participants with firsthand experiences of familial pressure. Descriptive and statistical analyses were conducted to examine the relationship between stress from familial expectations and levels of depression among affected individuals.

The findings revealed that excessive positive expectations and a lack of space for self-expression tend to accumulate long-term stress. This stress becomes a major factor contributing to the onset of depression in adolescents and young adults.

The recommendations from this research emphasize the importance of developing communication skills that acknowledge differences and creating an atmosphere of mutual respect for individuality. This approach fosters mental well-being, reduces the risk of depression, and strengthens sustainable family relationships.

Keywords: Family / Stress / Depression / Expectations

บทนำ

ในยุคที่เทคโนโลยีพัฒนาอย่างรวดเร็ว ทุกคนเชื่อมต่อกันด้วยอินเทอร์เน็ต การติดต่อสื่อสารง่าย ผู้คนสามารถเข้าถึงโอกาสกันได้ด้วยเทคโนโลยี ความสำเร็จถูกป่าวประกาศให้เห็นแทบทุกวัน การถูกเปรียบเทียบกับ การถูกคาดหวังก็ย่อมตามมา ความสำเร็จ และความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ และสังคมมักถูกนำมาใช้เป็นตัวชี้วัดความสำเร็จของแต่ละบุคคล ส่งผลให้ครอบครัวหลาย ๆ ครอบครัวให้ความสำคัญกับการสนับสนุน และดูแลสมาชิกในครอบครัวอย่างเข้มงวด เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ทั้งในด้านการศึกษา การประกอบอาชีพ และการพัฒนาทักษะต่าง ๆ ด้วยความปรารถนาดีที่ต้องการให้สมาชิกในครอบครัวมีคุณภาพชีวิตที่ดี สุข และอนาคตที่สดใส อย่างไรก็ตาม ความคาดหวัง และความกดดันเหล่านี้ แม้จะมีเจตนาที่ดี แต่กลับอาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิตของสมาชิกในครอบครัวโดยที่ผู้ส่งสารไม่รู้ตัว

ทฤษฎีความเครียดในครอบครัว (Family Stress Theory) อธิบายถึงการที่สมาชิกในครอบครัวต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่กดดันจากทั้งภายในและภายนอกครอบครัว โดยความเครียดที่เกิดจากการพยายามทำตามความคาดหวังและการเปรียบเทียบกับมาตรฐานที่ตั้งไว้ สามารถนำไปสู่ความรู้สึกไร้ค่า ความไม่พอใจในตนเอง และอาจพัฒนาไปสู่ภาวะซึมเศร้าได้ ผลกระทบนี้เห็นได้ชัดเจนในกลุ่มวัยรุ่นและผู้ใหญ่ตอนต้น ซึ่งเป็นช่วงที่บุคคลเริ่มสร้างอัตลักษณ์ของตนเอง แต่ในขณะเดียวกันก็ยังพึ่งพาครอบครัวในหลายด้าน (Yoav Lavee, Hamilton I. McCubbin and David H. Olson, 1987 และ Froma Walsh, 2016)

จากการศึกษาเบื้องต้นนี้เกี่ยวกับผลกระทบของการเลี้ยงดูและความคาดหวังในเชิงบวก พบว่าการเลี้ยงดูที่เข้มงวดและความกดดันในครอบครัวเป็นปัจจัยที่เชื่อมโยงกับภาวะซึมเศร้า ความวิตกกังวล และปัญหาสุขภาพจิตอื่น ๆ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องยังระบุว่าความกดดันจากครอบครัวสามารถเกิดขึ้นได้ในหลากหลายรูปแบบ เช่น การคาดหวังด้านการศึกษา การควบคุมความสัมพันธ์ทางสังคม หรือแม้กระทั่งการกำหนดมาตรฐานการใช้ชีวิตที่เคร่งครัด ซึ่งอาจส่งผลให้สมาชิกในครอบครัวรู้สึกว่าไม่สามารถเป็นตัวของตัวเองได้อย่างเต็มที่ ความรัก และความคาดหวังที่มากเกินไปนั้นส่งผลให้ผู้รับรู้สึกกดดันและอึดอัดเกินกว่าจะรับไหว

บทความนี้จึงมุ่งเน้นการสำรวจและวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่ความรักและความหวังดีในครอบครัวที่มากเกินไปสามารถกลายเป็นหนึ่งในสาเหตุของการเกิดภาวะซึมเศร้า การศึกษาเน้นไปที่บทบาทของการสื่อสารภายในครอบครัว ความคาดหวังที่ไม่เหมาะสม และผลกระทบทางจิตวิทยาที่เกิดขึ้นจากการพยายามปฏิบัติตามความคาดหวังที่สูงเกินไป การทำความเข้าใจถึงผลกระทบเชิงลบที่ซ่อนอยู่ของความหวังดีนี้ จะช่วยสร้างพื้นฐานในการพัฒนาวิธีการเลี้ยงดู การสนับสนุนที่ส่งเสริมสุขภาพจิตที่ดี และสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวที่มีความสุข

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาลักษณะและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเกิดโรคซึมเศร้าในครอบครัว
2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเกิดโรคซึมเศร้าในครอบครัว
3. เพื่อสร้างสรรค์ผลงานศิลปะที่สะท้อนความเข้าใจเกี่ยวกับโรคซึมเศร้า และเผยแพร่กระตุ้นความตระหนักรู้และสร้างความเข้าใจในครอบครัว

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ชุดข้อมูลที่รวบรวมมาเกี่ยวกับความรักและความสัมพันธ์ในครอบครัวที่มีต่อกัน
2. ชุดผลงานที่เกิดจากการวิเคราะห์ข้อมูลออกมาเป็นรูปแบบของงานจิตรกรรมสีน้ำมันสองมิติ
3. เกิดแรงกระเพื่อมทางสังคมเล็ก ๆ ที่ทำให้เกิดความรักและเข้าใจกันในครอบครัว

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตเนื้อหา

1.1 ศึกษาผลกระทบทางจิตวิทยาของ “ความรักและความห่วงใย” ในครอบครัวที่มีเจตนาดี แต่สามารถสร้างความกดดันให้แก่สมาชิกในครอบครัวได้

1.2 วิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างการแสดงออกทางความรัก การสื่อสาร และความคาดหวังที่สูงเกินไป ซึ่งอาจนำไปสู่ความเครียดและภาวะซึมเศร้า

2. ขอบเขตเชิงทฤษฎี

ใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีความเครียดในครอบครัว (Family Stress Theory) ในการทำความเข้าใจการเชื่อมโยงระหว่างปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่

- 2.1 ความเครียดในครอบครัว
- 2.2 รูปแบบการสื่อสารภายในครอบครัว
- 2.3 การตั้งความคาดหวังที่สูงเกินไป

3. ขอบเขตประชากร

3.1 กลุ่มตัวอย่าง: วัยรุ่นและผู้ใหญ่ตอนต้นที่มีประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับความกดดันในครอบครัว

3.2 ข้อมูลที่เก็บรวบรวม:

- 3.2.1 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews)
- 3.2.2 การสำรวจเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่าง

4. ขอบเขตวิธีการศึกษา

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีเชิงพรรณนาและสถิติ เพื่อค้นหาความสัมพันธ์ระหว่าง

- 4.1 ความเครียดจากความคาดหวังในครอบครัว
- 4.2 ระดับของภาวะซึมเศร้า

5. ขอบเขตเป้าหมาย

5.1 ระบุผลกระทบเชิงลบที่อาจซ่อนอยู่ในความรักและความห่วงใย เช่น การพัฒนาภาวะซึมเศร้า ความรู้สึกไร้ค่า ความกดดัน

5.2 เสนอแนวทางพัฒนาความสัมพันธ์ในครอบครัวที่สนับสนุนสุขภาพจิตที่ดี เช่น การสร้างพื้นที่ให้สมาชิกในครอบครัวสามารถแสดงตัวตนและความต้องการได้อย่างอิสระ การลดความคาดหวังและความกดดันที่ไม่เหมาะสม

ผลกระทบของความกดดันและความคาดหวังในครอบครัวต่อสุขภาพจิตของเยาวชน การแสดงออกถึงความรักและความหวังดีที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อสนับสนุนและสร้างความสำเร็จให้แก่ลูกหลานนั้น อาจก่อให้เกิดผลกระทบทางจิตใจหากการแสดงออกนั้นไม่คำนึงถึงความต้องการและความฝันที่แท้จริงของเยาวชน การตั้งความคาดหวังที่สูงเกินไปหรือการกำหนดมาตรฐานที่ไม่ได้สอดคล้องกับความเป็นจริงหรือศักยภาพของเยาวชน อาจสร้างความรู้สึกกดดันให้กับพวกเขา เยาวชนที่รู้สึกกว่าตนเองไม่สามารถทำตามความคาดหวังของครอบครัวได้ มักมีแนวโน้มที่จะรู้สึกกว่าตนเองไร้ค่า ไม่ดีพอ หรือ

ไม่ได้ได้รับการยอมรับ ซึ่งส่งผลให้พวกเขาสูญเสียความมั่นใจในตนเองและรู้สึกว่าไม่มีอิสระในการแสดงออกถึงตัวตนที่แท้จริง นอกจากนี้ การขาดพื้นที่ในการแสดงออกอย่างเสรีในครอบครัวทำให้เยาวชนต้องเก็บกดความต้องการและความฝันของตนไว้ภายใน ความรู้สึกดังกล่าวไม่เพียงแต่ทำให้เยาวชนรู้สึกว่าตนเองไม่เป็นที่ต้องการ แต่ยังเป็นปัจจัยเสี่ยงที่สำคัญต่อการพัฒนาเป็นภาวะซึมเศร้า ซึ่งเป็นหนึ่งในปัญหาสุขภาพจิตที่มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตในระยะยาว เยาวชนที่รู้สึกว่าตนเองต้อง “เล่นบทบาท” ที่ครอบครัวต้องการอาจประสบปัญหาในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น และไม่สามารถพัฒนาความเป็นตัวเองได้อย่างเต็มที่

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. ความเครียดในครอบครัวและผลกระทบต่อเยาวชน

การศึกษานี้ใช้กรอบแนวคิดของทฤษฎีความเครียดในครอบครัว (Family Stress Theory) ซึ่งอธิบายว่า เมื่อสมาชิกในครอบครัวเผชิญกับความคาดหวังและความกดดันที่เกินกำลังจะรับไหว ความเครียดนั้นจะสะสม และส่งผลกระทบต่อจิตใจและอารมณ์ หากครอบครัวไม่มีการสื่อสารที่ดี หรือไม่มีการสนับสนุนที่เหมาะสม ความเครียดจะกลายเป็นปัญหาสะสม ซึ่งอาจนำไปสู่ปัญหาทางสุขภาพจิต เช่น ภาวะซึมเศร้า การขาดความมั่นใจในตนเอง หรือความรู้สึกที่ไม่พอใจในตัวเอง การศึกษานี้พบว่าความคาดหวังที่ผู้ปกครองมีต่อลูกหลานโดยไม่มีการเปิดโอกาสให้แสดงออกถึงความต้องการของตนเองนั้นส่งผลกระทบต่อจิตใจของเยาวชน การถูกบังคับให้ทำหรือการบอกกล่าวถึงผลประโยชน์และโทษหากไม่ทำตามนั้น เป็นอีกหนึ่งข้อกล่าวอ้างที่มักใช้จูงใจและกดดันกับตัวสมาชิกในครอบครัวเอง เช่น การยกเอาผลประโยชน์ที่พึงจะได้หากทำตามคำร้องขอนี้ เพื่อขอร้องให้ทำในสิ่งที่ตรงข้ามกับความต้องการหรือความรู้สึกนึกคิดของผู้ถูกร้องขอ นำพามาซึ่งความอึดอัดใจให้แก่เยาวชนที่ต้องเชื่อฟังคำสั่ง (Reuben Hill, 1958 และ Linda J. Sax and Dayna Weintraub, 2014)

ภาพที่ 1 The Unequal Marriage (ศิลปิน: Vasili Pukirev ค.ศ. 1862)
ที่มา: <https://artincontext.org/the-unequal-marriage-by-vladimirovich-pukirev/>

ในยุคสมัยก่อน แนวคิดที่ว่าบุตรนั้นยอมเป็นสมบัติของพ่อแม่ดำรงอยู่อย่างแพรวหลาย การจะทำสิ่งใด ครอบครัวย่อมมีผลต่อการตัดสินใจทั้งนั้น ไม่อาจเลือกเส้นทางของตัวเองได้ จากภาพ The Unequal Marriage เป็นภาพโดยศิลปินรัสเซีย จากเหตุการณ์จริงของเพื่อนศิลปิน เป็นเรื่องราวของความรักของชายหญิงคู่หนึ่ง แต่ด้วยความหนุ่ม ยังไม่ประสบความสำเร็จใดๆ พ่อแม่ของผู้หญิง จึงให้แต่งงานกับชายชราในภาพที่มั่งคั่ง มีฐานะดีมั่นคงในการที่จะดูแลลูกสาวของตนได้ แต่สิ่งที่ปรากฏคือความอึดอัดในใจและความขมขื่นของหญิงสาวที่ต้องแต่งงานกับชายชราผู้มั่งคั่ง ไม่อาจตัดสินใจว่าครอบครัวนั้นต้องการให้ลูกมีชีวิตครอบครัวที่อยู่อย่างสุขสบายภายภาคหน้า หรือต้องการความสบายที่

ได้มาจากการแต่งงานของลูก แต่สิ่งที่เห็นเด่นชัดคือความทุกข์ระทมของหญิงสาวที่ต้องกล้ำกลืนฝืนทน ในทางเทคนิคศิลปินได้ถ่ายทอดความข้อนแย้งของอารมณ์ในงานจิตรกรรมด้วย บรรยากาศที่เป็นงาน แต่งงานที่ควรจะมีความสุข แต่สีหม่นให้ความรู้สึกอึดอัด เศร้า รายละเอียดของชุดเครื่องประดับที่ ดูสวยงามเปล่งประกาย สัญลักษณ์ดอกไม้ที่กำลังจะบาน ชัดแย้งกับภายในใจที่มีทมน แสดงผ่านสีหน้า ของหญิงสาว แสงเงารวมถึงการใช้สีในบรรยากาศของภาพ

ภาพที่ 2 The Child's Bath (ศิลปิน: Mary Cassatt ค.ศ. 1893)

ที่มา: <https://artsandculture.google.com/asset/the-child-s-bath/FQGpinFFEcMyw?hl=en>

คำกล่าวที่ว่าไม่ว่าจะโตแค่ไหนลูกก็ยังเป็นเด็กสำหรับพ่อแม่เสมอ คงไม่เกินจริง พ่อแม่ที่เฝ้า ดูแลลูกคอยระวังทุก ๆ อย่างก้าวของลูก ไม่ว่าจะทำอะไร หรือตัดสินใจอะไรก็อยากให้ลูกนั้นปลอดภัย ที่สุด The Child's Bath ก็เป็นผลงานหนึ่งที่ทำให้เห็นถึงความห่วงใยของแม่ที่มีต่อลูก ในยุคสมัยนั้นที่การ แพร์ระบาดของโรคร้ายคร่าชีวิตเด็กน้อยไปนับไม่ถ้วน โลกที่เต็มไปด้วยความอันตรายไม่แปลกที่ ผู้ปกครองอยากจะทำดีและมอบสิ่งที่ดีที่สุดให้กับลูก แต่ความกังวลอันไร้ซึ่งข้อจำกัดจนอาจกลายเป็น การปกป้องที่มากเกินไป (Overprotective Parents) อาจเป็นอีกหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่หล่อหลอมให้เด็ก คนหนึ่งเติบโตมาภายใต้ความรู้สึกอึดอัดและกดดันอยู่ตลอดโดยที่ผู้ปกครองไม่ทันได้สังเกต

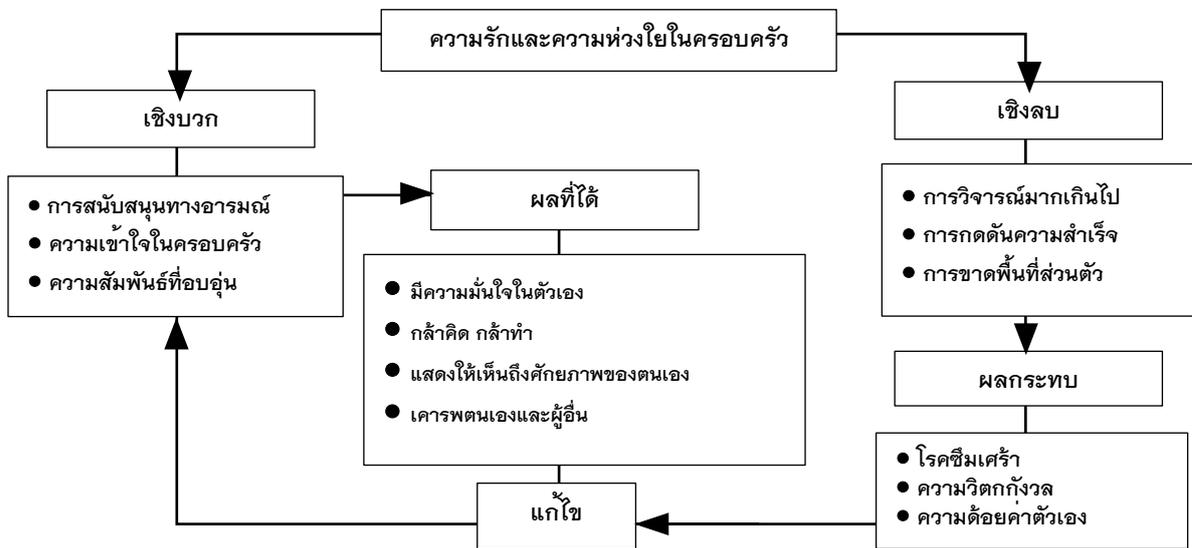
การสะสมของความเครียดและภาวะซึมเศร้าในยุคที่เทคโนโลยีพัฒนาอย่างรวดเร็ว ทุกคน เชื่อมต่อกันด้วยอินเทอร์เน็ต ความสำเร็จถูกประกาศให้เห็นแทบทุกวัน การถูกเปรียบเทียบ การถูก คาดหวังก็ย่อมตามมา เมื่อเยาวชนรู้สึกว่าคุณเองไม่สามารถทำตามความคาดหวังของครอบครัวได้ ความเครียดที่สะสมขึ้นนี้อาจเป็นต้นเหตุของภาวะซึมเศร้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อพวกเขาารู้สึกว่าตนเอง ต้องอยู่ในกรอบที่ครอบครัวกำหนด ไม่สามารถเลือกทางเดินชีวิตของตนเองได้ ซึ่งส่งผลให้พวกเขาขาด ความสุขในชีวิตและรู้สึกโดดเดี่ยว ภาวะซึมเศร้านี้อาจรุนแรงขึ้นเมื่อพวกเขาารู้สึกว่าไม่มีใครเข้าใจหรือ ไม่มีพื้นที่ในการแสดงออกถึงความรู้สึกของตนเอง ผลที่ตามมาอาจเป็นการปิดกั้นความรู้สึก เก็บกด ความเครียด และในที่สุดก็เกิดปัญหาสุขภาพจิตที่ซับซ้อนมากยิ่งขึ้น (Reuben Hill, 1958)

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษานี้ดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับความกดดันจากครอบครัว ผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก และการใช้แบบสอบถามโดยผลการวิเคราะห์พบว่า ความคาดหวังสูงของครอบครัวที่ไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงนั้นมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับของความเครียดและภาวะซึมเศร้า เยาวชนที่รู้สึกต้องดำเนินชีวิตตามเส้นทางที่ครอบครัวคาดหวังมักจะมีระดับความเครียดและความรู้สึกซึมเศร้ามากกว่าผู้ที่ได้รับการสนับสนุนให้เลือกทางเดินของตนเอง การวิเคราะห์ทางสถิติแสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างความคาดหวังในครอบครัวและความเสี่ยงต่อการเกิดภาวะซึมเศร้าในอนาคต

กรอบแนวคิดการวิจัย

แผนผังที่ 1 แสดงถึงผลลัพธ์เชิงบวกและเชิงลบที่เกิดขึ้นจากการกระทำที่เรียกว่า ความรักและความห่วงใยในครอบครัว
ที่มา: ผู้วิจัย

ผลงานการวิจัย

ความกดดัน การถูกคาดหวัง มักถูกใช้อ้างว่านั้นคือความรัก แน่แน่นอนว่าพ่อแม่ผู้ปกครองอยากให้ลูกหลานได้ดี แต่เมื่อเส้นทางความฝันของแต่ละคนแตกต่างกันความปรารถนาดีกลับกลายเป็นความกดดัน ความฝันของผู้ใหญ่ถูกส่งต่อมาเป็นกรอบครอบเส้นทางให้ลูกหลานเดิน ไม่สามารถที่จะแสดงความต้องการความคิดความฝันของตนเองได้ พื้นที่ปลอดภัยสบายใจที่จะพูดคุยกลับไม่ใช่ที่บ้าน จึงต้องเก็บซ่อนความฝันไว้ในและเล่นตามบทบาทที่ครอบครัวต้องการ เมื่อความมืดมิดมาถึง ความปรารถนา ความฝัน ความเศร้าที่ซ่อนไว้ในจะเปล่งแสงออกมา ยิ่งมืดมิดความชัดเจนภายในใจจะปรากฏ ผลงานชิ้นนี้ศิลปินได้ใช้เทคนิคพรายน้ำมาซ่อนอยู่ภายในงานจิตรกรรมสีน้ำมัน เมื่อห้องที่งานจิตรกรรมชิ้นนี้มีตลงตัว พรายน้ำจะทำงานโดยการเปล่งแสงที่กักเก็บไว้ออกมา เรียกว่า ภาพสอมนัยยะ นัยยะแรกคือภาพจิตรกรรมสีน้ำมัน แต่นัยยะที่สองคือเมื่อความมืดมาถึง ภาพจิตรกรรมชิ้นนี้จะ

เปลี่ยนความรู้สึกผู้คนที่ชม และเผยให้เห็นสิ่งที่ซ่อนไว้อยู่ภายใน ผลงานจิตรกรรมชิ้นนี้จึงถูกสร้างขึ้นเพื่อหวังจะสร้างความตระหนักรู้เล็กๆ ให้แก่สังคม

ขั้นตอนการสร้างสรรค

1. จิตรกรได้ศึกษา วิเคราะห์ และตีความข้อมูลจากปัญหาที่เกิดขึ้น นำไปสู่ภาพร่างผลงานขนาดย่อส่วน

ภาพที่ 3 ภาพร่างของ Black Dress
ที่มา: ผู้วิจัย

2. ทดลองใช้เทคนิคพิเศษ “พรายน้ำ” เข้ามาสู่ชิ้นงาน โดยทดลองหาสัดส่วนทางเคมีที่เหมาะสมกับชิ้นงานจนได้อัตราส่วนที่ 1/10 ส่วนของอิพ็อกซี และสารเรืองแสงในการจะขยายงานเป็น 70 x 130 ซม. อัตราส่วนจะอยู่ที่อิพ็อกซี 6,000 กรัม ต่อ สารเรืองแสง (พรายน้ำ) 600 กรัม

ภาพที่ 4 ภาพร่างของ Black Dress ทดลองใช้เทคนิคพรายน้ำ (ปิดไฟ)
ที่มา: ผู้วิจัย

3. เมื่อการทดลองเทคนิคพิเศษได้ผลลัพธ์ตามที่คาดหวัง นำไปสู่การสร้างต้นแบบและจัดวางองค์ประกอบเพื่อใช้ในการวาดภาพจริง

ภาพที่ 5 ภาพถ่าย การจัดวางองค์ประกอบต้นแบบของ Black Dress
ที่มา: ผู้วิจัย

4. ศิลปินเริ่มการสร้างสรรค์ผลงานผสมผสานเทคนิคการใช้สีน้ำมันร่วมกับการใช้พรายน้ำ เพื่อให้ได้มาซึ่งผลงานที่จะสะท้อนความรู้สึกที่ซ่อนไว้ของใครหลายคน มีการเก็บรายละเอียดทั้งสีหน้า และแววตาของต้นแบบที่ต้องการสื่อความรู้สึกถึงผู้ชม

ภาพที่ 6 เริ่มการลงสีน้ำมันของ Black Dress
ที่มา: ผู้วิจัย

รายละเอียดของผลงานมีดังนี้:

- ภาพวาดสองมิติบนแผ่นไม้ ในชื่อ “Black Dress”
- ใช้เทคนิคสีน้ำมันบนพรายน้ำ
- ขนาดของผลงาน 130 x 70 ซม.

ภาพที่ 7 และ 8 ผลงาน Black Dress
ที่มา: ผู้วิจัย

ศิลปินเลือกใช้พรายน้ำ เพื่อส่งเสริมเทคนิคพิเศษให้กับภาพ อย่างที่ทราบกันดีว่าพรายน้ำเป็นสารเรืองแสงชนิดหนึ่งที่จะส่องสว่างขึ้นในที่มืด โดยภาพนี้หากมองในสภาวะที่มีแสงปกติจะเห็นเด็กชายที่สวมผ้าคลุมประหนึ่งต้องสวมบทบาทเป็นฮีโร่ในการ์ตูนแสดงออกถึงความฝัน แต่เมื่อพิจารณาที่ท่วงท่าใบหน้า รวมถึงองค์ประกอบการยืนของเด็กชายจะเห็นถึงความอ่อนแอทั้งระหว่างท่วงท่าใบหน้ากับชุดที่ใส่ทำให้รู้สึกถึงสังคมรอบข้างที่เข้ามาบีบบทบาทในการควบคุมความฝันของเด็ก และการใช้.nyะของแสงเข้ามาก็เพื่อพูดถึงหน้าที่ในการใช้ชีวิตตามบทบาทที่สังคมรอบข้างต้องการ

เมื่อได้ทำการปิดไฟสารเรืองแสงก็ได้ทำงานองค์ประกอบในภาพต่าง ๆ แสดงให้เห็นถึงความหมายที่เปลี่ยนไปจากเด็กผู้ชายสวมผ้าคลุมสีแดง กลายเป็นเงาของเด็กใส่ชุดกระโปรงสีดำด้วยการใช้.nyะของความมืดมาพูดถึงภายในจิตใจมีเพียงแต่ตัวเราเท่านั้นที่รู้ ทั้งหมดนี้เปรียบเสมือนความรู้สึกของคนที่มีอยู่เพียงผิวเผินอาจจะไม่ได้รับรู้ถึงสิ่งที่อยู่ภายในใจ แต่เมื่อเข้ามาสำรวจภายในอาจจะพบสิ่งที่เก็บซ่อนไว้ ซึ่งอยู่ในจุดที่ดำดิ่งสู่ห้วงอารมณ์ที่ควบคุมไม่ได้ แล้วความรู้สึกบางอย่างก็จะถูกปลดปล่อยออกมา

ผลงานชิ้นนี้เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงสภาวะปัจจุบันในสังคม ความรักเป็นสิ่งที่ทุกคนต่างก็อยากได้รับ ภาพของเด็กหนุ่มที่ดูเหมือนไฟฝันอยากจะเป็นฮีโร่ ใคร ๆ ต่างก็ต้องมองเห็นแบบนั้น แต่แน่ใจหรือว่านั่นคือฝันของเด็กน้อยจริง ๆ หรือใครกันแน่ที่อยากให้เด็กน้อยฝันแบบนั้น บ่อยครั้งที่ความหวังดีก็ถูกใช้เป็นข้ออ้างในการตอบสนองของความ ต้องการของคนในครอบครัวซึ่งก่อให้เกิดความกดดัน ความตึงเครียด และท้ายที่สุดท้ายอาจนำไปสู่การแตกสลายได้ เพื่อยับยั้งความสูญเสียที่อาจจะเกิดขึ้น งานวิจัยนี้เสนอแนะว่าผู้ปกครองควรสร้างบรรยากาศที่เปิดโอกาสให้เยาวชนได้แสดงออกถึงความ ต้องการและความคิดของตนเอง การฟังอย่างตั้งใจและการสนับสนุนที่ไม่ตัดสินจะช่วยให้เยาวชนรู้สึกว่าได้รับการยอมรับในสิ่งที่ตนเองเป็น และสามารถพัฒนาตนเองตามความสนใจได้อย่างเต็มที่ การพูดคุยและรับฟังถูกเป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะทำให้ผู้ปกครองเข้าใจลูกได้มากขึ้น ให้เขาได้ก้าวเดินในเส้นทาง และรูปแบบที่เป็น บางครั้งอ้อมกอดที่แน่นไปก็กลับกลายเป็นการบีบรัดแทนได้

บทสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง พันธนาการแห่งกอด ผู้วิจัยได้สรุปบทสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะตามลำดับดังนี้

1. สรุป

การวิจัยนี้มีเป้าหมายเพื่อสำรวจและทำความเข้าใจผลกระทบเชิงจิตวิทยาของความกดดันจากความหวังดีในครอบครัวที่อาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิตของเยาวชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำไปสู่ภาวะซึมเศร้า ความรู้สึกไร้ค่า และการขาดความสุขในชีวิต ผลการวิจัยพบว่าความคาดหวังของผู้ปกครองที่ตั้งไว้สูงเกินไป แม้จะมาจากความปรารถนาดี หรือมาจากความต้องการของผู้ปกครองที่ใช้ความรักมาอ้างให้ลูกหลานตอบสนองความต้องการตนเองจึงต้องเข้มงวด แต่ผลที่ได้กลับเป็นดาบสองคมที่ส่งผลให้เยาวชนรู้สึกถูกกดดัน และขาดอิสระในการแสดงออกถึงความต้องการที่แท้จริงของตนเอง

การที่เยาวชนต้องปรับตัวและแสดงออกให้ตรงกับความต้องการของครอบครัวโดยที่ไม่สามารถแสดงตัวตนที่แท้จริงออกมาได้ นำไปสู่การสะสมของความเครียดที่มีผลกระทบต่อสุขภาพจิตอย่างมาก เยาวชนรู้สึกว่าไม่มีใครเข้าใจและยอมรับในสิ่งที่ตนเป็น การขาดพื้นที่ปลอดภัยในครอบครัวทำให้พวกเขาต้องปิดบังความรู้สึกภายใน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดภาวะซึมเศร้า และความรู้สึกโดดเดี่ยวในระยะยาว การศึกษาชี้ให้เห็นว่าความคาดหวังที่ไม่สมเหตุผลผลหรือขาดการสื่อสารที่สร้างสรรค์และเข้าใจ ทำให้เยาวชนขาดความมั่นใจและรู้สึกว่าตนเองไม่เป็นที่ต้องการในสายตาของครอบครัว ความรู้สึกเหล่านี้ส่งผลให้เยาวชนขาดความมั่นใจในตนเอง ลดความสามารถในการเผชิญปัญหา และอาจทำให้เกิดปัญหาทางจิตใจที่รุนแรงขึ้นเมื่อพวกเขาเข้าสู่วัยผู้ใหญ่

ข้อเสนอแนะจากการวิจัยนี้เน้นย้ำถึงความสำคัญของการพัฒนาทักษะการสื่อสารในครอบครัวที่ให้ความเคารพและยอมรับในความเป็นตัวตนของสมาชิกแต่ละคน ครอบครัวควรเปิดโอกาสให้เยาวชนได้แสดงออกถึงความต้องการ ความคิด และความฝันของตนเอง โดยไม่กดดันให้พวกเขาต้องเดินตามเส้นทางที่ถูกกำหนดไว้ล่วงหน้า ผู้ปกครองควรฟังอย่างตั้งใจ มีการสนับสนุนที่เป็นกลางให้ความช่วยเหลือ และให้คำแนะนำอย่างมีเหตุผลเพื่อให้เยาวชนรู้สึกว่าตนเองได้รับการยอมรับ และสามารถพัฒนาตนเองได้ตามความสนใจของตนเอง

นอกจากนี้ การสร้างบรรยากาศในครอบครัวที่เป็นมิตรและอบอุ่นจะช่วยลดความเครียด ความกดดันในจิตใจของเยาวชน เป็นการส่งเสริมสุขภาพจิตที่ดีในระยะยาว การให้ความสำคัญกับสุขภาพจิตของเยาวชนไม่ใช่แค่ช่วยป้องกันภาวะซึมเศร้าและความรู้สึกไร้ค่าเท่านั้น แต่ยังเป็นการสร้างพื้นฐานที่เข้มแข็งให้กับเยาวชนในการเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มั่นใจในตนเอง มีความสุข และสามารถเผชิญกับความท้าทายในชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. อภิปรายผล

บทความเรื่อง พันธนาการแห่งกอด บทความนี้ได้หยิบเอาเรื่องราวในชีวิตของครอบครัวมาสะท้อนถึงผลกระทบของความรักความหวังดีในครอบครัวที่มีเจตนาส่งเสริมและสนับสนุน แต่กลับกลายเป็นแรงกดดันที่ส่งผลต่อสุขภาพจิตของสมาชิกโดยเฉพาะเยาวชน ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าความคาดหวังที่สูงเกินไป การขาดพื้นที่ในการแสดงออกอย่างเสรี และการปิดกั้นการสื่อสารที่ไม่สร้างสรรค์ ล้วนเป็นปัจจัยที่นำไปสู่ภาวะซึมเศร้า

ผลกระทบสำคัญ

2.1 ความกดดันจากความคาดหวัง

ความคาดหวังในครอบครัวแม้มาจากความหวังดี หรือมาจากความปรารถนาส่วนตัวของคนในครอบครัวเองก็ตาม ถ้าตั้งเป้าหมายสูงเกินกว่าความสามารถของเยาวชน โดยไม่นึกถึงศักยภาพและความต้องการที่แท้จริงของพวกเขา อาจส่งผลให้เยาวชนรู้สึกไม่เพียงพอและสูญเสียความมั่นใจในตนเอง

2.2 การขาดพื้นที่ปลอดภัย

การที่เยาวชนไม่สามารถแสดงออกถึงตัวตนหรือความต้องการภายในครอบครัว ทำให้พวกเขาเก็บกดความรู้สึกและสะสมเป็นความเครียด

2.3 การสื่อสารที่ไม่เหมาะสม

ครอบครัวที่ขาดการสนทนาอย่างสร้างสรรค์ และใช้วิธีการบังคับหรือกล่าวถึงความสำเร็จในแง่เปรียบเทียบ ส่งผลให้เยาวชนรู้สึกโดดเดี่ยวและไม่ได้รับการยอมรับ

บทความนี้ถูกถ่ายทอดผ่านผลงาน “Black Dress” ที่เป็นทั้งผลงานศิลปะและเครื่องมือที่ช่วยสะท้อนความจริงอันละเอียดอ่อนในจิตใจของผู้คน ซึ่งมีพลังในการกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกในมิติความสัมพันธ์ครอบครัว

“Black Dress” เป็นสัญลักษณ์ของแรงกดดันที่มองไม่เห็น คล้ายอ้อมกอดที่แน่นจนกลายเป็นการบีบรัด เด็กในภาพที่ปรากฏตัวในชุดคลุมสีโไว สื่อถึงความฝันและตัวตนภายนอกที่ครอบครัวและสังคมต้องการให้พวกเขาเป็น แต่เมื่อแสงสว่างดับลงเทคนิคพรายน้ำเผยให้เห็นเด็กในชุดกระโปรงสีดำ เป็นการสะท้อนถึงตัวตนภายในที่แท้จริงซึ่งมักถูกซ่อนเร้นเพราะแรงกดดัน

ศิลปินได้ใช้ความมืดเพื่อแสดงความขัดแย้งระหว่างความฝันที่คนอื่นมองเห็น กับความจริงภายในใจของผู้ถูกกดดัน ผลงานนี้จึงแสดงออกถึงภาวะที่เยาวชนต้องรับมือกับบทบาทที่ครอบครัวและสังคมกำหนด การขาดพื้นที่สำหรับการแสดงออกถึงความต้องการของตัวเอง ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยที่ชี้ให้เห็นว่าการขาดพื้นที่ที่ปลอดภัยและการสื่อสารที่สร้างสรรค์ในครอบครัว สามารถเพิ่มความเสี่ยงต่อการเกิดภาวะซึมเศร้า

“Black Dress” ไม่ได้เป็นเพียงงานศิลปะ แต่เป็นเสียงสะท้อนของความเจ็บปวดภายในใจของผู้ถูกคาดหวังเกินจริง โดยเปรียบเสมือนกระจกที่สะท้อนความจริงในครอบครัว เพื่อกระตุ้นให้ผู้ปกครองพิจารณาการแสดงออกถึงความรักและความหวังดีในรูปแบบที่สร้างสมดุลระหว่างการสนับสนุนและการเคารพตัวตนของเยาวชน

3. ข้อเสนอแนะ

จากบทความ เรื่องพันธนาการแห่งกอด โดยได้ศึกษาเหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดโรคซึมเศร้าในครอบครัว ภายใต้จุดกระตุ้นที่ผู้คนอาจไม่เคยนึกถึงอย่างจริงจังมาก่อน จึงนำมาสรุปและได้แนวทางดังต่อไปนี้

3.1 ส่งเสริมการเลี้ยงดูแบบมีส่วนร่วม

3.1.1 ผู้ปกครองควรสร้างความสมดุลระหว่างการสนับสนุนและการให้อิสระเยาวชนควรได้รับโอกาสในการตัดสินใจและรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ของการกระทำของตนเอง

3.1.2 เปิดโอกาสให้สมาชิกในครอบครัวมีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดเป้าหมาย เพื่อหลีกเลี่ยงความคาดหวังที่อาจเกินจริง

3.2 ให้ความสำคัญกับสุขภาพจิต

3.2.1 การส่งเสริมกิจกรรมที่ช่วยให้เยาวชนผ่อนคลายและสร้างความมั่นใจ เช่น กิจกรรมสร้างสรรค์ หรือกีฬา

3.2.2 การเข้าถึงคำปรึกษาจากผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยาครอบครัวในกรณีที่สมาชิกเผชิญกับปัญหาทางอารมณ์หรือความเครียด

3.3 การสร้างระบบสนับสนุนที่เข้มแข็ง

3.3.1 จัดเวลากิจกรรมครอบครัว เช่น การพูดคุยประจำสัปดาห์ เพื่อให้สมาชิกได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น

3.3.2 ใช้เทคนิคการรับฟังเชิงลึก (Active Listening) เพื่อสร้างความเข้าใจและลดความขัดแย้ง

บทเรียนจากผลงานวิจัยและผลงานจิตรกรรม “Black Dress” ซึ่งให้เห็นถึงความสำคัญของการสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยในครอบครัว โดยผู้ปกครองควรเปิดโอกาสให้เยาวชนแสดงออกถึงความต้องการและความฝันอย่างอิสระ ลดความกดดันที่ไม่จำเป็น พร้อมทั้งส่งเสริมการสื่อสารที่สร้างสรรค์และเคารพความแตกต่างในตัวตนของแต่ละคน

ผลงานนี้จึงทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการสื่อสารความสำคัญของสุขภาพจิตและความสัมพันธ์ในครอบครัว ทั้งยังเป็นแรงบันดาลใจให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกในมิติของความเข้าใจและความใส่ใจในความรู้สึกของกันและกันอย่างแท้จริง

รายการอ้างอิง

Froma Walsh. *Strengthening Family Resilience* (3rd ed.). Guilford Press, 2016.

Hamilton I. McCubbin. “Integrating Coping Behavior in Family Stress Theory.” *Journal of Marriage and Family*, 41(2), 1979, (237–244), Retrieval date 20 November 2024, Retrieved from <https://www.jstor.org/stable/351693>

Linda J. Sax and Dayna Weintraub. “Exploring the Parental Role in First-Year Students’ Emotional Well-Being: Considerations by Gender.” *Journal of Student Affairs Research and Practice*, 51(2), 2014, (113–127). <https://doi.org/10.1515/jsarp-2014-0013>

Reuben Hill. “Generic Features of Families under Stress.” *Social Casework*, 39(2–3), 1958. (139–150).

Yoav Lavee, Hamilton I. McCubbin and David H. Olson. “Family Stress and Coping: A View from the McCubbin's Family Stress Model.” *Family Relations*, 36(4), 1987, (383–390).

บทความวิจัย

THE CREATION OF THE CONTEMPORARY FOLK DANCE FROM
BAI SRI SU KWAN (ISAN BLESSING CEREMONY) “WAD FORN TON HOM KHWAN”
การสร้างสรรคนาฏศิลป์พื้นบ้านร่วมสมัยจากพิธีบายศรีสู่ขวัญ
ชุด “วาดพ่อนต๋อนโฮมขวัญ”

PEERAPAT SAISA-ARD (พีระพัฒน์ สายสะอาด)*
PADPARADSCHA KEAWPLOY (ภัชภรชา แก้วพลอย)**

วันที่รับบทความ 5 ตุลาคม 2567
วันที่แก้ไขบทความ 3 พฤศจิกายน 2567
วันที่ตอบรับบทความ 4 ธันวาคม 2567

บทคัดย่อ

การแสดงชุด “วาดพ่อนต๋อนโฮมขวัญ” เป็นงานวิจัยสร้างสรรค์ ที่ได้รับแรงบันดาลใจจากการศึกษาผลงานสร้างสรรค์รำบายศรีสู่ขวัญ 3 ชุดการแสดง ที่มีกลวิธีสร้างสรรค์ผลงานที่เป็นเอกลักษณ์ นำไปสู่การค้นหารูปแบบการสร้างสรรครำบายศรีสู่ขวัญที่เป็นเอกลักษณ์ของผู้วิจัยเอง บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์แนวคิดในการสร้างสรรคนาฏศิลป์พื้นบ้านร่วมสมัยจากข้อมูลพิธีบายศรีสู่ขวัญชุด “วาดพ่อนต๋อนโฮมขวัญ” ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลจากตำรา วารสาร การสัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์ เพื่อนำมาเป็นแนวคิดในการสร้างสรรคผลงาน โดยเน้นไปที่ขั้นตอนของการผูกแขนอวยพรอันเป็นขั้นตอนสำคัญของพิธีกรรมดังกล่าวประกอบกับค่านิยมของสังคมในยุคปัจจุบันมานำเสนอในการแสดงครั้งนี้

ผลการสร้างสรรคนาฏศิลป์พื้นบ้านร่วมสมัยนั้นแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) โครงเรื่องของการแสดง จากการวิเคราะห์ข้อมูลพิธีบายศรีสู่ขวัญ 2) การออกแบบและกำกับลีลา จากการวิเคราะห์ข้อมูลเอกสาร ตำรา การสัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์ ซึ่งประกอบด้วย 1) แนวคิดการกำกับลีลาจากจินตภาพ 2) แนวคิดท่ารำแบบอีสาน 3) แนวคตินาฏศิลป์พื้นบ้านร่วมสมัย และ 4) การสร้างภาพที่ดีซึ่งงานวิจัยในครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า การสร้างสรรคนาฏศิลป์พื้นบ้านร่วมสมัยนั้นจำเป็นต้องคำนึงถึงความเป็นปัจจุบันเป็นหลัก สถานการณ์ บริบท ความต้องการ และลักษณะท่ารำที่ปรับปรุงขึ้นใหม่ตามยุคสมัย เนื่องจากสุนทรียะไมแต่ละยุคสมัยนั้นมีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: นาฏศิลป์พื้นบ้านร่วมสมัย / วาดพ่อนต๋อนโฮมขวัญ / บายศรีสู่ขวัญ

* นิสิตกลุ่มวิชาเอกนาฏศิลป์และการกำกับลีลา สาขาวิชาศิลปะการแสดง คณะดนตรีและการแสดง มหาวิทยาลัยบูรพา, E-mail: Peerapat.sai@go.buu.ac.th

Student, Dancing Major, Performing Arts Program, Faculty of Music and Performing Arts, Burapha University

** อาจารย์ประจำสาขาวิชาศิลปะการแสดง คณะดนตรีและการแสดง มหาวิทยาลัยบูรพา, E-mail: padparadscha@go.buu.ac.th
Lecturer, Performing Arts Program, Faculty of Music and Performing Arts, Burapha University

Abstract

The Contemporary Folk dance “Wad Forn Ton Hom Khwan” Constitutes creative research which is inspired by an examination of the “Bai Sri Su Khwan Dance in its previous three iterations, wherein distinctive creative methodologies prompted the exploration of a form of Bai Sri Su Khwan dance that is singular to the researcher. This article examines the concept of contemporary folk dance derived from the Bai Sri Su Khwan ceremony, specifically “Wad Forn Ton Hom Khwan.” The researcher has conducted a thorough analysis utilising textbooks, journals, interviews, and observations to inform the creative process, emphasising the arm-tying blessing, a pivotal aspect of the ceremony, alongside the societal values of the current era to be showcased in this performance. The outcomes of developing contemporary folk dances are categorised into two segments: 1) the narrative of the performance derived from the analysis of the Bai Sri Su Khwan ceremony data, and 2) the choreography and direction of the movements based on the examination of documents, textbooks, interviews, and observations, which include 1) the conceptualisation of movement direction from imagination, 2) the principles of Isan dance postures, 3) the framework of contemporary folk dances, and 4) the creation of aesthetically pleasing imagery. This research highlights that the creation of contemporary folk dance must prioritize reflecting the present, as each era's aesthetics are constantly evolving.

Keywords: Contemporary Traditional / Thai Wad Forn Ton Hom Khwan / Bai Sri Su Kwan Ceremony

บทนำ

ประเพณีการบายศรีสู่ขวัญนั้นเป็นประเพณีสำคัญของคนกลุ่มคนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งมักเรียกตนเองตามลักษณะท้องถิ่นว่า “คนอีสาน” โดยนิยมปฏิบัติกันในทุกโอกาสสำคัญและสืบทอดกันมาช้านานเกี่ยวกับความเชื่อด้านจิตใจที่ส่งผลให้เกิดกำลังใจที่ดีขึ้นในการดำเนินชีวิต ในทุก ๆ ท้องถิ่นในภูมิภาคอีสาน “การสู่ขวัญ” เรียกอีกอย่างว่า “การสู่ขวัญ” หรือ “การสู่ขวัญ” เป็นวิธีการหนึ่งเพื่อการสร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้เข้าร่วมพิธี ซึ่งมีความเชื่อกันว่าเป็นการปลอบขวัญ เสริมบารมี สะเดาะเคราะห์ ให้พ้นจากโชคร้าย โรคภัยไข้เจ็บ เพื่อรับโชคลาภ ความร่ำรวย ความสุข ความเจริญ (เบญจมาศ แพทอง และศิวพร สกฤษณ์ท้าววงศ์, 2558: 55) ซึ่งขั้นตอนการประกอบพิธีนั้นเริ่มจากการแห่พานบายศรีมาสู่สถานที่จัดพิธี จากนั้นจึงเริ่มพิธีพราหมณ์คือ การเรียกขวัญ เมื่อเสร็จสิ้นพิธีจึงมีการบายศรีส่งท้าย โดยเนื้อหาในการบายศรีโดยทั่วไปจะกล่าวถึงขั้นตอนการทำบายศรีและเรียกขวัญ เมื่อการบายศรีเสร็จสิ้น จึงมีการผูกข้อมือข้อมือให้กับผู้เข้าร่วมพิธีเป็นลำดับสุดท้าย ในช่วงเวลาต่อมาชาวอีสานมักจัดพิธีบายศรีสู่ขวัญเพื่อต้อนรับแขกผู้มาเยือนจากต่างถิ่น ในพิธีดังกล่าวจึงมีการสวดเรียกขวัญในทำนองอีสาน โดยใช้ภาษาบาลีและภาษาอีสานประกอบกัน จึงทำให้ผู้ที่เข้าร่วมพิธีที่มาจากต่างถิ่นนั้นอาจเกิดความไม่เข้าใจ จึงได้มีการสร้างสรรค์บายศรีสู่ขวัญชุดใหม่ขึ้นและมีการแต่งเนื้อร้องประกอบเพื่อให้ผู้เข้าร่วมพิธีมีความเข้าใจได้ง่าย (มนตรี โคตรคันทา, 2564: 15 มีนาคม 2566)

พิธีบายศรีสู่ขวัญนั้นถูกนำมาสร้างสรรค์เป็นงานนาฏศิลป์เพื่อประกอบพิธีบายศรีสู่ขวัญหลายต่อหลายครั้ง นอกจากนี้ยังนำมาจัดแสดงเพื่อประกอบในงานมงคลต่าง ๆ ด้วย เช่น การแสดงต้อนรับแขกผู้มาเยือน งานขึ้นบ้านใหม่ งานเกษียณอายุงาน งานปฐมนิเทศนักเรียนหรือนักศึกษา เป็นต้น ซึ่งมีการนำเสนอในรูปแบบของนาฏศิลป์พื้นบ้าน (Folk Dance) แบบดั้งเดิมโดยใช้พื้นฐานจากท่ารำแม่บทอีสานนำมาเรียบเรียงขึ้นใหม่ตามความเหมาะสมในรูปแบบของตนเอง มีจังหวะการรำอย่างพร้อมเพรียงกันเพื่อความเรียบร้อยดูแล้วสบายตาตามฉบับระบำไทย (หอสุมุดแห่งชาติ, 2532: 41) ผู้วิจัยได้ทำการสังเกตผลงานสร้างสรรค์ที่นำพิธีบายศรีสู่ขวัญมาสร้างสรรค์นาฏศิลป์ในช่วงปี พ.ศ. 2531-พ.ศ. 2556 ที่ปรากฏในสื่อออนไลน์จำนวน 3 ชุดการแสดง ได้แก่ 1) รำบายศรีสู่ขวัญ 2) รำบายศรีสู่ขวัญฉบับอุบลราชธานี และ 3) ฟ้อนเอ็นขวัญ ซึ่งเมื่อหากพิจารณารูปแบบของการแสดงรำบายศรีสู่ขวัญทั้ง 3 ชุดการแสดงตามทฤษฎีองค์ประกอบนาฏศิลป์ ประกอบด้วย 1) ลีลาท่ารำ 2) จังหวะ 3) เนื้อร้องและทำนองเพลง 4) การแต่งกาย 5) การแต่งหน้า 6) เครื่องดนตรีประกอบการแสดง และ 7) อุปกรณ์การแสดง (พงศศิริ คำพา, 2559: 30 มีนาคม 2566) พบว่าการแสดงชุดที่ 1) มีการสร้างท่ารำมาจากท่านาฏยศัพท์และท่าแม่บทอีสาน ซึ่งมีการเคลื่อนไหวของร่างกายที่เบาและอ่อนช้อยโดยมีจังหวะท่ารำที่พร้อมเพรียงกันตั้งแต่ต้นจนจบการแสดง ประกอบเนื้อร้องที่มีความหมายสื่อถึงการเรียกขวัญและมีเครื่องแต่งกายตามแบบนาฏศิลป์พื้นบ้านอีสาน คือการสวมใส่เสื้อแขนกระบอก นุ่งซิ่นยาว และหมสไบเกล้าผมมวยสูง ในขณะที่การแสดงชุดที่ 2) มีการสร้างสรรค์ท่ารำจากแม่บทอีสานเช่นกัน แต่มีการนำเอาชั้นหมากเบ็งมาเป็นอุปกรณ์ประกอบการแสดงเพื่อให้เกิดความสวยงาม และมีเครื่องแต่งกายลักษณะเดียวกันกับการแสดงชุดแรก มีการรำตีบทประกอบเนื้อร้องที่สื่อถึงการเรียกขวัญ มีจังหวะดนตรีที่ช้าประกอบท่ารำที่อ่อนช้อย และการแสดงชุดที่ 3) มีการนำท่ารำแม่บทอีสานมาสร้างสรรค์เน้นไปที่ท่าทางที่เรียบง่าย พร้อมเพรียง โดยมีจังหวะที่ช้าและจังหวะที่ก้าวกึ่งเร็ว ซึ่งเป็นการรำรำประกอบเนื้อร้องเช่นเดียวกันกับทั้ง 2 ชุดการแสดง อีกทั้งยังมีเครื่องแต่งกายในลักษณะคล้ายคลึงกัน

ด้วยรูปแบบการสร้างสรรค์รำบายศรีสู่ขวัญที่มีความโดดเด่นในกลวิธีการสร้างสรรค์ผลงานที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของผู้สร้างสรรค์ในอดีตที่กล่าวมาข้างต้น ที่ยังคงสะท้อนให้เห็นถึงประเพณีมงคลสำคัญของชาวอีสาน ประกอบกับผู้วิจัยเป็นลูกหลานชาวอีสานที่มีความผูกพันกับพิธีบายศรีสู่ขวัญ

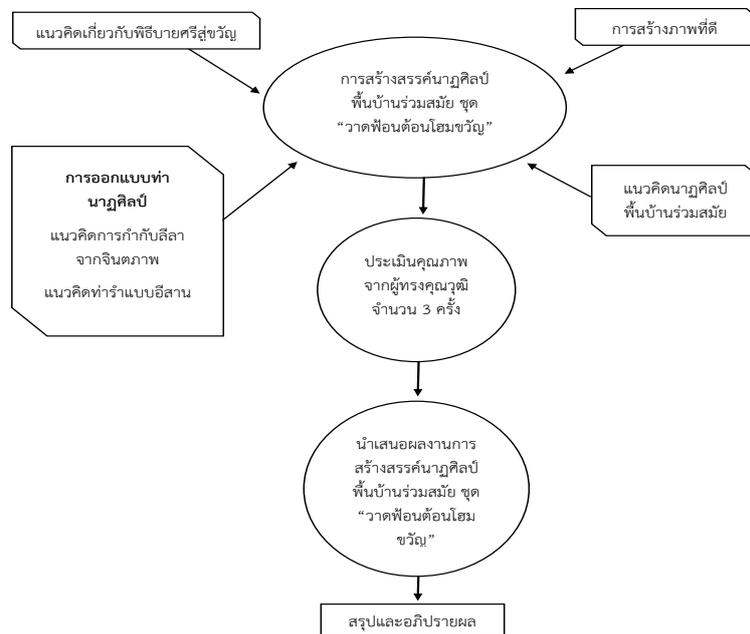
มาตั้งแต่กำเนิด และในฐานะที่เป็นนิสิตเอกนาฏศิลป์และการกำกับลีลา คณะดนตรีและการแสดง มหาวิทยาลัยบูรพา จึงเกิดเป็นแรงบันดาลใจที่จะสร้างสรรค์นาฏศิลป์ที่เกี่ยวกับพิธีบายศรีสู่ขวัญขึ้นมาใหม่ในรูปแบบนาฏศิลป์พื้นบ้านร่วมสมัยภายใต้ชื่อชุด “วาดพ่อนต๋อนโฮมขวัญ” โดยใช้แนวคิดการกำกับลีลาจากจินตภาพ แนวคิดท่ารำแบบอีสาน การจัดองค์ประกอบภาพ ผ่านรูปแบบและแนวคิดนาฏศิลป์พื้นบ้านร่วมสมัย เพื่อให้เกิดท่าทางที่สื่อความหมาย โดยมีเนื้อหาที่เป็นปัจจุบัน ซึ่งผู้วิจัยคาดหวังว่าการแสดงที่ผู้วิจัยได้สร้างสรรค์ขึ้นมานั้นจะเป็นอีกหนึ่งชุดการแสดงที่ถูกนำไปใช้ในงานพิธีบายศรีสู่ขวัญหรือใช้ในการต้อนรับแขกบ้านแขกเมือง เพื่อให้เกิดความสุขแก่ผู้ที่ได้รับชมการแสดงหรือทำให้ผู้ที่สนใจเกิดเป็นแรงบันดาลใจในการพัฒนางานนาฏศิลป์ต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์

เพื่อวิเคราะห์แนวคิดในการสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นบ้านร่วมสมัยจากข้อมูลพิธีบายศรีสู่ขวัญชุด “วาดพ่อนต๋อนโฮมขวัญ”

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับพิธีบายศรีสู่ขวัญ เพื่อนำมาวางโครงเรื่องของการแสดง และการออกแบบและกำกับลีลา ผู้วิจัยได้เลือกใช้ 1) แนวคิดการกำกับลีลาจากจินตภาพ 2) แนวคิดท่ารำแบบอีสาน 3) แนวคิดนาฏศิลป์พื้นบ้านร่วมสมัย และ 4) การสร้างภาพที่ดี ซึ่งผู้วิจัยขออธิบายกรอบแนวคิดตามลำดับขั้นตอนของการวิจัยได้ ดังนี้

แผนผังที่ 1 แผนผังกรอบแนวคิด

ที่มา: พีระพัฒน์ สายสะอาด, 2566

ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย

ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงสร้างสรรค์ (Creative Research) โดยมีแนวทางการสร้างสรรค์งานนาฏศิลป์ ดังนี้

1. ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลเกี่ยวข้องในการวิจัย ได้แก่ ตำรา วารสาร การสังเกตการณ์จากสื่อออนไลน์ และการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้านนาฏศิลป์พื้นบ้านร่วมสมัยเกี่ยวกับแนวคิดของการสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์พื้นบ้านร่วมสมัย จำนวน 3 ท่าน โดยคัดเลือกจากผู้ที่มีผลงานนาฏศิลป์พื้นบ้านที่มีความโดดเด่นและมีประสบการณ์ในด้านการสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์พื้นบ้านร่วมสมัย ได้แก่ (1) อาจารย์กฤษฎี ชัยศิลป์บุญ (2) นายผดุง จุ่มพันธ์ และ (3) นายธีรวัฒน์ เจียงคำ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ผลงาน

2. กำหนดขอบเขตเนื้อหาการแสดง แบ่งออกเป็น 2 ช่วงการแสดง คือ ช่วงที่ (1) สื่อให้เห็นถึงการจัดทำบายศรีและการเรียกขวัญ และช่วงที่ (2) การสื่อถึงการอวยพร โดยกำหนดรูปแบบเป็นการแสดงพื้นฐานร่วมสมัย

3. คัดเลือกนักแสดงที่มีทักษะนาฏศิลป์ไทย ไม่จำกัดเพศสภาพ จำนวน 8 คน โดยคัดเลือกนิสิตคณะดนตรีและการแสดง เอกนาฏศิลป์และการกำกับลิลา ชั้นปีที่ 1-4 มหาวิทยาลัยบูรพา

4. ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญด้านการสร้างสรรค์เพลงประกอบการแสดงพื้นบ้านอีสาน นายจิรวัฒน์ ภูทองชนะ เพื่อให้ได้เพลงประกอบการแสดงที่เหมาะสมกับการแสดง

5. ออกแบบและสร้างสรรค์ชุดของการแสดงเพื่อให้เหมาะสมกับการแสดงและสอดคล้องกับแนวคิดที่จะนำเสนอ

6. เริ่มฝึกซ้อมนักแสดงและรายงานความคืบหน้ากับอาจารย์ที่ปรึกษา

7. ประเมินคุณภาพผลงานจากผู้ทรงคุณวุฒิด้านนาฏศิลป์พื้นบ้านร่วมสมัย จำนวน 3 ครั้ง และนำคำแนะนำมาพัฒนางานให้มีคุณภาพก่อนจัดแสดงผลงาน

8. จัดแสดงผลงานชุด “วาดพ่อนตอนโฮมขวัญ” สู่สาธารณชน

9. จัดทำรายงานสรุปอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

การสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นบ้านร่วมสมัยจากพิธิบายศรีสู่ขวัญ ชุด “วาดพ่อนตอนโฮมขวัญ” ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลจากตำรา วารสาร การสัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ และมีกระบวนการพัฒนาและประเมินคุณภาพผลงานให้ดีขึ้นโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน โดยใช้องค์ประกอบนาฏศิลป์ทั้ง 7 ข้อ (พงศศิริ คำพา, 2559: 30 มีนาคม 2566) เป็นเกณฑ์ในการประเมิน โดยมีระยะเวลาในการศึกษาข้อมูลและสร้างสรรค์ผลงานตั้งแต่วันที่ 10 มีนาคม พ.ศ. 2566-วันที่ 7 มิถุนายน พ.ศ. 2566 ผู้วิจัยได้จัดแสดงผลงานเมื่อวันที่ 14 มิถุนายน พ.ศ. 2566 เวลา 13.00-14.00 น. ณ ห้อง MU-Hall อาคารปฏิบัติการดนตรีและการแสดง (MUPAC) คณะดนตรีและการแสดง มหาวิทยาลัยบูรพา ซึ่งการนำเสนอผลงานผ่านไปได้ด้วยดีทั้งนี้ ผู้วิจัยขอวิเคราะห์แนวคิดในการสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นบ้านร่วมสมัยจากข้อมูลพิธิบายศรีสู่ขวัญชุด “วาดพ่อนตอนโฮมขวัญ” ดังนี้

นาฏศิลป์พื้นบ้านร่วมสมัยคือการที่ผู้สร้างสรรค์ผลงานพัฒนาท่ารำพื้นบ้านอีสานมาผสมผสานกับแนวคิดการนับจังหวะแบบตะวันตก (กฤษฎี ชัยศิลป์บุญ, สัมภาษณ์, 25 พฤษภาคม 2566) เพื่อให้เกิดความหลากหลายของจังหวะและเกิดมิติของท่ารำที่สื่อสาร โดยการนำเอาแนวคิด ความต้องการ และความเป็นปัจจุบัน เพื่อสร้างความเข้าใจที่ง่ายขึ้น ผู้วิจัยสามารถสรุปตามหลักขององค์ประกอบนาฏศิลป์ทั้งหมด 7 ข้อ ดังต่อไปนี้

1. **ด้านท่ารำ** ผู้วิจัยได้มีการนำท่ารำอีสานและการนำแนวคิดนาฏศิลป์พื้นบ้านร่วมสมัยมา ออกแบบท่ารำ กล่าวคือ การขยายท่ารำให้กว้างขึ้นในส่วนของท่วงทิว และปรับการจับมือในช่วงต้น นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังผสมผสานอากัปกริยา จริตท่าทางในปัจจุบันมาผสมผสานกับการใช้ร่างกายแบบ อีสานเพื่อให้เห็นถึงความสนุกสนานในช่วงท้ายของการแสดง เช่น ท่าทางของการชั้บรถพร้อมกับสาย สะโพกไปด้วย เป็นต้น ซึ่ง กฤษฏี ชัยศิลป์บุญ (สัมภาษณ์, 7 มิถุนายน 2566) กล่าวว่า “การนำท่าทางที่ เกิดขึ้นในปัจจุบันมาเป็นส่วนหนึ่งของการแสดง ทำให้ผู้ชมเข้าถึงได้ง่ายในยุคสมัยปัจจุบัน” ซึ่ง สอดคล้องกับอาจารย์มานิต เทพปฏิมาพร ผู้ทรงคุณวุฒิได้วิพากษ์หลังจบการนำเสนอผลงานว่า “เกิด ความชอบในช่วงท้ายของการแสดงที่นำท่าทางในปัจจุบันมาใช้สื่อสารทำให้รู้สึกถึงความน่ารักทำให้เห็น อีกรูมมองในการสื่อสาร” รวมทั้งการนำท่ารำมาประกอบกันหรือจัดชั้มนักแสดงเพื่อให้เกิดเป็นรูปร่าง ต่าง ๆ ตามแนวคิดการกำกับลีลาตามจินตภาพ เช่น การเลียนแบบรูปร่างของพานบายศรี ซึ่งแนวคิดนี้ ผดุง จุมพันธ์ (สัมภาษณ์, 31 พฤษภาคม 2566) ให้ความเห็นว่า “การนำท่ารำมาต่อกันเพื่อให้เกิดเป็น รูปร่างต่าง ๆ ส่งผลให้สื่อสารได้เข้าใจและเกิดเป็นภาพใหม่ ๆ ขึ้น ในงาน”

ภาพที่ 1 การเลียนแบบรูปร่างของพานบายศรี ตามแนวคิดการกำกับลีลาตามจินตภาพ ที่มา: พระพัฒน์ สายสะอาด เมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2566

ภาพที่ 2 บายศรี หรือพานบายศรี หรือพานบายศรี ที่มา: เบญจมาศ แพทอง และศิวพร สกุนาท่าวงศ์. สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ เล่มที่ 38. กรุงเทพฯ: โครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ. หน้า 56.

2. **ด้านจังหวะ** ผู้วิจัยใช้การนับจังหวะแบบตะวันตกมาสร้างสรรค์งานซึ่งจะเห็นได้ชัดเจนใน การแสดงช่วงที่ 1 มีท่ารำที่ทำต่อกันไปไล่ลำดับไปเรื่อย ๆ (Canon) และมีการนับแบบครึ่งจังหวะ ทำให้ การแสดงนั้นมีความหลากหลายในการเคลื่อนไหวและนำติดตาม (กฤษฏี ชัยศิลป์บุญ, สัมภาษณ์, 31 พฤษภาคม 2566) อนึ่ง การปรับจังหวะในการแสดงนั้นยังมีอิทธิพลต่อการสื่อสารด้วย ยกตัวอย่างเช่น ผู้วิจัยต้องการนำเสนอการพับใบตองอย่างเป็นลำดับ โดยนักแสดงจะยืนเป็นแถวเฉียง โดยให้คนหัวแถว ทำท่าจับคว่ำสองข้างแล้วยื่นไปข้างหน้า ซ้าย-ขวา สลับกันเหมือนท่าทางของการพับใบตองและคน ด้านหลังที่เหลือเอียงหัวเข้าหากันพร้อมกับตั้งวงสูงและจับเข้าหาตัวเองเหมือนกับลักษณะของตัว บายศรีที่มีความโค้งไล่ลำดับไปเรื่อย ๆ ซึ่งจะต้องจบท่าในครึ่งจังหวะโดยการทำต่อกันตามลำดับ เหมือนใบตองที่กำลังโดนประกอบให้เป็นพานบายศรี เป็นต้น

ภาพที่ 3 การแสดงอย่างเป็นทางการเป็นลำดับ (Canon)
ที่มา: พระพัฒน์ สายสะอาด เมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2566

3. ด้านเนื้อร้องและทำนองเพลง โดยผู้วิจัยได้ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญด้านการสร้างสรรค์ดนตรีพื้นบ้าน นายจิรวัดณ์ ภูทองชนะ โดยคำนึงถึงบริบทดนตรีพื้นบ้านอีสาน และมีเนื้อหาเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบันเพื่อนำมาประพันธ์บทร้องเพื่อให้เกิดความร่วมมือ (กฤษฏี ชัยศิลป์บุญ, สัมภาษณ์, 6 เมษายน 2566) ผู้วิจัยได้นำวาทกรรม คำสแลงตามสมัยนิยมมาประพันธ์ในช่วงท้ายเพื่อให้เข้าถึงผู้ชมทุกช่วงวัยได้ง่าย ซึ่งเพลงประกอบการแสดงนั้นแบ่งออกเป็น 2 ช่วง ดังนี้

ช่วงที่ 1 กำหนดให้อารมณ์ของเพลงมีความอ่อนหวาน มีทำนองที่ช้า ฟังแล้วรู้สึกสบายและได้มีการนำทำนองเพลงบายศรีสู่ขวัญดั้งเดิมมาเรียบเรียงขึ้นใหม่ในช่วงต้นเพลง เพื่อให้มีกลิ่นอายของบายศรีสู่ขวัญและเชื่อมเข้ากับดนตรีและทำนองที่สร้างสรรค์ขึ้นใหม่

ช่วงที่ 2 มีอารมณ์เพลงที่สดใส ซึ่งมีทำนองที่เร็วขึ้นมา 1 ระดับและมีการเพิ่มเสียงอิเล็กทรอนิกส์เข้าไป เพื่อให้เพลงมีความร่วมสมัยมากขึ้น ซึ่งสามารถยกตัวอย่างเนื้อร้อง ได้ดังนี้

ให้สวยเลิศหรูให้ยุบปั๋วบั้ง	ขอให้เด่นดังสมหวังผู้ชายหมายปอง
ขอให้ถูกหวยร่ำรวยกายกอง	ได้ใส่บาลองกุชชู้ดูดีกว่าใคร
รูปหล่อสมาร์ตโคตรเท่หู้ดูดี	ตั้งหนุ่มเกาหลีสู้บอร์เซ่เสน่ห์เหลือหลาย
มีทั้งคอนโดเป็นไฮโซเมืองไทย	ได้เป็นหนึ่งในมหาเศรษฐีซื้อเสียงก่องฟ้า...

ผู้ประพันธ์: เกรียงเดช ผลทวี, 2566

4. เครื่องดนตรีประกอบการแสดง ผู้วิจัยได้นำเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานมาผสมผสานกับเสียงอิเล็กทรอนิกส์ในปัจจุบัน ซึ่งทำให้เกิดเป็นเสียงดนตรีแบบใหม่ มีจังหวะที่รู้สึกเข้าถึงง่าย สื่อสารกับผู้ชมได้ชัดเจนและส่งผลให้การแสดงน่าติดตามยิ่งขึ้น

5. เครื่องแต่งกาย ผู้วิจัยได้ออกแบบเครื่องแต่งกายตามแนวคิดของนาฏศิลป์พื้นบ้านร่วมสมัย โดยใช้ผ้าพื้นบ้านของอีสานมาตัดเย็บให้เหมาะสมกับยุคสมัยปัจจุบัน (ผดุง จุมพันธ์, สัมภาษณ์, 24 พฤษภาคม 2566) โดยมีการเลือกสรรเป็นกลุ่มโทนสีเอิร์ธโทน (Earth Tone) ซึ่งเป็นโทนสีจำพวกสีน้ำตาล สีครีม สีขาว เป็นต้น ซึ่งเป็นโทนสีได้รับความนิยมในปัจจุบันและยังมีความหมายที่สื่อถึงความอบอุ่น ผู้วิจัยได้เลือกสรรผ้าที่พิมพ์ลายเหมือนกับลายผ้าถุงพื้นบ้านอีสาน นำมาตัดเป็นกางเกงขายาว

ตามสมัยนิยมและทันสมัยแบบอีสาน และในส่วนของเครื่องประดับ ผู้วิจัยได้นำเสนอสัญลักษณ์ที่สะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมปัจจุบันที่สอดคล้องเนื้อเพลงอีกด้วย เช่น เนื้อหาสื่อถึงความโชคดี ความร่ำรวย การถูกลอตเตอรี่ สินค้าแบรนด์เนม ผ่านการตกแต่งเครื่องประดับ ต่างหูรูปลอตเตอรี่ และมีตุ้มตั้งเป็นรูปตุ้มยี่ห้อแบรนด์เนมต่าง ๆ ห้อยติดอยู่กับสังวาลลูกปัดที่เป็นเครื่องประดับสีเงินของอีสาน ซึ่งเป็นแนวคิดการออกแบบเครื่องแต่งกายที่น่าสนใจอีกวิธีการหนึ่ง แต่ยังคงไว้ซึ่งรูปแบบของการแต่งกายของชาวอีสาน (ผดุง จุมพันธ์, สัมภาษณ์, 24 พฤษภาคม 2566)

6. **ด้านการแต่งหน้าและทำผม** ผู้วิจัยได้ออกแบบการแต่งหน้าตามสมัยนิยม ในยุคปัจจุบันซึ่งใช้โทนสีที่อ่อนน และการทำผมทรงกล้วยหอมประยุกต์ ซึ่งมวยบนหัวนั้นจะมีลักษณะเป็นขดเหมือนขวัญที่อยู่บนหัวซึ่งสอดคล้องกับที่ กฤษฏี ชัยศิลป์ (สัมภาษณ์, 7 มิถุนายน 2566) กล่าวว่า “นักแสดงจะต้องมีหน้าตาและทรงผมที่ดูทันสมัยน่ารักเหมาะกับยุคปัจจุบัน”

ภาพที่ 4 รูปแบบการแต่งหน้าและการทำผม
ที่มา: พิระพัฒน์ สายสะอาด เมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2566

7. **ด้านอุปกรณ์การแสดง** ในการแสดงครั้งที่ 2 ผู้วิจัยใช้ฝ่ายผูกแขนสีขาวเพื่อสื่อสารให้เห็นถึงวิธีการผูกแขนอวยพร และยังมีการแสดงเป็นภาพคล้ายคลึงกับละคร เพื่อให้เกิดความหลากหลายตามหลักการสร้างภาพที่ดี นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้มีการจัดแถวให้เกิดจุดนำสายตาบนเวทีและท่ารำที่สอดคล้องกันทำให้มีความเป็นเอกภาพบนเวที

ภาพที่ 5 การใช้อุปกรณ์การแสดง “วาดพ่อนต้นโสมขวัญ”
ที่มา: พิระพัฒน์ สายสะอาด เมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2566

อภิปรายผล

ผู้วิจัยได้นำแนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ มาปฏิบัติและใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์พื้นบ้านร่วมสมัย ชุด “วาดพ่อนตอนโฮมขวัญ” ดังนี้

1. ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องพิธีบายศรีสู่ขวัญ

ผู้วิจัยได้ศึกษาพิธีบายศรีสู่ขวัญในลำดับขั้นตอนของประเพณีบายศรีสู่ขวัญเพื่อนำไปสร้างสรรค์โครงเรื่องและเนื้อร้องและทำนองเพลงประกอบการแสดง รวมไปถึงการออกแบบท่ารำ เพื่อให้เห็นถึงความสำคัญของพิธีบายศรีสู่ขวัญ โดยพิธีบายศรีสู่ขวัญมี 3 ขั้นตอน คือขั้นตอนการประดิษฐ์พานบายศรี ขั้นตอนการเรียกขวัญ และขั้นตอนของการผูกข้อมืออวยพร ซึ่งการสร้างสรรค์ครั้งนี้ ผู้วิจัยเน้นไปที่ขั้นตอนที่ 3 คือการผูกข้อมืออวยพร ซึ่งเป็นแก่นสำคัญของพิธี (ผดุง จุมพันธ์, สัมภาษณ์, 7 มิถุนายน 2566) ซึ่งการนำเสนอลักษณะนี้ มาנית เทพปฏิมาพร (สัมภาษณ์, 14 มิถุนายน 2566) ได้ให้ความเห็นว่า การคัดเลือกขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งมานำเสนอเพียงอย่างเดียว อาจส่งผลให้การแสดงนั้นเล่าเรื่องได้ไม่ชัดเจนได้

2. แนวคิดการกำกับลีลาจากจินตภาพ

การใช้จินตภาพ (Imagery Movement) เป็นแนวทางการสร้างสรรค์ท่ารำที่มีประสิทธิภาพ โดยอาศัยองค์ประกอบประสบการณ์ทางสายตา (Vision) และจิตใจ (Mind) เพื่อทำให้นักสร้างสรรค์เข้าใจกระบวนการค้นพบ พัฒนา และปรับปรุงคุณภาพการเคลื่อนไหวที่ครอบคลุมมากขึ้น (ภัชกรษา แก้วพลอย, 2561: 98) ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างสรรค์ท่ารำโดยการเลียนแบบรูปร่างต่าง ๆ ให้สามารถสื่อสารต่อผู้ชมได้ง่ายยิ่งขึ้น ผู้วิจัยพบว่า ท่ารำและการเคลื่อนไหวภาพใหม่ ๆ เกิดจากการทดลองสร้างสรรค์ร่วมกับนักแสดงที่อาจแตกต่างจากที่ผู้วิจัยคาดหวังไว้ตั้งแต่ต้น และพบว่าการกำกับลีลาจากจินตภาพสามารถสร้างท่า춤ต่าง ๆ ที่หลากหลาย ซึ่งสามารถทำให้การแสดงสื่อสารกับผู้ชมได้จริง แต่ส่งผลให้การแสดงขาดการออกแบบท่ารำที่มีรูปแบบเฉพาะ (Pure Dance) ที่สามารถสื่อสารกับผู้ชมได้โดยไม่จำเป็นต้องอาศัยท่า춤 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการสื่อสารเรื่องราวในงานนาฏศิลป์นั้น ผู้สร้างสรรค์สามารถให้ความสำคัญกับการออกแบบท่ารำที่เป็นท่าชุด (Phrases) ได้เช่นกัน และไม่จำเป็นต้องทำตามคำร้องเพื่อให้เกิดภาพ แต่สามารถสร้างสรรค์ท่ารำที่มีความหมายหลักของประโยคนั้น ๆ ได้ (กฤษฎีชัยศิลป์, สัมภาษณ์, 7 มิถุนายน 2566 และมานิต เทพปฏิมาพร, สัมภาษณ์, 14 มิถุนายน 2566)

3. แนวคิดท่ารำแบบอีสาน

ผู้วิจัยใช้ท่ารำแบบอีสานเป็นพื้นฐานในการออกแบบท่าทางการเคลื่อนไหว โดยยังคงรักษาแก่นแท้ของท่ารำแบบอีสานที่เน้น “การก้มต่ำ รำกว้าง ไม่หวงเนื้อหวงตัว” (ฉวีวรรณ พันธุ อ้างถึงใน สุจิตต์วิวัฒน์ แจ่มใส และปัทมาวดี ชาญสุวรรณ, 2566: 151) กล่าวคือ การที่อนุญาตให้ร่างกายนั้นสามารถเคลื่อนไหวได้อย่างอิสระ โดยไม่มีข้อจำกัดการเคลื่อนไหวของมือและเท้าที่เข้มงวด ถึงแม้ว่าการสร้างสรรค์การแสดงพื้นบ้านอีสานจะมีความพยายามจัดทำนาฏศิลป์อีสานบางท่าให้เป็นแบบมาตรฐาน ดังเช่น “ท่าแม่บท” แต่ก็อาจไม่ใช่แนวทางที่ถูกต้อง เนื่องจากจะทำให้การเคลื่อนไหวถูกจำกัดและเจาะจงมากเกินไป นาฏศิลป์อีสานควรสะท้อนถึงอิสรภาพของความเป็นพื้นบ้าน ความเป็นนักรำมือสมัครเล่นที่ทำให้ทำรำนั่นน่าสนใจ แนวทางนี้สอดคล้องกับมุมมองของศรีประไพ วรรณสุทธิ์ (2548: 23) ที่ว่า นาฏศิลป์อีสานเป็นการเคลื่อนไหวที่อิสระและแสดงออกซึ่งเกิดจากวัฒนธรรมและวิถีชีวิตอันเป็นเอกลักษณ์ของภูมิภาค ทั้งนี้ ในช่วงแรก ผู้วิจัยจึงมุ่งเน้นให้เห็นถึงความโดดเด่นของนาฏศิลป์อีสาน โดยสร้างท่าที่เน้นก้าวเท้าในลักษณะกว้าง หรือวาดวงที่กว้างออกไป ช่วงที่สองเน้นความสนุกสนาน โดยผสมผสานการเคลื่อนไหวสะโพก อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยพบว่าการเน้นเอกลักษณ์ของนาฏศิลป์อีสานมากเกินไปในช่วงแรก ส่งผลให้เกิดความไม่สมดุลกับการแสดงในช่วงที่สอง เนื่องจาก

อิทธิพลที่โดดเด่นขององค์ประกอบดั้งเดิมบดบังความทันสมัยของการเดินร่ำในบางจุดของการแสดง (นพพล จำเจริญทอง, สัมภาษณ์, 14 มิถุนายน 2566)

4. แนวคิดนาฏศิลป์พื้นบ้านร่วมสมัย

นาฏศิลป์พื้นบ้านร่วมสมัยเป็นวิวัฒนาการเหตุการณ์ในอดีต ที่สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิต วัฒนธรรม หรือประเพณี โดยนำมาสร้างสรรค์ขึ้นใหม่ผ่านการพัฒนาและบูรณาการกับองค์ประกอบอื่น ๆ โดยคำนึงถึงบริบทและสภาพแวดล้อมที่เป็นปัจจุบัน หากผู้สร้างสรรค์ต้องการทดลองผสมผสาน ลักษณะท่าร่ำต่างรูปแบบ ก็ควรมีวิธีการออกแบบท่าร่ำที่ผสมผสานอย่างลงตัว เพื่อหลีกเลี่ยงงานประเภท “ตัดแปะ” (กฤษฏี ชัยศิลป์บุญ, สัมภาษณ์, 7 มิถุนายน 2566) ในการสร้างสรรค์ครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอเนื้อหาผ่านเนื้อร้องที่เป็นบริบทปัจจุบันและเข้าใจง่าย ผ่านการนำเสนอทำนองดนตรีพื้นบ้านดั้งเดิมกับดนตรีสมัยใหม่

ในด้านท่าร่ำ ผู้วิจัยพบว่านักแสดงมีผลต่อการสร้างสรรค์เป็นอย่างมากในการนำเสนอลีลาเอกลักษณ์นาฏศิลป์พื้นบ้านอีสาน เนื่องจากการถ่ายทอดเรื่องราวผ่านลีลานั้นเป็นลักษณะเฉพาะ เช่น การโยกตัว การช่ายตา การเก็บจิ้งหรีด เป็นต้น ซึ่งหากท่าทางนั้นมีความประณีตหรือการร่ำแบบ “ทางหลวง” มากเกินไปอาจทำให้เสียอรรถรสความเป็นพื้นบ้านได้ ทั้งนี้ในขั้นตอนการฝึกซ้อม ควรต้องการฝึกฝนร่างกาย การเคลื่อนไหวการร่ำแบบอีสานให้กับนักแสดงมากขึ้น

5. การสร้างภาพที่ดี

การสร้างภาพบนเวที เป็นแนวคิดที่กระตุ้นอารมณ์ความรู้สึกและระดับสายตาของผู้ชมในภาพรวม การออกแบบภาพบนเวทีของงานนาฏศิลป์ที่น่าสนใจนั้น ต้องอาศัยเทคนิคการจัดองค์ประกอบต่าง ๆ บนเวทีอย่างเชี่ยวชาญเพื่อสร้างประสบการณ์การรับชมที่ดึงดูดผู้ชม ทั้งนี้ก็กำกับลีลาต้องมีจินตนาการและวิสัยทัศน์ที่หลากหลายที่เสริมให้ผู้ชมเข้าใจการเล่าเรื่องและพลวัตของเหล่านักแสดงบนเวที (ภัชชารชา แก้วพลอย, 2561: 57) ซึ่งในระหว่างกระบวนการสร้างสรรค์ ผู้วิจัยตระหนักถึงธรรมชาติที่เชื่อมโยงถึงกัน ซึ่งครอบคลุมถึงท่าเต้น เครื่องแต่งกาย แสง เสียง และองค์ประกอบอื่น ๆ ทั้งหมดนี้ทำงานร่วมกันเพื่อสร้างเอกลักษณ์ จากการนำเสนอผลงาน ผู้วิจัยพบว่า การแสดงของผู้วิจัยนั้นมีการเลือกสรรท่าร่ำให้สอดคล้องกับเพลงและการจัดแถวบนเวทีที่หลากหลาย รวมไปถึงมีการนำเสนอในรูปแบบของละครเข้ามาในการแสดงทำให้มีความหลากหลายในการนำเสนอ ส่งผลให้การแสดงไม่น่าเบื่อและแสดงอัตลักษณ์ที่เกิดขึ้นในการแสดงชุดนี้คือ การเล่าเรื่องผ่านท่าซุ่มต่าง ๆ และท่าร่ำที่เน้นให้เห็นถึงการถ่ายเทน้ำหนักเพื่อเชื่อมท่าร่ำในแต่ละท่า รวมไปถึงการนำเสนอเนื้อหาข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะ

1. ในการสร้างสรรค์งานนาฏศิลป์เกี่ยวกับประเพณีบายศรีสู่ขวัญในความเชื่อของกลุ่มคนภาคอีสานนั้นอาจส่งผลให้งานมีความใกล้เคียงกัน จึงแนะนำให้ศึกษาประเพณีบายศรีสู่ขวัญที่มีในภูมิภาคอื่น ๆ เพื่อให้สามารถสร้างสรรค์งานที่มีความแตกต่างและเกิดเป็นผลงานใหม่ได้
2. การเลือกสรรเพลงประกอบการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านร่วมสมัยไม่จำเป็นที่จะต้องมีการร้องประกอบ เพราะอาจส่งผลให้ท่าร่ำนั้นยึดติดกับเนื้อร้องมากเกินไป
3. การสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นบ้านร่วมสมัยจำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงเหตุการณ์ บริบท ความต้องการ และความนิยมในยุคหนึ่ง ๆ เนื่องจากความนิยมในแต่ละยุคสมัยมีการเปลี่ยนแปลงไปตลอด ดังนั้นงานนาฏศิลป์พื้นบ้านร่วมสมัยจึงขึ้นอยู่กับความนิยมในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง
4. เกณฑ์การเลือกนักแสดงเป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากความสามารถและความถนัดของนักแสดงในแต่ละกลุ่มมีความแตกต่างกัน ซึ่งผู้สร้างสรรค์สามารถเลือกใช้กลุ่มนักแสดงสมัครเล่นที่ไม่มีพื้นฐาน

ในการรำก็ได้ เช่น กลุ่มชาวบ้าน กลุ่มเยาวชนในพื้นที่ ก็จะมีส่งผลให้เกิดการเคลื่อนไหวแบบใหม่และเป็น
ธรรมชาติมากขึ้น

รายการอ้างอิง

กฤษฏี ชัยศิลป์บุญ. สัมภาษณ์. 6 เมษายน 2566.

_____. สัมภาษณ์. 25 พฤษภาคม 2566.

_____. สัมภาษณ์. 31 พฤษภาคม 2566.

_____. สัมภาษณ์. 7 มิถุนายน 2566.

นพพล จำเจริญทอง. สัมภาษณ์. 14 มิถุนายน 2566.

เบญจมาศ แพทอง และศิวพร สุกุณาท้าววงศ์. *สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน เล่มที่ 38*. กรุงเทพฯ:
โครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ใน พระบาทสมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัวภูมิพล อดุลยเดชมหาราช. 2558.

ผดุง จุมพันธ์. สัมภาษณ์. 24 พฤษภาคม 2566.

_____. สัมภาษณ์. 31 พฤษภาคม 2566.

_____. สัมภาษณ์. 7 มิถุนายน 2566.

พงศ์ศิริ คำพา. องค์ประกอบนาฏศิลป์ (2559), สืบค้นเมื่อ 30 มีนาคม 2566, จาก http://double-dace147.blogspot.com/2016/03/blog-post_37.html

ภัชกรชา แก้วพลอย. *เอกสารประกอบการสอน รายวิชาการจัดองค์ประกอบนาฏศิลป์*. คณะดนตรีและ
การแสดง มหาวิทยาลัยบูรพา. 2561.

มนตรี โคตรคันทา. รำบายศรี. (2564), สืบค้นเมื่อ 15 มีนาคม 2566, จาก <https://www.isangate.com/new/32-art-culture/knowledge/546-ram-baisri.html>

มานิต เทพปฏิมาพร. สัมภาษณ์. 14 มิถุนายน 2566.

ศรีประไพ วรรณสุทธิ. *วัฒนธรรมและนาฏกรรมท้องถิ่นอีสาน*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
วิทยาเขตกำแพงแสน คณะศึกษาศาสตร์ กำแพงแสน, 2548.

สุทธิวัฒน์ แจ่มใส และปัทมาวดี ชาญสุวรรณ. “นาฏยลักษณ์การฟ้อนอีสานของ ฉวีวรรณ พันธุ ศิลปิน
แห่งชาติ.” *วารสารคณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์มหาวิทยาลัยสารคาม*, 42(1), 2566,
(151).

หอสมุดแห่งชาติ. *ระบำ รำ ฟ้อน*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์กรมศิลปากร, กระทรวงศึกษาธิการ.
2532.

บทความวิจัย

DESIGNING PATTERNS FOR MUDMEE SILK IN SISAKET PROVINCE INSPIRED BY
FRESH FLOWER NETS

การออกแบบลวดลายผ้าไหมมัดหมี่จังหวัดศรีสะเกษแรงบันดาลใจจาก
ตาข่ายดอกไม้สด

WUTTISAK CHANTO (วุฒิสักดิ์ จันทิ)*

NORAMAN KANNALA (นรมันดี กรรณลา)*

SAKARIN HONGRATTANAVORAKIT (ศักรินทร์ หงษ์รัตนาวรกิจ)**

วันที่รับบทความ 28 พฤษภาคม 2567

วันที่แก้ไขบทความ 3 ธันวาคม 2567

วันที่ตอบรับบทความ 4 ธันวาคม 2567

บทคัดย่อ

การออกแบบลวดลายผ้าไหมมัดหมี่แรงบันดาลใจจากตาข่ายดอกไม้สด มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการออกแบบลวดลายผ้าไหมมัดหมี่แรงบันดาลใจจากตาข่ายดอกไม้สด และเพื่อศึกษาความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายที่มีต่อผ้าไหมมัดหมี่แรงบันดาลใจจากตาข่ายดอกไม้สด โดยผู้ศึกษาได้ออกแบบลวดลายมัดหมี่จากลวดลายตาข่ายดอกไม้ ได้แก่ ลายดาวกระจาย ลายสี่ก้านสี่ดอก และลายกำแพงแก้ว มาออกแบบภาพร่างความคิดตามองค์ประกอบของผ้าไหมมัดหมี่ จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 3 รูปแบบ เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 คน พิจารณาเลือก ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่เลือกแบบภาพร่างความคิดแบบที่ 3 ลายกำแพงแก้ว มาเป็นต้นแบบการจัดวางองค์ประกอบของผ้าไหมมัดหมี่ลายตาข่ายดอกไม้ ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่เลือกใช้ไหมน้อยในการทอ ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่เลือกกลุ่มสีที่ 2 คือ สีน้ำตาลแดง เม็ดมะขามเป็นสีพื้น และสีเหลืองเป็นสีลายในการทอ จากนั้นนำรูปแบบที่ผู้เชี่ยวชาญเห็นชอบมากที่สุด มาทอเป็นผ้าไหมมัดหมี่ลายตาข่ายดอกไม้ จำนวน 1 ผืน และสำรวจความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายจำนวน 100 คน นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย โดยมีผลการวิเคราะห์ ดังนี้

ความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายที่มีต่อการออกแบบลวดลายผ้าไหมมัดหมี่แรงบันดาลใจจากตาข่ายดอกไม้สด แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการออกแบบ พบว่า กลุ่มเป้าหมายพึงพอใจในการออกแบบลวดลายสะท้อนเอกลักษณ์ของผ้าไหมมัดหมี่ จังหวัดศรีสะเกษ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.44 ด้านผลิตภัณฑ์สีพื้นของผ้าไหมมัดหมี่แรงบันดาลใจจากตาข่ายดอกไม้สด จังหวัดศรีสะเกษ อยู่ใน

* นักศึกษาคณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

Student, Faculty of Home Economics Technology, Rajamangala University of Technology Phra Nakhon

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์, อาจารย์ประจำสาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ประยุกต์ สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ประยุกต์ คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร, E-mail: sakkarin.ho@mutp.ac.th

Assistant Professor, Department of Apply Home Economics, Faculty of Home Economics Technology, Rajamangala University of Technology Phra Nakhon

ระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.48 และด้านประโยชน์และการใช้งานผลิตภัณฑ์เหมาะสมกับการนำไปสวมใส่ ผลิตภัณฑ์สามารถนำไปพัฒนาต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์ของจังหวัดศรีสะเกษ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.44

คำสำคัญ: ผ้าไหมมัดหมี่ / ผ้าซิ่นมัดหมี่ จังหวัดศรีสะเกษ / ลวดลายตาข่ายดอกไม้

Abstract

This study on designing patterns for Mudmee silk inspired by fresh flower nets aimed to explore the design of Mudmee silk patterns and to evaluate the satisfaction of the target group with Mudmee silk inspired by fresh flower nets. The researcher designed Mudmee patterns based on the motifs of fresh flower nets, including “Starburst Motifs,” “Four-Petal Cluster,” and “Crystal Wall.” Three conceptual sketches were created according to the elements of Mudmee fabrics from Sisaket Province. These designs were evaluated by five experts, the majority of whom selected the third design, “Crystal Wall,” as the prototype for arranging the elements of the Mudmee silk fabric inspired by flower nets. The majority of experts selected the silk weaving process used less silk threads. Then, the second color group was selected—tamarind seed red as the base color and yellow for the patterns. The chosen design, as approved by the experts, was woven into a single piece of Mudmee silk fabric featuring the flower net motif. This fabric was then evaluated for satisfaction by a target group of 100 individuals. The collected data were analyzed using frequency, percentage, and mean. The findings were revealed as follows:

The satisfaction of the target group with the design of Mudmee silk patterns inspired by fresh flower nets can be categorized into three aspects: Design, Color, and Utility and Practicality aspects. For Design, the target group expressed the highest level of satisfaction with the design, which successfully reflects the unique identity of Mudmee silk from Sisaket Province, achieving an average score of 4.44. For Satisfaction with the colors of Mudmee silk inspired by fresh flower nets was also rated at the highest level, with an average score of 4.48. In terms of utility and practicality, the product was deemed suitable for wearing and capable of being developed into Sisaket Province's signature product, achieving an average score of 4.44.

Keywords: Mudmee Silk / Mudmee Cloth of Sisaket / Floral Net Patterns

บทนำ

ผ้ามัดหมี่ คือ ผ้าที่ทอจากด้ายหรือไหมที่ผูกมัดแล้วย้อม โดยการคิดผูกให้เป็นลวดลายแล้วนำไปย้อมสีก่อนทอ เป็นศิลปะการทอผ้าพื้นเมืองชนิดหนึ่งที่นิยมทำกันมานานแล้วโดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคอีสานของประเทศไทย (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม, 2561: 190) ผ้ามัดหมี่มีบทบาทในวิถีชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย หญิงสาวต้องทอผ้าเพื่อทำเป็นเครื่องนุ่งห่ม วัสดุเส้นใยทั้งด้ายและไหม บ่งบอกถึงศักยภาพทางการค้า เพราะเป็นวัสดุที่ใช้แลกเปลี่ยนซื้อขายมาแต่โบราณ ส่วนวัสดุย้อมสีธรรมชาติ สะท้อนให้เห็นถึงความอุดมสมบูรณ์ของพันธุ์พืชในประเทศไทยที่มีความหลากหลาย ซึ่งช่วยให้ผ้ามัดหมี่ของไทยมีสีสันเฉพาะตัว และยังสะท้อนไปถึงความเชี่ยวชาญของแต่ละกลุ่มชนในการย้อมสีธรรมชาติ การประกาศขึ้นบัญชีผ้ามัดหมี่ ได้รับการประกาศขึ้นบัญชีเป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติประจำปีพุทธศักราช 2553 (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม, 2561: 191)

ผ้าโฮลเป็นผ้าไหมมัดหมี่ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเชื้อสายเขมรในจังหวัดสุรินทร์ ผ้ามัดหมี่โฮลถือเป็นลายเอกลักษณ์ของลายผ้าไหมมัดหมี่จังหวัดสุรินทร์ “โฮล” เป็นคำในภาษาเขมรเป็นชื่อเรียกกรรมวิธีการผลิตผ้าไหมประเภทหนึ่งที่ใช้เรียกเฉพาะเจาะจงถึงผ้านุ่งที่สร้างจากกระบวนการมัดย้อมเส้นพุ่ง แล้วนำมาทอให้เกิดลวดลายต่าง ๆ แบบผ้าปูมของขุนนางในราชสำนักสยาม ซึ่งตรงกับคำว่า “ผ้าปูม” ในภาษาไทย “มัดหมี่” ในภาษาลาวผ้าโฮลเป็นผ้าที่มีคุณภาพดีมาก เพราะการทอผ้าชนิดนี้ใช้เส้นไหมน้อยในการทอทำให้เป็นผ้าไหมมัดหมี่เนื้อแน่นเส้นไหมเล็กละเอียด เนื้อผ้าจะบางเบา เนื้อแน่นเนียน อ่อนนุ่ม ลวดลายสีสันเป็นแบบฉบับของชาวสุรินทร์ ซึ่งได้รับอิทธิพลวัฒนธรรมจากศิลปะของเขมร (ธนพร เวทย์ศิริยานันท์, 2557: 116) ปัจจุบันมีการพัฒนาผ้าไหมมัดหมี่ที่หลากหลาย เช่น งานวิจัยของ ศักดิ์ชาย ลิกขา (2554) การออกแบบและพัฒนาลายผ้าเอกลักษณ์ จังหวัดศรีสะเกษ โดยนำส่วนที่ได้จากการศึกษาเอกลักษณ์จังหวัดศรีสะเกษในส่วนต่าง ๆ ทั้งด้านประวัติศาสตร์ ตำนานรูปแบบปราสาท ประเพณี ดอกไม้ประจำจังหวัด รวมทั้งพืชและสัตว์ที่สะท้อนให้เห็นความอุดมสมบูรณ์ของจังหวัดศรีสะเกษมาเป็นแรงบันดาลใจ งานวิจัยของสมบัติ ประจัญตานต์ (2563) การศึกษากระบวนการเรียนรู้การออกแบบและผลิตผ้าไหมมัดหมี่ทอมือ หมู่บ้านท่องเที่ยวไหม จังหวัดบุรีรัมย์ ทำให้ผ้าไหมมัดหมี่มีการพัฒนาลวดลายที่สวยงามและหลากหลายขึ้น

ตาข่ายดอกไม้ หมายถึง การใช้เข็มร้อยดอกไม้เล็ก ๆ เช่น ดอกพุท ผุ มะลิ ตูม ดอกรัก เป็นลวดลายคล้ายตาข่าย หรือผ้าลูกไม้โปร่ง ๆ (สมาคมคหเศรษฐศาสตร์แห่งประเทศไทยในพระบรมราชินูปถัมภ์, 2547: 44) ลายตาข่ายที่ใช้ในงานดอกไม้มี 11 ลาย ได้แก่ ลายเกล็ด ลายสีก้านสีตูม ลายกระเบื้อง ลายสามก้านสามดอก ลายหกก้านหกดอก ลายดาวกระจาย ลายอกแมงมุม ลายแกวชิงดวง ลายพระจันทร์ครึ่งซีก ลายวิมานแปลง และลายดาวล้อมเดือน (อภิรติ โสฬศ, 2549: 22) จากงานวิจัยของ hongrattanavorakit, S., Jongtap, W. & Bun-aran, C. (2023) มีการนำลายตาข่ายดอกไม้มาพัฒนาลายผ้าสไบชุดจังหวัดร้อยเอ็ดจากลวดลายตาข่ายดอกไม้ ความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายต่อการพัฒนาลายผ้าชุดจังหวัดร้อยเอ็ด อยู่ในระดับมากที่สุดในทุกด้าน

จากข้อมูลดังกล่าวมา ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะพัฒนาลายผ้าชิ้นมัดหมี่จังหวัดศรีสะเกษด้วยการนำเอาลวดลายตาข่ายดอกไม้มาออกแบบดัดแปลงให้เกิดเป็นลายผ้าด้วยการใช้เทคนิคการทอผ้ามัดหมี่เพื่อการสร้างลายผ้าชิ้นมัดหมี่ให้มีความหลากหลายสวยงาม ผ้าชิ้นมัดหมี่ยังสะท้อนถึงภูมิปัญญาและวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นอีกด้วย คาดว่างานวิจัยนี้สามารถสร้างมูลค่าให้กับสินค้าได้รับการยอมรับจากผู้บริโภค

วัตถุประสงค์และขอบเขตของงานวิจัย

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. เพื่อการออกแบบลวดลายผ้าไหมมัดหมี่จังหวัดศรีสะเกษแรงบันดาลใจจากตาข่ายดอกไม้สด
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายที่มีต่อการออกแบบลวดลายผ้าไหมมัดหมี่จังหวัดศรีสะเกษแรงบันดาลใจจากตาข่ายดอกไม้สด

ขอบเขตของงานวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากร ประชากรที่จะใช้ในการศึกษาความพึงพอใจในการออกแบบลวดลายผ้าไหมมัดหมี่จังหวัดศรีสะเกษแรงบันดาลใจจากตาข่ายดอกไม้สด คือบุคคลทั่วไปเลือกแบบบังเอิญจำนวน 100 คน
2. ขอบเขตด้านเนื้อหา ประกอบด้วย ข้อมูลเกี่ยวกับผ้ามัดหมี่จังหวัดศรีสะเกษ ข้อมูลเกี่ยวกับลายตาข่ายดอกไม้ และข้อมูลเกี่ยวกับเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

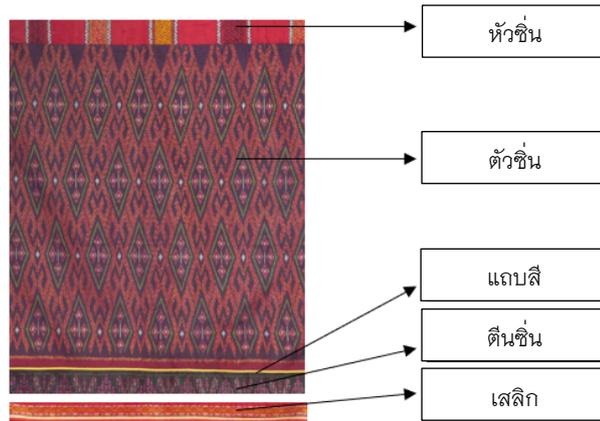
วิธีการดำเนินการศึกษา

1. การออกแบบลวดลายผ้าไหมมัดหมี่จังหวัดศรีสะเกษแรงบันดาลใจจากตาข่ายดอกไม้สด

1.1 แนวคิดในการออกแบบ การออกแบบลวดลายผ้าไหมมัดหมี่จังหวัดศรีสะเกษแรงบันดาลใจจากตาข่ายดอกไม้สด ได้รับแรงบันดาลใจจากลวดลายตาข่ายดอกไม้ที่เป็นศิลปะการจัดดอกไม้ของไทยแบบหนึ่ง ผู้วิจัยได้เลือกลวดลายตาข่ายดอกไม้ 3 ลาย ได้แก่ ลายดาวกระจาย ลายสี่ก้านสี่ดอก และลายกำแพงแก้ว ซึ่งเป็นลายที่มีความสวยงามนิยมนำมาร้อยตาข่ายดอกไม้สด ผู้วิจัยนำลายตาข่ายมาออกแบบดัดแปลงให้เกิดเป็นลายผ้าที่ยังคงความเป็นเอกลักษณ์ของผ้าขึ้นจังหวัดศรีสะเกษ โดยคำนึงถึงองค์ประกอบสำคัญของผ้าขึ้นมัดหมี่จังหวัดศรีสะเกษ เป็นการบูรณาการองค์ความรู้ระหว่างศิลปะการร้อยตาข่ายดอกไม้และการทอผ้าขึ้นมัดหมี่จังหวัดศรีสะเกษ

องค์ประกอบของผ้าขึ้นมัดหมี่จังหวัดศรีสะเกษ (สิทธิชัย สมานชาติ, 2562: 26)

- 1) หัวขึ้น หัวขึ้นของผ้ามัดหมี่จังหวัดศรีสะเกษจะมีลักษณะการทอ คือ ทอพื้นสีแดงสลับกับลายขีด
- 2) ตัวขึ้น เป็นส่วนหลักของขึ้น อาจมีการทอลวดลายบ้างเล็กน้อยในลักษณะของลวดลายที่กลมกลืน ไม่ใช่ลายเด่น มักเป็นสีเดียวตลอด
- 3) แถบสี เป็นส่วนที่ใช้สำหรับตกแต่งผ้าขึ้นมักจะเย็บอยู่ระหว่างตัวขึ้นกับตีนขึ้น
- 4) ตีนขึ้น เป็นส่วนที่ต่อลงมาจากตัวขึ้นส่วนมากในจังหวัดศรีสะเกษจะใช้ตีนประโบล
- 5) เสลิก เป็นส่วนที่ต่อจากตีนขึ้นมีความยาวประมาณ 1.5 นิ้ว

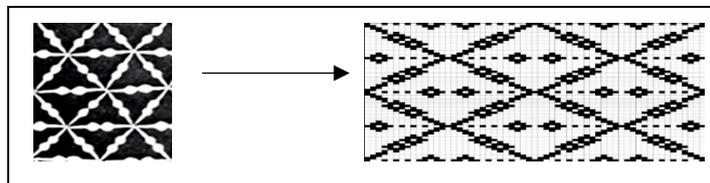
ภาพที่ 1 องค์ประกอบของผ้าซิ่นมัดหมี่ จังหวัดศรีสะเกษ

ที่มา: สิทธิชัย สมานชาติ. *มรดกภูมิปัญญาสิ่งทออีสาน*. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, หน้า 28.

1.2 การออกแบบภาพร่างความคิดลวดลายผ้าไหมมัดหมี่จังหวัดศรีสะเกษแรงบันดาลใจจากตาข่ายดอกไม้สด ผู้วิจัยได้เลือกลวดลายตาข่ายดอกไม้มา 3 ลาย ออกแบบลายตัวซิ่นมัดหมี่จังหวัดศรีสะเกษจากลวดลายตาข่ายดอกไม้ทั้งหมด 3 รูปแบบ ดังนี้

1) การออกแบบลายมัดหมี่จากลวดลายตาข่ายดอกไม้และองค์ประกอบผ้าซิ่น

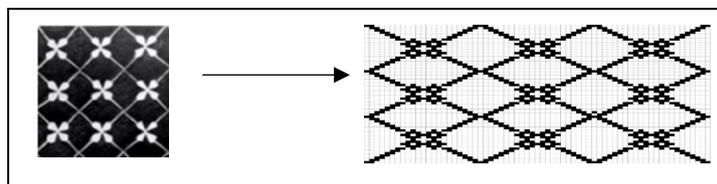
ผังลายมัดหมี่จากลวดลายตาข่ายดอกไม้ลายดาวกระจาย

ภาพที่ 2 ผังลายมัดหมี่ลายดาวกระจาย

ที่มา: ผู้วิจัย

ผังลายมัดหมี่จากลวดลายตาข่ายดอกไม้ลายสี่ก้านสี่ดอก

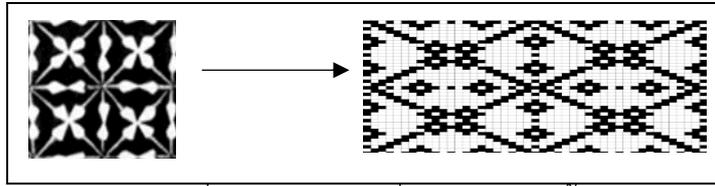

ภาพที่ 3 ผังลายมัดหมี่ลายสี่ก้านสี่ดอก

ที่มา: ผู้วิจัย

ผังลายมัดหมี่จากลวดลายตาข่ายดอกไม้ลายกำแพงแก้ว

ภาพที่ 4 ผังลายมัดหมี่ลายกำแพงแก้ว

ที่มา: ผู้วิจัย

2) การออกแบบลวดลายผ้าไหมมัดหมี่จังหวัดศรีสะเกษแรงบันดาลใจจากตาข่ายดอกไม้สด
ตารางที่ 1 แสดงส่วนประกอบของภาพร่างความคิด แบบที่ 1 ลายดาวกระจาย

ที่มา: ผู้วิจัย

ลำดับ	ส่วนประกอบของผ้าชิ้น
1) หัวชิ้น	
2) ตัวชิ้น	
3) แถบสี	
4) ตีนชิ้น	
5) เสลิก	

ตารางที่ 2 แสดงส่วนประกอบของภาพร่างความคิด แบบที่ 2 ลายสีก้านสีดอก
ที่มา: ผู้วิจัย

ลำดับ	ส่วนประกอบของผ้าจีน
1) หัวจีน	
2) ตัวจีน	
3) แถบสี	
4) ตีนจีน	
5) เสลิก	

ตารางที่ 3 แสดงส่วนประกอบของภาพร่างความคิด แบบที่ 3 ลายกำแพงแก้ว
ที่มา: ผู้วิจัย

ลำดับ	ส่วนประกอบของผ้าจีน
1) หัวจีน	
2) ตัวจีน	
3) แถบสี	
4) ตีนจีน	
5) เสลิก	

1.3 กำหนดผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยได้กำหนดผู้เชี่ยวชาญด้านการทอผ้า ด้านดอกไม้สด ด้านการออกแบบลวดลายผ้า โดยเลือกแบบเจาะจงจากสถาบันการศึกษาและสถานประกอบการต่าง ๆ จำนวน 5 คน

1.4 สร้างแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้จัดทำเครื่องมือ คือ แบบสอบถามที่ใช้ในการรับความคิดเห็น การออกแบบลวดลายผ้าไหมมัดหมี่จังหวัดศรีสะเกษแรงบันดาลใจจากตาข่ายดอกไม้สด จากผู้เชี่ยวชาญโดยแบ่งคำถาม 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้เชี่ยวชาญ และตอนที่ 2 ความคิดเห็นที่มีต่อการออกแบบลวดลายผ้าไหมมัดหมี่จังหวัดศรีสะเกษแรงบันดาลใจจากตาข่ายดอกไม้สด

2. ศึกษาความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายที่มีต่อการออกแบบลวดลายผ้าไหมมัดหมี่จังหวัดศรีสะเกษแรงบันดาลใจจากตาข่ายดอกไม้สด

2.1 กำหนดประชากร กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ บุคคลทั่วไปจำนวน 100 คน โดยการเลือกแบบบังเอิญ

2.2 สร้างแบบสอบถามความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายที่มีต่อการออกแบบลวดลายผ้าไหมมัดหมี่จังหวัดศรีสะเกษแรงบันดาลใจจากตาข่ายดอกไม้สดโดยแบ่งคำถาม 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นข้อคำถามแบบตรวจสอบรายการจำนวน 5 ข้อ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือนโดยข้อคำถามมีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Check List) ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับความพึงพอใจที่มีต่อการออกแบบลวดลายผ้าไหมมัดหมี่จังหวัดศรีสะเกษแรงบันดาลใจจากตาข่ายดอกไม้สดเป็นข้อคำถามแบบมาตราส่วนจำนวน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการออกแบบ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านประโยชน์และการใช้งาน โดยข้อคำถามจะมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งมี 5 ระดับ

2.3 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองจากกลุ่มเป้าหมาย จากนั้นนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาตรวจสอบเพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์

2.4 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้สถิติวิเคราะห์ค่าความถี่และค่าร้อยละ และนำเสนอในรูปแบบของตารางประกอบความเรียง

ผลการศึกษา

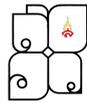
1. การออกแบบลวดลายผ้าไหมมัดหมี่จังหวัดศรีสะเกษแรงบันดาลใจจากตาข่ายดอกไม้สด

1.1 สรุปผลการวิเคราะห์ของผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้

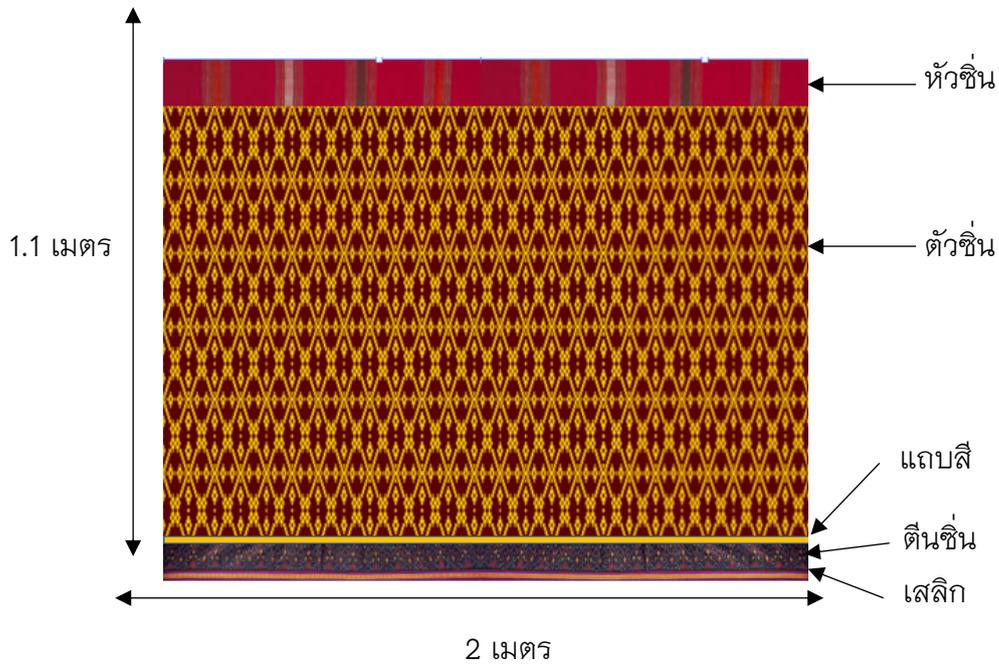
1.1.1 แบบร่างความคิด ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ภาพร่างความคิด แบบที่ 3 ลายกำแพงแก้ว เป็นลายที่มีความสวยงาม ลายมีความเด่นชัดและไม่ห่างเกินไป เหมาะสมที่จะนำมาทอเป็นผ้าไหมมัดหมี่

1.1.2 ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า เส้นไหมที่เหมาะสมสำหรับการมัดหมี่ คือ ไหมน้อย เพราะเส้นไหมเรียบ ไม่มีขี้ไหม เหมาะสมที่จะนำมาทำเป็นผ้าไหมมัดหมี่

1.1.3 ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าสีที่ 2 สีนํ้าตาลแดงเม็ดมะขามเป็นสีพื้น สีเหลืองเป็นสีลายมัดหมี่เพราะเป็นสีที่ตัดกันชัดเจนทำให้ลวดลายเด่นชัด และเป็นสีที่ชาวจังหวัดศรีสะเกษใช้ทอผ้าเป็นประจำ เหมาะสมที่จะนำมาใช้เป็นสีของผ้าไหมมัดหมี่

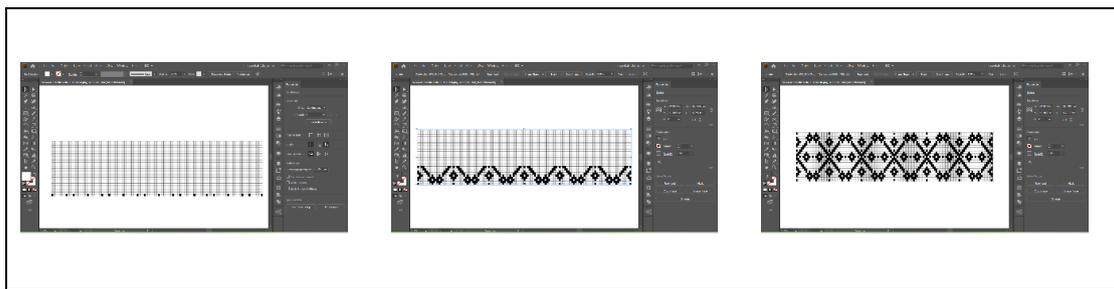
สรุปแบบร่างความคิด ลายกำแพงแก้ว ที่ปรับปรุงจากคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

ภาพที่ 5 สรุปแบบร่างความคิด ลายกำแพงแก้ว ที่ปรับปรุงจากคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ
ที่มา: ผู้วิจัย

1.2 กระบวนการทอผ้าชิ้นไหมมัดหมี่จังหวัดศรีสะเกษแรงบันดาลใจจากตาข่ายดอกไม้สด

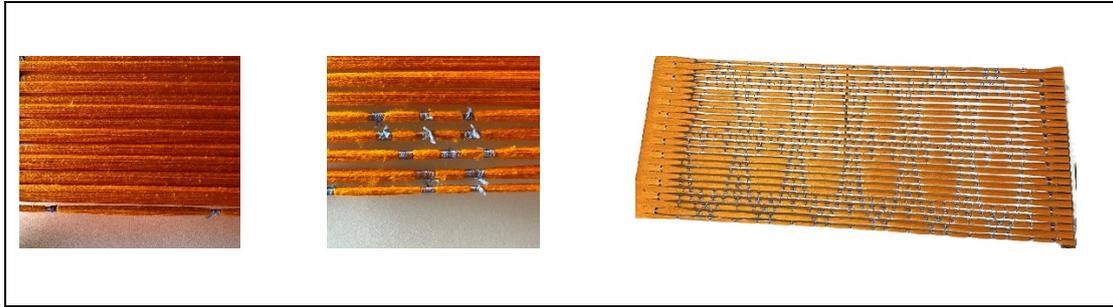
1.2.1 ขั้นตอนการออกแบบลวดลาย

ภาพที่ 6 การออกแบบลวดลายผ้าชิ้นไหมมัดหมี่
ที่มา: ผู้วิจัย

1.2.2 ขั้นตอนการมัดหมี่

ภาพที่ 7 การมัดหมี่
ที่มา: ผู้วิจัย

1.2.3 ขั้นตอนการย้อมและเตรียมไหมสำหรับทอ

ภาพที่ 8 การย้อมและเตรียมไหมสำหรับทอ
ที่มา: ผู้วิจัย

1.2.4 ขั้นตอนการทอผ้า

ภาพที่ 9 การทอผ้าชิ้นใหม่มัดหมี่
ที่มา: ผู้วิจัย

1.2.5 ขั้นตอนการเย็บต่อหัวต่อตีนขึ้น

ภาพที่ 10 การเย็บต่อหัวต่อตีนขึ้น

ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพที่ 11 ผ้าไหมมัดหมี่จังหวัดศรีสะเกษแรงบันดาลใจจากตาข่ายดอกไม้สดที่สำเร็จ

ที่มา: ผู้วิจัย

2. ความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายที่มีต่อการออกแบบลวดลายผ้าไหมมัดหมี่จังหวัดศรีสะเกษแรงบันดาลใจจากตาข่ายดอกไม้สด

2.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 100 คน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 88 เพศชายคิดเป็นร้อยละ 12 อยู่ในช่วงอายุ 21-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 44 อายุ 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 38 อายุ 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 14 และอายุต่ำกว่า 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 4 มีระดับการศึกษาปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 80 มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. คิดเป็นร้อยละ 14 อนุปริญญา/ปวส. คิดเป็นร้อยละ 4 และปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 2 ประกอบอาชีพพนักงานเอกชน คิดเป็นร้อยละ 46 ธุรกิจส่วนตัวคิดเป็นร้อยละ 37 เกษตรกรคิดเป็นร้อยละ 10 รับราชการ/พนักงานราชการ คิดเป็นร้อยละ 6 และนักเรียน/นักศึกษา คิดเป็นร้อยละ 4 มีรายได้ต่อเดือนมากกว่า 30,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 80 รายได้ต่อเดือน 20,001-30,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 12 รายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 6 และรายได้ต่อเดือน 10,001-20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 2

2.2 ความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายที่มีต่อการออกแบบลวดลายผ้าไหมมัดหมี่จังหวัดศรีสะเกษแรงบันดาลใจจากตาข่ายดอกไม้สด จำนวน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการออกแบบ ด้านผลิตภัณฑ์ และด้านประโยชน์และการใช้งาน ดังนี้

ด้านการออกแบบ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดที่ค่าเฉลี่ย 4.38 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความพอใจในการออกแบบลวดลายสะท้อนเอกลักษณ์ของผ้าไหมมัดหมี่ของจังหวัดศรีสะเกษอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.44 รองลงมาคือความคิดสร้างสรรค์ของการออกแบบลวดลายอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.40 และการจัดองค์ประกอบของลวดลายสัมพันธ์กัน อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.32 ตามลำดับ

ด้านผลิตภัณฑ์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดที่ค่าเฉลี่ย 4.37 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความพอใจในสีล้นของผ้าไหมมัดหมี่จังหวัดศรีสะเกษแรงบันดาลใจจากตาข่ายดอกไม้สดอยู่ในระดับมากที่สุดที่ค่าเฉลี่ย 4.48 รองลงมาคือความพอใจความสวยงามของผ้าไหมมัดหมี่จังหวัดศรีสะเกษแรงบันดาลใจจากตาข่ายดอกไม้สดอยู่ในระดับมากที่สุดที่ค่าเฉลี่ย 4.34 และมีความพอใจขนาดของผ้าไหมมัดหมี่จังหวัดศรีสะเกษแรงบันดาลใจจากตาข่ายดอกไม้สดอยู่ในระดับมากที่สุดที่ค่าเฉลี่ย 4.30 ตามลำดับ

ด้านประโยชน์และการใช้งาน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดที่ค่าเฉลี่ย 4.43 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความพอใจในผลิตภัณฑ์เหมาะสมกับการนำไปสวมใส่ และผลิตภัณฑ์สามารถนำไปพัฒนาต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์ของจังหวัดศรีสะเกษ อยู่ในระดับมากที่สุดที่ค่าเฉลี่ย 4.44 และผลิตภัณฑ์เหมาะสมกับการนำไปจำหน่าย อยู่ในระดับมากที่สุดที่ค่าเฉลี่ย 4.42 ตามลำดับ

สรุปและอภิปรายผล

1. การออกแบบลวดลายผ้าไหมมัดหมี่จังหวัดศรีสะเกษแรงบันดาลใจจากตาข่ายดอกไม้สด ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าภาพร่างความคิด แบบที่ 3 ลายกำแพงแก้ว เป็นลายที่มีความสวยงาม ลวดลายมีความเด่นชัดและไม่ท่างเกินไป เหมาะสมที่จะนำมาทอเป็นผ้าไหมมัดหมี่ โดยเส้นไหมที่เหมาะสมสำหรับการมัดหมี่ คือ ไหมน้อย เพราะเส้นไหมเรียบ ไม่มีขี้ไหม เหมาะสมที่จะนำมาทำเป็นผ้าไหมมัดหมี่ และเลือกใช้สีน้ำตาลแดงเม็ดมะขามเป็นสีพื้น สีเหลืองเป็นสีลายมัดหมี่ เพราะเป็นสีที่ตัดกันชัดเจนทำให้ลวดลายเด่นชัด และเป็นสีที่ชาวจังหวัดศรีสะเกษใช้ทอผ้าเป็นประจำ เหมาะสมที่จะนำมาใช้เป็นสีของผ้าไหมมัดหมี่ ซึ่งสอดคล้องกับ เจษฎา สิงห์ทองชัย และคณะ (2565: 36) กล่าวว่า การออกแบบเป็นศาสตร์แห่งความคิดและต้องใช้ศิลปะร่วมกับการสร้างสรรค์ และการแก้ไขปัญหาที่มีอยู่ เพื่อสนองต่อจุดมุ่งหมายของชุมชนและให้เกิดประโยชน์สูงสุดและต้องคำนึงถึงความสวยงาม ประโยชน์ใช้สอย และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสมบัติ ประจัญตานต์ (2563) กล่าวว่า ผลิตภัณฑ์ผ้าไหมมัดหมี่ และการออกแบบต้องเน้นย้ำถึงแนวทางการผลิตผ้าไหมมัดหมี่ ซึ่งต้องดำเนินการทั้งแนวอนุรักษ์ผ้าดั้งเดิม และแนวทางสร้างสรรค์ควบคู่กันเพื่อเป็นการสืบสาน รักษา และต่อยอดภูมิปัญญา

2. ความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายที่มีต่อการออกแบบลวดลายผ้าไหมมัดหมี่จังหวัดศรีสะเกษแรงบันดาลใจจากตาข่ายดอกไม้สด

2.1 ด้านการออกแบบ ลวดลายผ้าไหมมัดหมี่จังหวัดศรีสะเกษแรงบันดาลใจจากตาข่ายดอกไม้สด พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความพึงพอใจในการออกแบบลวดลายสะท้อนเอกลักษณ์ของ

ผ้ามัดหมี่ของจังหวัดศรีสะเกษ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.44 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้วิจัยได้นำ ลวดลายตาข่ายดอกไม้ที่เอกลักษณ์เฉพาะตัวที่โดดเด่นมาเป็นแนวคิดในการออกแบบลวดลายตัวขึ้นให้ มีความแปลกใหม่ ผสมผสานกับอัตลักษณ์การจัดวางองค์ประกอบของผ้าขึ้นจังหวัดศรีสะเกษ ซึ่ง ประกอบด้วย หัวขึ้น ตัวขึ้น แถบสี ดินขึ้น และเสลิก ทำให้มีความเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศักดิ์ชาย ลิกษา (2554) เรื่องการออกแบบและพัฒนาลายผ้าเอกลักษณ์ จังหวัดศรีสะเกษ กล่าวว่า การพัฒนาลายผ้าเอกลักษณ์จังหวัดศรีสะเกษ โดยนำส่วนที่ได้จากการศึกษาเอกลักษณ์จังหวัดศรีสะเกษในส่วนต่าง ๆ ทั้งด้านประวัติศาสตร์ ตำนาน รูปแบบปราสาท ประเพณี ดอกไม้ประจำจังหวัด รวมทั้งพืชและสัตว์ที่สะท้อนให้เห็นความอุดมสมบูรณ์ของจังหวัด ศรีสะเกษมาเป็นแรงบันดาลใจ คณะทำงานได้นำข้อมูลมาเป็นส่วนสำคัญในการสร้างสรรค์ลายผ้า ร่วมกัน โดยยึดความคิดเห็นของผู้ผลิตในจังหวัดศรีสะเกษเป็นสำคัญ และยังสอดคล้องกับ สิทธิชัย สมานชาติ (2562: 24-26) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของผ้าขึ้นจังหวัดศรีสะเกษ ประกอบด้วย หัวขึ้น ตัวขึ้น แถบสี ดินขึ้น และเสลิก

2.2 ด้านผลิตภัณฑ์ ลวดลายผ้าไหมมัดหมี่จังหวัดศรีสะเกษแรงบันดาลใจจากตาข่ายดอกไม้สด พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความพึงพอใจในสีสันทันของผ้าไหม อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.48 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสีพื้นเป็นสีแดงเข้มคละขามและมีการทอลวดลายเป็นสีเหลือง ทำให้ลวดลายเด่นชัด และเป็นสีที่ชาวจังหวัดศรีสะเกษนิยมใช้ทอผ้า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เมธวดี พัทธประโคน (2559) กล่าวว่า กลุ่มสีแบบพื้นบ้าน เช่น ผ้ามัดหมี่ ประกอบด้วยกลุ่มสีเหลือง-แดง-น้ำตาล แทรกด้วย สีเขียว-สีม่วง

2.3 ด้านประโยชน์และการใช้งาน ลวดลายผ้าไหมมัดหมี่จังหวัดศรีสะเกษแรงบันดาลใจจาก ตาข่ายดอกไม้สด พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความพึงพอใจผลิตภัณฑ์ เหมาะสมกับการนำไปสวมใส่ และผลิตภัณฑ์สามารถนำไปพัฒนาต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์ของจังหวัดศรีสะเกษ อยู่ในระดับมากที่สุด มี ค่าเฉลี่ย 4.44 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผ้าไหมมัดหมี่ทอด้วยไหมน้อย เหมาะสำหรับการสวมใส่ เย็น สบาย เพราะผ้าไหมระบายอากาศได้ดี ทั้งนี้ยังสามารถต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ได้ เช่น ชุดทำงาน ชุดลำลอง ของฝากหรือของที่ระลึก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของณัชชาภัทร เวียงแสง รุ่งนภา กิตติ ลาก และสมพงษ์ จุ้ยศิริ (2559) พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าไหมของผู้บริโภค ในเขตเทศบาลนครขอนแก่น ผู้บริโภคให้ความสำคัญด้านผลิตภัณฑ์อยู่ในระดับสำคัญมากกับคุณภาพ ของเนื้อผ้า

ข้อเสนอแนะ

จากงานวิจัย พบว่า การออกแบบลวดลายผ้าไหมมัดหมี่จังหวัดศรีสะเกษแรงบันดาลใจจาก ตาข่ายดอกไม้สด ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ต้นแบบลวดลายผ้าไหมมัดหมี่จังหวัดศรีสะเกษแรงบันดาลใจจากตาข่ายดอกไม้สด สามารถนำไปพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ที่มีความหลากหลาย เช่น เครื่องใช้ ของที่ระลึก เป็นต้น
2. ควรมีการวิจัยพัฒนาลวดลายจากแรงบันดาลใจอื่น ๆ เช่น งานแกะสลักผักและผลไม้ งาน มาลัย เป็นต้น เพื่อให้เหมาะสมกับความนิยมของผู้บริโภค

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณผู้เชี่ยวชาญที่เสียสละเวลาอันมีค่าให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะการออกแบบ ลวดลายผ้าไหมมัดหมี่จังหวัดศรีสะเกษแรงบันดาลใจจากตาข่ายดอกไม้สด ขอขอบคุณ อาจารย์ประจำสาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ประยุกต์ คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนครที่ให้คำแนะนำ ตลอดจนให้ข้อคิดดี ๆ อันก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าวิจัย

รายการอ้างอิง

- กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม. *มรดกภูมิปัญญาอีสาน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, 2561.
- เจษฎา สิงห์ทองชัย และคณะ. “การออกแบบลายผ้าทอมือด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ สำหรับสร้างสรรค์แฟชั่นร่วมสมัย กลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลกุดหว้า จังหวัดกาฬสินธุ์.” *วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่*, 14(2), 2565, (148-158).
- ณัชชาภัทร เวียงแสง รุ่งนภา กิตติลาภ และสมพงษ์ จุ้ยศิริ. “ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าไหมของผู้บริโภค ในเขตเทศบาลนครขอนแก่น.” *วารสารธรรมทรรคน*, 16(3), 2559, (133-142).
- ธนพร เวทย์ศิริยานันท์. “เสน่ห์ มนตรา คุณค่า แห่งไหมมัดหมี่: ผ้าไหมลายไฮล.” *วารสารศิลปะและวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำมูล*, 9, 2557, (116-117).
- เมธวดี พัยขประโคน. “ผ้าไหมทอมือพื้นบ้าน ในเขตพื้นที่จังหวัดสุรินทร์.” *วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ*, 18(1), 2559, (94-105).
- ศักดิ์ชาย ลิกขา. *การออกแบบและพัฒนาลายผ้าเอกลักษณ์ จังหวัดศรีสะเกษ*. อุบลราชธานี: โรงพิมพ์อุบลกิจ ออฟเซ็ท, 2554.
- สมบัติ ประจัญตานต์. “กระบวนการเรียนรู้การออกแบบและผลิตผ้าไหมมัดหมี่ทอมือ หมู่บ้านทองเทียวไหม จังหวัดบุรีรัมย์.” *วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่*, 12(2), 2563, (132-143).
- สมาคมคหกรรมศาสตร์แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์. *หนังสือชุดศัพท์คหกรรมศาสตร์ เล่ม 1 ศัพท์ศิลปะประดิษฐ์*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด, 2547.
- ลัทธิตชัย สมานชาติ. *มรดกภูมิปัญญาสิ่งทออีสาน*. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2562.
- อภิรติ ไสพ์ศ. *ศิลปะประดิษฐ์*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์, 2549.
- hongrattanavorakit, S., Jongtap, W. & Bun-aran, C. “The Development of Sabai Khit cloth of Roi Et in floral net patterns.” *Asian Journal of Arts and Culture*, 23(2), 2023.

บทความวิจัย

BENJARONG IN THE SOUTHERN OF THAILAND: SRIVICHAI BENJARONG
NAKHON SI THAMMARA PROVINCE

เครื่องเบญจรงค์ในภาคใต้: กรณีศึกษา “ศรีวิชัยเบญจรงค์” จังหวัดนครศรีธรรมราช

ARNAN YODVAREE (อนันต์ ยอดวารีย์)*

วันที่รับบทความ 16 เมษายน 2566
วันที่แก้ไขบทความ 15 พฤศจิกายน 2567
วันที่ตอบรับบทความ 2 ธันวาคม 2567

บทคัดย่อ

จากการศึกษาเครื่องเบญจรงค์ในภาคใต้: กรณีศึกษา “ศรีวิชัยเบญจรงค์” จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า หัตถกรรมการทำเครื่องเบญจรงค์ในจังหวัดนครศรีธรรมราชมีที่มาจากทักษะ ประสบการณ์ เป็นคนงานอยู่ในโรงงานผลิตเครื่องเบญจรงค์ที่ชุมชนดอนไก่อี อำเภอกะทู้มณฑล จังหวัดสมุทรสาคร ดังนั้นรูปแบบผลิตภัณฑ์และลวดลาย มี 12 ลาย ประกอบด้วย 1) ลายดอกพิกุลตะขอ 2) ลายดอกไม้ผสม 3) ลายดอกไม้แขก 4) ลายดอกบัว 5) ลายดอกบัวชมพูตะขอ 6) ลายพุดตาน 7) ลายหยดเทียน 8) ลายมะลิ 9) ลายเทพพนม 10) พุ่มข้าวบิณฑ์ 11) ลายจักรี และ 12) ลายดอกชบา การใช้สีต่าง ๆ ควบคุมกับน้ำทองหรือใช้ตั้งแต่สีเดียวกับสีทอง และมีการใช้สีหลัก คือ สีเขียวเข้ม สีเขียวอ่อน สีขาว แดงส้ม สีชมพู สีเหลือง สีน้ำเงิน สีน้ำเงินดำ สีดำ และสีฟ้า ผลิตภัณฑ์ทั่วไปมีลักษณะและลวดลายตามอย่างลวดลายที่ผลิตในชุมชนบ้านดอนไก่อี แต่ขาดสิ่งที่ยังบอกความเป็นเอกลักษณ์ภาคใต้

คำสำคัญ: เครื่องเบญจรงค์ไทย / ลวดลาย / จังหวัดนครศรีธรรมราช

* นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการศิลปะและวัฒนธรรมสร้างสรรค์ คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, E-mail: 6455713001@nstu.ac.th
Student, Master of Arts Program in Creative Arts and Cultural Management, Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University

Abstract

From the study of Benjarong in the Southern of Thailand: a case study of “Srivichai Bencharong”, Nakhon Si Thammarat Province, it was found that the Thammarat of “Srivichai Bencharong It originated from the skill and experience of being a worker from Benjarong factory at Don Kai Dee community. Krathum Ban district Samut Sakhon Province. The product style and pattern have 12 patterns, 1) Pikul flower pattern. 2) mixed flower pattern. 3) Khak flower pattern. 4) lotus pattern.5) Pink lotus flower hook pattern. 6) Cotton rose pattern 7) Yod Thian pattern 8) jasmine pattern 9) Thep Phanom pattern 10) Phum Khao Bin pattern 11) Chakri pattern and 12) Chaba pattern and use of different colors in conjunction with gold water or used from the same color as gold. The main colors are dark green, light green, white, red, orange, pink, yellow, blue, blue, black, black, blue. General products have the characteristics and patterns as in the patterns produced in Ban Don Kai Dee community, lacking a southern identity.

Keywords: Benjarong / Sivichai Benjarong / Nakhon Si Thammarat Province

บทนำ

เครื่องเบญจรงค์นับเป็นหนึ่งในงานศิลปหัตถกรรมเครื่องเคลือบดินเผาที่มีใช้กันอยู่ในสังคมไทย นับมาตั้งแต่สมัยอยุธยา เครื่องเบญจรงค์นั้นใช้กันเฉพาะเจ้านายชั้นสูงและในราชสำนักเท่านั้นไม่ได้เป็นเครื่องใช้สำหรับประชาชนทั่วไป ในสมัยนั้นเครื่องเบญจรงค์ไม่ได้ผลิตใหม่ในประเทศไทยแต่สั่งทำมาจากประเทศจีน เป็นเครื่องถ้วยที่ไทยออกแบบและสั่งทำจากประเทศจีนตามแบบและสีที่ไทยต้องการ เครื่องถ้วยสีของไทยได้รับอิทธิพลจากเครื่องถ้วยในสมัยราชวงศ์หมิงของจีน พ.ศ. 2187 ตรงกับรัชสมัยของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถถึงรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง เครื่องถ้วยเขียนลายลงยาสีบนเคลือบเป็นเครื่องถ้วยที่เรานิยมเรียกกันว่า เครื่องถ้วยเบญจรงค์ เพราะนิยมเขียนด้วยสีห้าสี คือ สีดำ สีแดง สีขาว สีเหลือง และสีเขียว ซึ่งถือเป็นเครื่องถ้วยที่ไทยสั่งผลิตจากประเทศจีน เครื่องถ้วยชนิดนี้จึงกลายเป็นสินค้าส่งออกของจีน เช่นเดียวกับเครื่องถ้วยลายครามหนานจิง ที่กลุ่มประเทศทางแถบยุโรปสั่งจีน เครื่องเบญจรงค์นี้ผลิตสำหรับประเทศไทยเท่านั้น และผลิตเป็นของใช้ในราชสำนักในวังเจ้านายบ้านขุนนางชั้นสูง ไม่ใช่สำหรับจำหน่ายในท้องตลาดทั่วไป และมาสิ้นสุดการผลิตลงในสมัยรัชกาลที่ 5 (จรรยา โกมรรัตนานนท์, 2539: 30-32) ปัจจุบันมีการผลิตเครื่องเบญจรงค์ในประเทศไทย (ชเนติ ชุพันธ์, 2545: 73-76) แหล่งผลิตเครื่องเบญจรงค์ของไทยในปัจจุบันจะมีได้เกี่ยวข้องกับแหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผาของไทยโบราณเลย แหล่งผลิตในปัจจุบันมีอยู่ในจังหวัดเพชรบุรี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดชัยนาท จังหวัดพิจิตร จังหวัดนครปฐม กรุงเทพมหานคร จังหวัดสมุทรสงคราม และจังหวัดสมุทรสาคร ทว่าแหล่งผลิตในเขตจังหวัดสมุทรสาครดูจะเป็นแหล่งผลิตที่ใหญ่ที่สุดและมีผลิตภัณฑ์เครื่องเบญจรงค์ที่มีคุณภาพดี ดังจะเห็นได้จากการได้รับคัดเลือกให้นำผลิตภัณฑ์มาจัดแสดงที่บ้านพิชญ์โลกในช่วงการประชุมผู้นำเศรษฐกิจ (รุ่งนภา ทัดท่าทราย อ้างถึงใน พงษ์ธิ ศุภเศรษฐสิริ, 2557: 21)

นครศรีธรรมราชเป็นเมืองโบราณที่มีความสำคัญทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง และศาสนามากที่สุดเมืองหนึ่งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นครศรีธรรมราชจึงมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางมาไม่น้อยกว่า 1,800 ปีมาแล้ว จากหลักฐานทางโบราณคดีและหลักฐานทางเอกสารที่ปรากฏในขณะนี้ ยืนยันได้ว่านครศรีธรรมราชมีกำเนิดมาแล้วตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 7 เป็นอย่างน้อย ในยุคของพระยาศรีธรรมไตรราช นครศรีธรรมราชเคยเป็นศูนย์กลางการปกครองของภาคใต้มีเมืองบริวารรายรอบถึง 12 เมือง เรียกว่า เมืองสิบสองนักษัตร คือ เมืองสายบุรี เมืองปัตตานี เมืองกลันตัน เมืองปาหัง เมืองไทรบุรี เมืองพัทลุง เมืองตรัง เมืองชุมพร เมืองปันทายสมอ (กระบี่) เมืองสระอุเลา (สงขลา) เมืองตะกั่วป่า (ถลาง) และเมืองกระบี่ ในต้นรัชสมัยรัตนโกสินทร์ เมืองนครศรีธรรมราชยังเป็นเมืองที่เป็นศูนย์กลางของการปกครอง จวบจนเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นมณฑลนครศรีธรรมราช (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครศรีธรรมราช, ม.ป.ป.: 30 กันยายน 2562) และเป็นจังหวัดนครศรีธรรมราชในปัจจุบัน ด้วยเหตุที่นครศรีธรรมราชมีประวัติอันยาวนานมาก่อนกรุงสุโขทัย ซึ่งถือว่าเป็นราชธานีแรกของไทย มีความเจริญรุ่งเรืองทางพุทธศาสนาและศาสนาพราหมณ์มาก่อนมีศิลปวัฒนธรรม เช่น ประติมากรรม สถาปัตยกรรม จิตรกรรม ช่างฝีมือพื้นบ้าน การละเล่น ขนบธรรมเนียมประเพณี อันเป็นมรดกทางวัฒนธรรม ซึ่งชาวเมืองยังยึดถือปฏิบัติกันอยู่ในปัจจุบัน นครศรีธรรมราชจึงมีอารยธรรมและศิลปวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของชาติบ้านเมืองมาจนกระทั่งปัจจุบันนี้ ทำให้นครศรีธรรมราชมีหัตถศิลป์อยู่มากมาย เช่น เครื่องทอง เครื่องเงิน ถมเงิน ถมทอง ผลิตภัณฑ์กระจูด ย่านลิเภา ผ้ามัดย้อม ผ้าย้อมเมืองนคร ฯลฯ

อย่างไรก็ตามในระยะเวลาไม่นานมานี้ จังหวัดนครศรีธรรมราชมีหัตถกรรมการผลิตเครื่องเบญจรงค์เพิ่มอีกหนึ่งประเภทที่ปัจจุบันมีการรวมกลุ่มชาวบ้านในพื้นที่ร่วมกันผลิตเป็นสินค้าชุมชน

ส่งขายยังร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึกควบคู่กับหัตถศิลป์อื่น ๆ เช่น เครื่องเงิน เครื่องจักสานย่านลิเภา กลายเป็นของที่ระลึกหรือของฝากที่มีความสวยงาม แต่อย่างไรก็ดี เครื่องเบญจรงค์ยังเชื่อว่าเป็น หัตถศิลป์เครื่องใช้ชั้นชั้นสูง และมีแหล่งผลิตรายใหญ่ในภาคกลางของไทย และพบการทำหัตถศิลป์ ประเภทนี้บ่อยมากในภาคอื่น ๆ ของไทย จึงสร้างความน่าสนใจในการศึกษาในครั้งนี้

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

วัตถุประสงค์ในการวิจัยครั้งนี้เพื่อ 1) ศึกษาที่มาและแนวคิดในการทำเครื่องเบญจรงค์ และ 2) เพื่อศึกษาลวดลายเครื่องเบญจรงค์ในจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมีเป้าหมายคือกลุ่มผลิตภัณฑ์ เครื่องเบญจรงค์ ศรีวิชัยเบญจรงค์ อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีการดำเนินการศึกษา

ในการดำเนินการศึกษาเครื่องเบญจรงค์ในภาคใต้: กรณีศึกษา “ศรีวิชัยเบญจรงค์” จังหวัด นครศรีธรรมราช โดยการศึกษาแหล่งข้อมูลกลุ่มเป้าหมาย จากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กับเครื่องเบญจรงค์ จากหอสมุดของสถาบันการศึกษาต่าง ๆ จากรายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ อินเทอร์เน็ต แล้วจัดทำเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ลงพื้นที่สำรวจแหล่งผลิต เครื่องเบญจรงค์ศรีวิชัยเบญจรงค์ อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อเก็บข้อมูลด้วยวิธีการ สัมภาษณ์ ถ่ายภาพผลิตภัณฑ์ สัมภาษณ์ผู้ผลิตเครื่องเบญจรงค์ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ในประเด็น ต่อไปนี้ ประวัติผู้สัมภาษณ์ ประวัติการทำเครื่องเบญจรงค์ในจังหวัดนครศรีธรรมราช แนวคิดในการทำ เครื่องเบญจรงค์และลวดลายเครื่องเบญจรงค์ รูปแบบลวดลายที่ผลิต การเก็บรวบรวมข้อมูลและ วิเคราะห์ และรายงานผลการศึกษาค้นคว้าเชิงพรรณนา

ผลการศึกษา

1. ที่มาและแนวคิดในการทำเครื่องเบญจรงค์ในการศึกษา

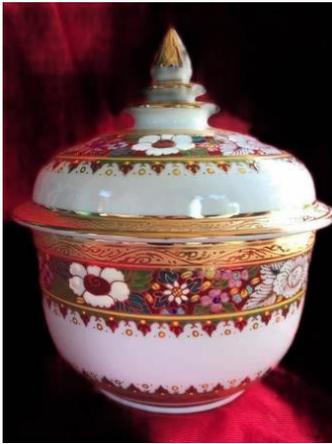
ที่มาและแนวคิดในการทำเครื่องเบญจรงค์เกิดจาก นางวิภาวดี เรืองชนาบ อายุ 44 ปี เป็น ผู้ริเริ่มและเจ้าของกิจการและผู้ผลิตเครื่องเบญจรงค์ เจ้าเดียวในจังหวัดนครศรีธรรมราช ภายใต้ชื่อ “ศรีวิชัยเบญจรงค์” ตั้งอยู่ 3/1 หมู่ 4 ตำบลปากแพรก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80140 การทำอาชีพผลิตเครื่องเบญจรงค์ มีจุดเริ่มต้นจากปัญหาทางเศรษฐกิจ เมื่อปี พ.ศ. 2540 เศรษฐกิจ ตกต่ำ พองสบู่แตก เกิดปัญหาด้านการเงิน รายได้ครอบครัวไม่ค่อยดี จึงมีเพื่อนแนะนำให้เดินทางไป เรียนรู้การผลิตเครื่องเบญจรงค์ที่ชุมชนดอนไก่อี อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งได้เรียนรู้ กระบวนการผลิตเครื่องเบญจรงค์ และเป็นช่างเขียนลายและลงสี เป็นเวลา 14 ปี จนเกิดความชำนาญ จึงมีความผูกพันและมีใจรักทางด้านนี้ ต่อมาไม่นานเกิดเหตุการณ์ไม่คาดฝัน เนื่องจากบิดาป่วยหนักจึง ตัดสินใจกลับบ้านเพื่อไปดูแล ต่อมาระยะหนึ่งได้มีแนวคิดใหม่และนำประสบการณ์ที่ได้จากการเรียนรู้ จากชุมชนบ้านดอนไก่อี จังหวัดสมุทรสาคร มาสร้างงานสร้างอาชีพ และมองเห็นว่าภาคใต้มีแหล่งผลิต เครื่องเบญจรงค์ที่อำเภอหลังสวนเพียงแห่งเดียว จึงตัดสินใจกู้เงินจากกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีเพื่อ เปิดร้านเครื่องเบญจรงค์ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นภูมิลำเนาของตน และเมื่อปี พ.ศ. 2556 ได้ ริเริ่มก่อตั้งร้านเบญจรงค์ของตน และได้ตั้งชื่อว่า “เสื่อร้องเบญจรงค์” ซึ่งตั้งจากชื่อหมู่บ้านที่ร้านตั้งอยู่ ต่อมาเมื่อลูกค้าต่างถิ่นไม่คุ้นเคยชื่อร้าน ลูกค้าจึงเตือนว่าเสื่อร้องไม่เหมาะสมกับชื่อร้านเบญจรงค์ เพราะ มีแนวคิดที่ว่าเครื่องเบญจรงค์ คือ ศิลปหัตถกรรม ที่สวยงามของไทย จึงแนะนำว่าควรหาชื่อที่เหมาะสม กว่า ทำให้คุณวิภาวดีได้เกิดแนวคิดใหม่จึงย้อนมองกลับกันว่าอดีตกาลจังหวัดนครศรีธรรมราช ตั้งอยู่ใน อาณาจักรศรีวิชัย คุณวิภาวดีจึงตัดสินใจเปลี่ยนชื่อร้านมาเป็น “ศรีวิชัยเบญจรงค์” เมื่อปี พ.ศ. 2557

เพื่อให้กลุ่มลูกค้าคุ้นเคยและเป็นที่รู้จักมาถึงทุกวันนี้ หลังจากนั้นทางกลุ่มก็ได้ผลิตเครื่องเบญจรงค์ ออกจำหน่ายตามงานแสดงสินค้า OTOP และอื่น ๆ (วิภาวดี เรืองชนาบ, สัมภาษณ์, 22 มีนาคม 2564)

ลวดลายเครื่องเบญจรงค์ที่พบ

จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาเอกลักษณ์ลวดลายเครื่องเบญจรงค์ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ร้านศรีวิชัยเบญจรงค์พบลวดลายเครื่องเบญจรงค์ในผลิตภัณฑ์ โดยจะเป็นการเขียนลาย ประกอบด้วย ลายหลัก คือ ลวดลายจุดเด่น ลายรอง คือ ลวดลายประกอบ และลายลูกคั่น คือ ลวดลายคั่นระหว่างลายหลักและลายรอง โดยมีรายละเอียดผลิตภัณฑ์ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ภาพที่ 1 โถเบญจรงค์ลวดลายดอกไม้ผสม ภาพที่ 2 จำแนกลวดลายโถเบญจรงค์ลายดอกไม้ผสม

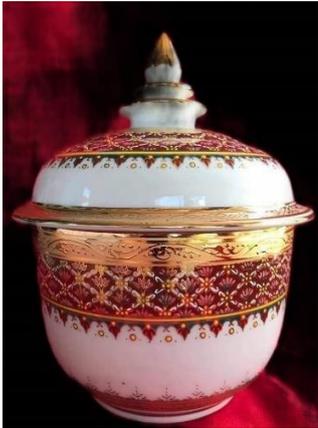
ที่มา: อนันต์ ยอดวาริ เมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2564

ลายหลัก ดอกไม้ผสม

ลักษณะผสมผสานระหว่างลายดอกพุดตานและดอกไม้ประเภทอื่น ๆ และมีใบแซมระหว่างดอก เพื่อความสวยงาม โดยจำแนกลักษณะเขียนดังนี้

(1) ลายลูกคั่น

ลูกคั่น ขอบปากฝาและตัวโถเป็นทองนูน ใช้ลูกคั่นขนาดเล็กปิดลายด้วยลูกคั่นตัวห้อยกันโถและส่วนฝาที่ติดกับจุกเป็นลูกคั่นลายกระจัง พื้นลายใช้สีแดงหมากสุกตกแต่งดอกไม้ด้วยสีต่าง ๆ เช่น สีเหลือง สีชมพู สีขาว สีฟ้า ใช้ใบไม้สีเขียวเข้มและสีเขียวใบไม้

ภาพที่ 3 โถฝายอดฉัตร
ลายดอกบัวชมพูตะขอ

ภาพที่ 4 จำแนกลวดลายโถเบญจรงค์
ลายดอกบัวชมพูตะขอ

ที่มา: อนันต์ ยอดวาริ เมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2564

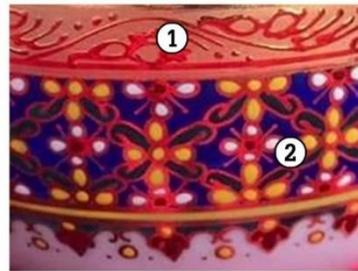
(1) ลายหลัก บัวชมพูตะขอ

(2) ลายลูกคั่น

ส่วนที่ติดกับจุกใช้ลายลูกคั่นของหมูนกระจิง ปากฝาใช้ลายลูกคั่นของหมูนหางนาคเพื่อรับกับปากโถ ลูกคั่นขอบปากเป็นทองหมูนลายหางนาค ลูกคั่นปิดลาย ใช้ลายตัวห้อย กนโถใช้ลูกคั่นของหมูนตัวกระจิง ปิดลายลูกคั่นที่ก้นด้วยลูกคั่นลายตีนกา

ภาพที่ 5 โถฝายอดฉัตรเบญจรงค์
ลายดอกพิกุลตะขอ

ภาพที่ 6 จำแนกลวดลายโถเบญจรงค์
ลายดอกพิกุลตะขอ

ที่มา: อนันต์ ยอดวาริ เมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2564

(1) ลายหลัก ดอกพิกุลตะขอ

(2) ลายลูกคั่น

ส่วนที่ติดกับจุกใช้ลายลูกคั่นของหมูนกระจิง ขอบปากเป็นลายทองหมูน ลายหางนาค ลูกคั่นปิดลาย ใช้ลายตัวห้อย ปากฝาใช้ลายลูกคั่นของหมูนหางนาคเพื่อรับกับปากโถ ลูกคั่นที่ก้นโถใช้ลูกคั่นของหมูน ตัวกระจิงปิดลายลูกคั่นที่ก้นด้วยลูกคั่นลายตีนกา

ภาพที่ 7 โถข้าว พร้อมชามชุดใส่อาหารฝาจุกแบน
ลายดอกบัว

ภาพที่ 8 จำแนกลวดลายโถเบญจรงค์
ลายดอกบัว

ที่มา: อนันต์ ยอดวาริ เมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2564

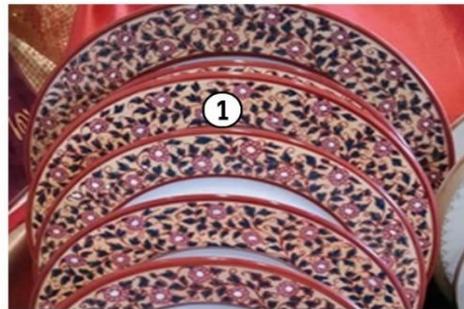
(1) ลายหลัก ดอกบัว

(2) ลายลูกคั่น

ลูกคั่นปากโถใช้ลูกคั่นไส้ทองกันโถใช้ไม้เลื้อยและไส้ทองติดกับจุกใช้ไม้เลื้อยและไส้ทอง ดอกบัว
ใช้สีขาวตัดกลีบด้วยสีแดง ใบเขียวเข้มและเขียวใบไม้ ตกแต่งด้วยสีทอง ใช้น้ำทองเขียนเส้น

ภาพที่ 9 จานชุด ลายจักรี

ภาพที่ 10 จำแนกลวดลาย จานชุด ลายจักรี

ที่มา: อนันต์ ยอดวาริ เมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2564

(1) ลายหลัก ลายจักรี

ลายจักรี คือ ลายดอกเดซี่ที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ทรงมีพระราชดำริให้วาดลายดอกเดซี่บนเครื่องเบญจรงค์ เพื่อมอบเป็นที่ระลึกแก่เชื้อพระวงศ์จึงเรียกชื่อลายเครื่องเบญจรงค์ที่เขียนด้วยลายดอกเดซี่ว่า ลายจักรี

สำหรับลวดลายที่พบบนจาน ดอกเป็นสีชมพู ใบสีเขียวเข้มและพื้นสีเหลืองไข่ ขอบแดง

ภาพที่ 11 จานชูด ลายครุฑยุคนาค

ภาพที่ 12 จำแนกลวดลาย จานโซวีลลายครุฑยุคนาค

ที่มา: อนันต์ ยอดวาริ เมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2564

- (1) ลายหลัก ครุฑยุคนาค
- (2) ลายรอง ใช้ลายรักร้อยบริเวณขอบจาน
- (3) ลายลูกคั่น ลายใบไม้เลื้อย ขอบจานกระจัง และตามด้วยลายเขียนลายพญาครุฑเป็นรูปโซวีและไว้สำหรับบูชา

ภาพที่ 13 ชุดชามปากหยัก
ลายพุดตาน

ภาพที่ 14 จำแนกลวดลายชุดชามปากหยัก
ลายพุดตาน

ที่มา: อนันต์ ยอดวาริ เมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2564

- (1) ลายหลัก พุดตาน
- (2) ลายลูกคั่น ตัวชามด้านบนลายพุดตานใช้ลายลูกคั่นลายหางนาค ปิดลายด้านล่างใช้ลายกระจังสลัป

ภาพที่ 15 ชุดชามปากหยัก ลายดอกบัว ภาพที่ 16 จำแนกลวดลายชุดชามปากหยัก ลายดอกบัว
ที่มา: อนันต์ ยอดวาริ เมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2564

(1) ลายหลัก ดอกบัว

(2) ลายลูกคั่น

ลูกคั่นปากโถใช้ลูกคั่นไส้ทอง ก้นโถใช้ไม้เลื้อยและไส้ทอง ติดกับจุกใช้ไม้เลื้อยและไส้ทอง ดอกบัวใช้สีขาวตัดกลีบด้วยสีแดง ใบเขียวเข้มและเขียวใบไม้ ตกแต่งด้วยสีทอง ใช้น้ำทองเขียนเส้น

ภาพที่ 17 ชุดชามปากหยักหยดเทียน

ภาพที่ 18 จำแนกลวดลายชามปากหยัก
หยดเทียน

ที่มา: อนันต์ ยอดวาริ เมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2564

(1) ลายหลัก หยดเทียน

ตัวชามลายใช้แดงหมากสุก ใส่หัวใจสีน้ำเงินดำหรือกรมท่า ก้านหัวใจสีขาว

(2) ลายลูกคั่น

ลูกคั่นติดกับจุกใช้ลายใบไม้เลื้อย ปิดลายด้วยตัวโองซ่อใหญ่ ลูกคั่นที่ก้นชามใช้ลายใบไม้เลื้อย ปิดลายด้วยลายร้อยรัก (หัวใจ)

ภาพที่ 19 เครื่องเบญจรงค์ แก้วม้คฝापิด ภาพที่ 20 จำแนกลวดลายแก้วม้คฝापิด ลายเทพพนม
ลายเทพพนม

ที่มา: อนันต์ ยอดวาริ เมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2564

- (1) ลายหลัก เทพพนม
- (2) ลายรอง พุดตาน
- (3) ลายลูกค้ัน

ลูกค้ันปากแก้วและขอบฝาใช้ลายไส้ทอง ติดจุกใช้ลูกค้ันไม้เล็อยใบเทศ ก้นแก้วใช้ลูกค้ันไม้เล็อย
ใบเทศ ตามด้วยลูกค้ันไส้ทอง

ภาพที่ 21 เครื่องเบญจรงค์แก้วม้คฝापิดหู
หน้าช้าง ลายหยดเทียน ภาพที่ 22 จำแนกลวดลายแก้วม้คฝापิดหูหน้าช้าง
ลายหยดเทียน

ที่มา: อนันต์ ยอดวาริ เมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2564

- (1) ลายหลัก หยดเทียน
- (2) ลายลูกค้ัน หนดปลาหมึก

ลูกค้ันฝาเขียนลายที่จุกเป็นลายตัวห้อย ติดกับจุกใช้ลายตัวห้อยและปิดลายด้วยหนดหมึก
ปากแก้ว และขอบฝาแก้วใช้ลายหนดหมึก ก้นแก้วใช้ลูกค้ันไส้ทอง ตามด้วยตัวห้อย และปิดลายด้วย
ลูกค้ันหนดหมึก

ภาพที่ 23 เครื่องเบญจรงค์ แก้วมัตฉาปิด
ลายดอกชบา

ภาพที่ 24 จำแนกลวดลายแก้วมัตฉาปิด
ลายดอกชบา

ที่มา: อนันต์ ยอดวารีย์ เมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2564

- (1) ลายหลัก ลายดอกชบา
- (2) ลายลูกคั่น ลายหนวดปลาหมึก

ขอบปากแก้วและขอบฝาแก้วใช้ลายใบไม้เล็ก ๆ ปิดลายด้วยลูกคั่นตัวห้อย ฝาด้านบนติดกับจุก ใช้ลูกคั่นตัวแหลมกันแก้วใช้ลูกคั่นลายใบไม้เล็ก ๆ ใช้พื้นลายสีน้ำเงิน ดอกไม้หลักใช้สีขาวแดงหมากสูง เหลือง ใบไม้ใช้สีเขียวใบไม้ ลายดอกไม้จะใช้สีหลากหลายเฉดสีเพื่อความสวยงาม เขียนลายด้วยน้ำทอง ตกแต่งขอบปาก ฝาจุก หูแก้วด้วยน้ำทอง

ภาพที่ 25 เครื่องเบญจรงค์ ชุดปั้นชงชา

ภาพที่ 26 จำแนกลวดลายชุดปั้นชงชา

ที่มา: อนันต์ ยอดวารีย์ เมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2564

- (1) ลายหลัก ไม่มี
- (2) ลายลูกคั่น ใช้ทองนูนตัวกระจิงและใช้ตัวห้อย
- (3) ส่วนปากถ้วยและปากกาน้ำใช้ลายลูกคั่นทองนูนกระจิง ขอบปากเป็นลายทองนูน ลายหาง

นาค

ภาพที่ 27 เครื่องเบญจรงค์ ชุดกาแฟ
ลายดอกไม้

ภาพที่ 28 จำแนกลวดลายชุดกาแฟ
ลายดอกไม้

ที่มา: อนันต์ ยอดวาริ เมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2564

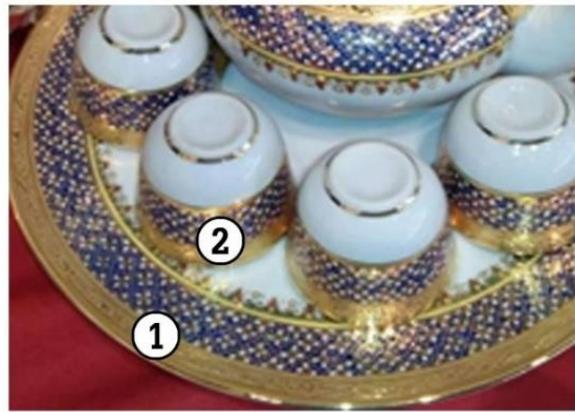
(1) ลายหลัก ลายดอกไม้

(2) ลายลูกคั่น

ลายเขียนทองหางนาศปากแก้ว ปากกาน้ำใช้ลายลูกคั่นของนูนกระฉั่ง ขอบปากเป็นลายทองนูน ลายหางนาศ ลูกคั่นปิดลายใช้ลายตัวห้อย

ภาพที่ 29 เครื่องเบญจรงค์ ชุดน้ำชามะลิ

ภาพที่ 30 จำแนกลวดลาย ชุดน้ำชามะลิ

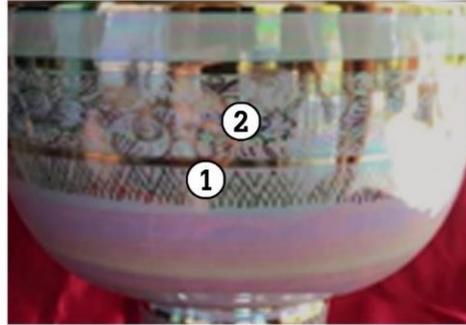
ที่มา: อนันต์ ยอดวาริ เมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2564

(1) ลายหลัก มะลิ

ลักษณะคล้ายการนำดอกตูมมะลิสีขาว 4 ดอกมาชนกัน ตรงกลางเป็นเกสรกลมสีชมพู

(2) ลายลูกคั่น

ส่วนที่ติดกับจุดฝาปิดใช้ลายลูกคั่นของนูนกระฉั่ง ขอบปากเป็นลายทองนูน ลายหางนาศ ลูกคั่น ปิดลายใช้ลายตัวห้อย ปากฝาใช้ลายลูกคั่นของนูนหางนาศเพื่อรับกับปากโถ ลายลูกคั่นที่ก้นโถ ใช้ลูกคั่นของนูนตัวกระฉั่งปิดลายลูกคั่นที่ก้นด้วยลูกคั่นลายตีนกา

ภาพที่ 31 ชันต์กบาตร ลายพุดตาน ภาพที่ 32 จำแนกลวดลาย ชันต์กบาตร ลายพุดตาน
ที่มา: อนันต์ ยอดวาริ เมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2564

(1) ลายหลัก พุดตาน

(2) ลายลูกคั่น กระจังตาอ้อย

ลายหลักลายพุดตานและลายลูกคั่นกระจังตาอ้อยเขียนด้วยน้ำทอง ใช้เทคนิคการชุบเคลือบมุก

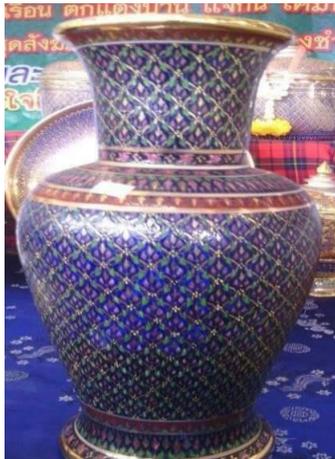

ภาพที่ 33 ชันต์กบาตร ลายหยดเทียน ภาพที่ 34 จำแนกลวดลาย ชันต์กบาตร ลายหยดเทียน
ที่มา: อนันต์ ยอดวาริ เมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2564

(1) ลายหลัก หยดเทียน

(2) ลายลูกคั่น ลายใบเทศ

ขาชั้นด้านล่างลูกคั่นใบไม้สีเขียว ส่วนกลางใช้ลูกคั่นตัวห้อยและร้อยรัก ปากชั้นใช้ลูกคั่นตัวห้อย
แต่งขอบด้วยสีหมากแดงสุก

ภาพที่ 35 แจก้นเบญจรงค์
ลายฟุ้งขาวปิณฑ์

ภาพที่ 36 จำแนกลวดลาย แจก้นเบญจรงค์
ลายฟุ้งขาวปิณฑ์

ที่มา: อนุนต์ ยอดวาริ เมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2564

- (1) ลายหลัก ฟุ้งขาวปิณฑ์
- (2) ลายลูกคั่น ลายไม้เลื้อยใบเทศ

แจก้นใช้ลายไม้เลื้อยใบเทศ ตามด้วยตัวโยงฟุ้งขาวปิณฑ์ ปิดลายด้วยลูกคั่นไส้ทอง คอแจก้นใช้ลูกคั่นไส้ทองปิดลายตามด้วยตัวโยงฟุ้งขาวปิณฑ์ตามด้วยไม้เลื้อยใบเทศ ปากแจก้นใช้ลูกคั่นไส้ทองเขียนลายเส้นด้วยสีดำ ใช้พื้นสีน้ำเงินดำ แต่งฟุ้งขาวปิณฑ์ ปีกนอกสีเขียวใบไม้ ปีกในสีชมพู ไส้กลางสีทอง แต่งขอบด้วยสีทอง

เทคนิคการใช้สีบนลวดลายของภาชนะของเครื่องเบญจรงค์

สีเบญจรงค์ การลงสีโดยใช้สีบนเคลือบ ลักษณะจะเป็นสีฝุ่น มีหลากหลายสี และสีทองนั้นเป็นสีที่ได้จากส่วนผสมของทองคำแท่งระหว่างร้อยละ 10-20 นำเข้าจากประเทศเยอรมนี ญี่ปุ่น อิตาลี จีน ซึ่งมีราคาสูงและเปลี่ยนแปลงตามราคาตลาดทอง สีทองแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่ สีทองแบบมันวาว สีทองแบบด้าน และสีทองแบบนูน นอกจากนี้ยังมีการใช้สารเคมีผสมในสีทองแบบปกติให้เป็นสีทองแบบด้านได้ ปัจจุบันมีสีให้เลือกมากกว่า 30 สี ตามความต้องการของช่าง สีที่แพงที่สุดคือสีชมพูกับสีม่วง สีที่ใช้ส่วนใหญ่ทั้งห้าสีของเบญจรงค์แบบเดิม พร้อมเพิ่มสีต่าง ๆ ได้แก่ สีแดง สีเหลือง สีชมพู สีขาว สีฟ้า และสีเขียว ก่อนใช้จะต้องนำสีไปคองกับน้ำฝน 24 ชั่วโมง ในอัตราส่วนน้ำ:สี เท่ากับ 3:2 นอกจากผสมน้ำแล้ว สีทุกสีเวลาผสมจะต้องใช้ตัวผสมใส (951) และตัวผสมนูน (952) เกือบ ช่วยให้เห็นสีบนเคลือบมีการไหลตัวดี การลงสีเป็นขั้นตอนที่สำคัญช่างจะต้องจำให้ได้ว่า ตรงไหนลงสีอะไร เพราะถึงเขียนลายได้สวยเพียงใด หากช่างลงสีผิดหรือเลือกใช้เฉดสีที่ไม่เข้ากัน สีอาจออกมาไม่สวย ก็ทำให้นานนั้นดูแล้วไม่โดดเด่น จึงต้องมีการวางแผนการเลือกใช้สีโดยการทดลองหลาย ๆ ครั้ง จนชำนาญ และได้สีที่มีความโดดเด่นเหมาะสมกับเครื่องเบญจรงค์แต่ละลาย การใช้สีของร้านศรีวิชัย-เบญจรงค์จะใช้สีต่าง ๆ ควบคู่กับน้ำทองหรือตั้งแต่สีเดียวกับสีทอง และมีการใช้สีหลัก คือ สีเขียวเข้ม สีเขียวอ่อน สีขาว-แดง-ส้ม สีชมพู สีเหลือง สีน้ำเงิน สีน้ำเงิน-ดำ สีดำ และสีฟ้า ทั้งนี้ การใช้สีที่หลากหลายนี้อาจแตกต่างกันไปตามรสนิยมความชอบของลูกค้าแต่ละคน เมื่อลงสีเสร็จเรียบร้อยแล้วจึงมาตรวจสอบความเรียบร้อยของชิ้นงานโดยการเก็บรายละเอียดต่าง ๆ แล้วจึงนำไปนรอบทองและทาทองบริเวณจุดของชิ้นงาน เพื่อให้เกิดความโดดเด่นของชิ้นงาน เมื่อนรอบทองเสร็จเรียบร้อยแล้วก็ทิ้งไว้สักพัก

ให้นำทองแห้งแล้วจึงเตรียมชิ้นงาน เข้าเตาเผาอุณหภูมิ 780-850 องศาเซลเซียส ใช้เวลาเผาประมาณ 8 ชั่วโมง เมื่อเตาเย็นจึงนำเครื่องเบญจรงค์ออกมา และวางรอไว้จนอุณหภูมิเย็นลงในอุณหภูมิปกติ

สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาพบว่าที่มาของการทำหัตถศิลป์ เครื่องเบญจรงค์ “ศรีวิชัยเบญจรงค์” มาจากทักษะความรู้ที่ได้จากการเป็นช่างเขียนลายเบญจรงค์ในโรงงาน หมู่บ้านดอนไก่อี จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นเวลานาน จึงได้นำความรู้ในกระบวนการทำเครื่องเบญจรงค์มาสร้างเป็นอาชีพที่ภูมิปัญญาเดิมและผลิตภัณฑ์และรูปแบบลวดลายที่พบจากการศึกษาสามารถจำแนกเป็น 6 ประเภท คือ 1) โถเบญจรงค์ 2) ประเภทจาน 3) ประเภทแก้วน้ำ 4) ชุดกาน้ำชาเบญจรงค์ 5) ชั้นตักบาตร และ 6) แจกันเบญจรงค์ ผลิตภัณฑ์ที่มีการสั่งซื้อและสั่งทำมากที่สุด คือ ชุดกาน้ำชา จากการจำแนกลวดลายพบว่ามีส่วนทั้งหมด 12 ลาย ประกอบด้วย 1) ลายดอกพิกุลตะขอ 2) ลายดอกไม้ผสม 3) ลายดอกไม้แขก 4) ลายดอกบัว 5) ลายดอกบัวชมพูตะขอ 6) ลายพุดตาน 7) ลายหยดเทียน 8) ลายมะลิ 9) ลายเทพพนม 10) พุ่มข้าวบิณฑ์ 11) ลายจักรี และ 12) ลายดอกชบา ส่วนลวดลายที่นิยมคือลายหยดเทียน และจำแนกสีที่นิยมใช้ 5 สี ประกอบด้วย สีดำ สีแดง สีขาว สีเขียว (คราม) และสีเหลือง และรูปแบบและลวดลายเครื่องเบญจรงค์ของ “ศรีวิชัยเบญจรงค์” อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ยังมีรูปแบบและลวดลายที่มีความเหมือนกับผลิตภัณฑ์ที่ผลิตที่หมู่บ้านดอนไก่อี จังหวัดสมุทรสาคร ยังขาดความเป็นเอกลักษณ์ ความเป็นหัตถกรรมภาคใต้แต่อย่างใด

ปัญหาและข้อเสนอแนะ

1. ปัญหาพบ

1.1 เนื่องจากการหัตถกรรมการทำเครื่องเบญจรงค์ ไม่ใช่หัตถกรรมพื้นถิ่นของจังหวัดนครศรีธรรมราช ทำให้ขาดการแข่งขัน จึงไม่มีผลิตภัณฑ์และรูปแบบลวดลายใหม่ ๆ

1.2 ลวดลายขาดการพัฒนา เนื่องจากผู้ผลิตปัจจุบันมีเฉพาะทักษะการทำเกิดจาก ประสบการณ์ที่มีมานาน แต่ขาดองค์ความรู้ด้านการออกแบบและเครือข่ายส่วนร่วม

1.3 ขาดคนสืบต่อองค์ความรู้และอาชีพ

2. ข้อเสนอแนะ

2.1 ควรมีองค์กรหรือสถาบันที่มีความรู้เรื่องศิลปะและการออกแบบลวดลาย มาช่วยเหลือด้านการออกแบบกับผู้ประกอบการเพื่อพัฒนารูปแบบ ลวดลายผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ให้สวยงามยิ่งขึ้น

2.2 ทางผู้ประกอบการควรพัฒนาสถานที่ผลิตเครื่องเบญจรงค์เป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ และการเยี่ยมชมจากบุคคลภายนอกจะทำให้มีชื่อเสียงและเป็นที่รู้จัก และสามารถเพิ่มรายได้จากการจำหน่ายสินค้าให้กับคนเยี่ยมชมได้อีกทางหนึ่ง

รายการอ้างอิง

จรูญ โกมุทร์ตานนท์. *สารานุกรมเครื่องปั้นดินเผา*. กรุงเทพฯ: ต้นอ้อ แกรมมี่, 2539.

ชนตติ ชุพันธ์. “เครื่องถ้วยเบญจรงค์ประยุกต์.” ใน *กวีนิพนธ์*, 71-74. กรุงเทพฯ: พิมพ์อักษร, 2545.

พทุทธิ ศุภเศรษฐสิริ. (2557). “เครื่องเบญจรงค์ไทยปัจจุบัน: กรณีศึกษาเครื่องเบญจรงค์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ในเขตจังหวัดสมุทรสาคร.” *วารสารมนุษยศาสตร์*, 21(1), 2557, (21).

วิภาวดี เรืองชญา. สัมภาษณ์. เจ้าของกิจการศรีวิชัยเบญจรงค์. 22 มีนาคม 2564.

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครศรีธรรมราช. ม.ป.ป., ประวัติความเป็นมา จังหวัดนครศรีธรรมราช,
สืบค้นเมื่อวันที่ 30 กันยายน 2562, จาก [https://www.nakhonsithammarat.go.th/web_52/
history.php](https://www.nakhonsithammarat.go.th/web_52/history.php)

บทความวิจัย

SOCIAL DIMENSIONS AND URBANIZATION IN BANGKOK:
REFLECTED THROUGH COSTUME DESIGN

มิติทางสังคม และความเป็นเมืองของกรุงเทพมหานคร:
สะท้อนผ่านการออกแบบเครื่องแต่งกาย

PUKKAPORN PIMSARN (ภัคคพร พิมสาร)*

KUSUMAR TAPLUK (กุสุมา เทพรักษ์)**

CHOLLATID PHRAKHAMYARN (ชลทิศ พระคำยาม)***

วันที่รับบทความ 28 พฤศจิกายน 2567
วันที่แก้ไขบทความ 10 ธันวาคม 2567
วันที่ตอบรับบทความ 20 ธันวาคม 2567

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง “มิติทางสังคม และความเป็นเมืองของกรุงเทพมหานครที่สะท้อนผ่านการออกแบบเครื่องแต่งกาย” เป็นงานวิจัยเชิงสร้างสรรค์ด้านสุนทรียะ ศิลปะ (Art Creative Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษามิติทางสังคม และความเป็นเมืองของกรุงเทพมหานคร นำไปสู่แนวคิดในการหาต้นแบบการออกแบบเครื่องแต่งกายที่ส่งเสริมการตระหนักรู้และความเข้าใจต่อปัญหาสังคมของกรุงเทพฯ ผ่านงานออกแบบเครื่องแต่งกาย อีกทั้งกระตุ้นให้คนตระหนักถึงความสำคัญ และความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในเมืองหลวงนี้ผ่านมุมมองทางศิลปะ เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย ประกอบด้วย การศึกษาข้อมูลด้านเอกสาร ตำรา หนังสือ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussions)

วิธีการดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย 1. การกำหนดปัญหา 2. การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับมิติสังคมกรุงเทพมหานคร สังคมศาสตร์ และทัศนธาตุ 3. การเก็บข้อมูลภาคสนาม (Fieldwork) 4. การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อหาคำสำคัญ (Keywords) การวิเคราะห์เชิงแนวคิด (Thematic Analysis) การวิเคราะห์เชิงภาพ (Visual Analysis) 5. การสร้าง Mood Board และ Sketches 6. การสร้างสรรค์ต้นแบบ (Prototype Development) 7. การประเมินผลต้นแบบ (Prototype Evaluation) และ 8. บทสรุป

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์, อาจารย์ประจำแขนงวิชาศิลปะการละครและความเป็นผู้ประกอบการสร้างสรรค์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, E-mail: pukkapor.p@ssru.ac.th

Assistant Professor, Department of Theatre Arts and Creative Entrepreneurship, Faculty of Fine and Applied Arts, Suan Sunandha Rajabhat University

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์, อาจารย์ประจำแขนงวิชาศิลปะการละครและความเป็นผู้ประกอบการสร้างสรรค์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, E-mail: kusuma.ta@ssru.ac.th

*** ผู้ประกอบการทางด้าน การออกแบบเครื่องแต่งกาย เจ้าของแบรนด์ khunchaipigstudio, E-mail: pig_kab@hotmail.com
Fashion Design Entrepreneur, Owner of Khunchaipigstudio

ผลการวิจัยพบว่า สามารถกำหนดแก่นแนวคิดหลัก (Theme) สำหรับการเป็นต้นแบบของเครื่องแต่งกาย คือ “มูมมี้ดของกรุงเทพมหานคร” (The Darkness of BANGKOK) โดยจำแนกออกเป็น 3 แนวคิดย่อย ดังนี้ 1. การแบ่งแยกทางชนชั้นในเมือง 2. ชีวิตที่เร่ร่อน และ 3. ความหลากหลายทางวัฒนธรรม การนำสัญลักษณ์และทัศนธาตุทางศิลปะ มานำไปใช้เป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดได้ ดังนั้นเครื่องแต่งกายจึงเปรียบเสมือนทำหน้าที่เป็น “ตัวกลางทางวัฒนธรรม” ที่มีศักยภาพในการสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับประเด็นทางสังคมและความเป็นเมืองของกรุงเทพมหานครได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: มิติทางสังคม / ความเป็นเมือง / กรุงเทพมหานคร / การออกแบบเครื่องแต่งกาย

Abstract

This research constitutes an art-based creative research study examining the social dimensions and urban characteristics of Bangkok. The objective of developing conceptual costume design prototypes that enhance awareness and understanding of Bangkok's social issues through costume design. The study aims to engage human in recognizing the significance and realities of the capital city through an artistic lens. The research methodology employed multiple tools, including documentary research through academic literature, texts, books, theoretical frameworks, and relevant studies, complemented by in-depth interviews and focus group discussions.

The research process comprised eight phases: 1) Problem identification 2) Literature review focusing on Bangkok's social dimensions, semiotics, and visual elements 3) Fieldwork 4) Content analysis to identify keywords, thematic analysis, and visual analysis 5) Development of mood boards and sketches 6) Prototype development 7) Prototype evaluation and 8) Conclusion

The findings revealed a main theme for the costume prototypes: "The Darkness of BANGKOK," which was subdivided into three conceptual categories: 1) Urban class segregation 2) The rushed lifestyle 3) Cultural diversity. The study successfully utilized semiotic principles and artistic visual elements as tools for expression. Consequently, the costume designs serve as "cultural mediators," effectively raising awareness about Bangkok's social issues and urban characteristics.

Keywords: Social Dimensions / Urbanization, Bangkok / Costume Design

บทนำ

กรุงเทพมหานคร (Bangkok) มหานครแห่งความขัดแย้งและความมั่งคั่ง เป็นพื้นที่ที่แสดงให้เห็นถึงการผสมผสานระหว่างอดีตและปัจจุบันได้อย่างน่าสนใจ เมืองหลวงแห่งนี้ไม่เพียงแต่เป็นศูนย์กลางการปกครองและเศรษฐกิจของประเทศไทยเท่านั้น แต่ยังเป็นภาพสะท้อนของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในฐานะเมืองโตเดี่ยวที่มีสัดส่วนทางเศรษฐกิจสูงถึงร้อยละ 36.3 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ กรุงเทพมหานครจึงเป็นเสมือนหัวใจของการพัฒนาประเทศในทุกมิติ ความซับซ้อนของกรุงเทพมหานครปรากฏผ่านการอยู่ร่วมกันของประชากรกว่า 9 ล้านคน ที่หลอมรวมวิถีชีวิต วัฒนธรรม และกิจกรรมทางเศรษฐกิจอันหลากหลาย ตั้งแต่ย่านที่พักอาศัย ย่านการค้า ไปจนถึงพื้นที่ประวัติศาสตร์ที่กระจายตัวและผสมผสานกันอย่างเป็นธรรมชาติ อย่างไรก็ตาม การเติบโตอย่างรวดเร็วของเมืองได้นำมาซึ่งความท้าทายหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการพัฒนาเชิงพื้นที่ ซึ่งจากการศึกษาของศูนย์ออกแบบและพัฒนาเมือง หรือ Urban Design and Development Center (UddC) ได้ระบุถึงความท้าทายสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ การจัดการพื้นที่สีเขียว พื้นที่การเดิน พื้นที่สุขภาพ และพื้นที่การเรียนรู้ (อดีตคดี กั้นทะเลเมืองสี และธนพร โอวาทวรวิญญู, 2566) การพัฒนาเมืองที่ขาดการวางแผนอย่างเป็นระบบได้ก่อให้เกิดปัญหาสำคัญหลายประการ ดังที่ ลลิตภัทร สีเคน (2564) ได้ชี้ให้เห็นว่า การขยายตัวของเมืองและการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างไร้ระเบียบ ประกอบกับการละเลยระบบขนส่งสาธารณะและการให้ความสำคัญกับรถยนต์ส่วนบุคคล สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่เท่าเทียมและผลประโยชน์ทางชนชั้นในสังคมไทย นอกจากนี้ Amanda Alderton, Melanie Davern, Kornsupha Nitvimol, Iain Butterworth, Carl Higgs., Elizabeth Ryan, and Hannah Badland (2019) ยังได้ระบุว่า ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความน่าอยู่ของกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย ระบบขนส่งสาธารณะ ที่อยู่อาศัยราคาประหยัด และพื้นที่เปิดโล่งสาธารณะ ความท้าทายด้านสิ่งแวดล้อมเป็นอีกประเด็นสำคัญที่กรุงเทพมหานครกำลังเผชิญ โดยเฉพาะปัญหาหมอกพิษทางอากาศที่มีแหล่งกำเนิดจากหลายภาคส่วน ทั้งการจราจร การเผาไหม้เชื้อเพลิง และภาคอุตสาหกรรม ซึ่งส่งผลให้เกิดฝุ่นละออง PM2.5 และ PM10 ในระดับที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ นอกจากนี้ Nawhath Thanvisitthpon, Sangam Shrestha, and Indrajit Pal (2018) ได้ระบุว่า การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ลักษณะเฉพาะของเมือง และการดำเนินนโยบายที่ขาดประสิทธิภาพเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดปัญหาน้ำท่วมในกรุงเทพมหานครอย่างต่อเนื่อง

ในบริบทของการแก้ไขปัญหาเมือง การออกแบบที่คำนึงถึงผลกระทบทางสังคม (Socially Responsible Design) กำลังทวีความสำคัญมากขึ้น โดย Li-Hong, C. (2009) ได้ชี้ให้เห็นว่า การสื่อสารผ่านเครื่องแต่งกายสามารถเป็นสัญลักษณ์ที่สื่อถึงความหมายและบริบททางวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ การออกแบบจึงไม่เพียงแต่เป็นการสร้างสรรค์สิ่งสวยงามเท่านั้น แต่ยังเป็นเครื่องมือในการสะท้อนความต้องการของสังคม วิพากษ์วิถีปฏิบัติของคนในสังคม และสร้างความตระหนักรู้ในประเด็นต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นความยุติธรรม ความเท่าเทียม การมีส่วนร่วม ตลอดจนวิถีประชาธิปไตย

ด้วยเหตุนี้ การศึกษา “มิติทางสังคมและความเป็นเมืองของกรุงเทพมหานครที่สะท้อนผ่านการออกแบบเครื่องแต่งกาย” จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นการบูรณาการองค์ความรู้ด้านการออกแบบเข้ากับการศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมและความเป็นเมือง โดยใช้เครื่องแต่งกายเป็นสื่อกลางในการสะท้อนความท้าทาย โอกาส และความซับซ้อนของมหานครแห่งนี้

วัตถุประสงค์และขอบเขตของงานวิจัย

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ของมิติต่าง ๆ ความเป็นเมืองของกรุงเทพมหานคร

2. เพื่อหาต้นแบบการออกแบบเครื่องแต่งกาย ผ่านความหมายเชิงสัญลักษณ์ ทัศนธาตุ ที่สามารถสื่อถึงมิติสังคมและเมืองในกรุงเทพมหานคร

3. เพื่อส่งเสริมการตระหนักรู้ ความสำคัญ และความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในเมืองหลวงนี้ผ่านมุมมองทางศิลปะต่อปัญหาสังคมของกรุงเทพฯ ผ่านงานออกแบบเครื่องแต่งกาย

ขอบเขตของงานวิจัย

1. ขอบเขตกลุ่มประชากรที่ใช้ (Target Group Scope)

1.1 บุคคลที่อาศัยในเขตหรือใช้ชีวิตอยู่ในกรุงเทพมหานคร มากกว่า 2 ปี

1.2 ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบเครื่องแต่งกาย จำนวน 7 คน

2. ขอบเขตด้านพื้นที่ (Geographical Scope)

พื้นที่ที่อยู่ในเขตจังหวัดกรุงเทพมหานคร

3. ขอบเขตด้านเวลา (Time Scope)

ช่วงเวลาที่ใช้ศึกษา ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม - พฤศจิกายน 2567

4. ขอบเขตด้านเนื้อหา (Content Scope)

4.1 ความเป็นเมืองกรุงเทพมหานคร ความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในวิถีชีวิตและความสัมพันธ์ของคนในเมือง เช่น ชุมชนแออัด พื้นที่เศรษฐกิจ มิติความเป็นเมือง โครงสร้างเมือง เช่น พื้นที่ชุมชน พื้นที่ธุรกิจ พื้นที่สาธารณะ ปัญหาในเมือง เช่น การจราจร มลภาวะ ความหนาแน่น ความเป็นเมืองที่ผสมผสานวัฒนธรรมดั้งเดิมและความทันสมัย

4.2 การออกแบบเครื่องแต่งกาย โดยการใช้สัญลักษณ์และทัศนธาตุ เป็นเครื่องมือในการสื่อสาร และรูปแบบการออกแบบที่สะท้อนบริบทกรุงเทพมหานคร

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย สามารถแบ่งได้ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลด้านเอกสาร ตำรา หนังสือ แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อหาแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูล นำไปสู่แนวคิดในการออกแบบเครื่องแต่งกายที่สะท้อนมิติสังคมและเมืองของกรุงเทพมหานคร

2. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบเครื่องแต่งกาย 7 คน การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussions) จำนวน 32 คน ที่อาศัยในกรุงเทพมหานคร มากกว่า 2 ปี เพื่อทำให้ทราบทัศนคติ และการรับรู้เกี่ยวกับภาพลักษณ์ของกรุงเทพฯ และการสะท้อนผ่านการออกแบบเครื่องแต่งกาย

วิธีการดำเนินการศึกษา

การวิจัยเชิงสร้างสรรค์ด้านสุนทรียะ ศิลปะ (Art Creative Research) “มิติทางสังคม และความเป็นเมืองของกรุงเทพมหานคร ที่สะท้อนผ่านการออกแบบเครื่องแต่งกาย” มีขั้นตอนในการดำเนินการศึกษา ดังนี้:

1. กำหนดปัญหาและวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยการตั้งวัตถุประสงค์ในการออกแบบเครื่องแต่งกายที่สะท้อนภาพกรุงเทพมหานคร รวมถึงประเด็นทางสังคม เช่น ความเหลื่อมล้ำ ความหลากหลายทางวัฒนธรรม การเปลี่ยนแปลงทางสังคมในเมืองหลวง

2. การทบทวนวรรณกรรม ศึกษา และทบทวนวรรณกรรมทั้งในประเทศและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบเครื่องแต่งกาย การใช้สัญลักษณ์ (Semiotics) ในการออกแบบ รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสังคมเมือง และบริบททางวัฒนธรรมของกรุงเทพฯ สรุปรูปข้อมูลจากวรรณกรรมที่

ได้ศึกษาเพื่อหาแนวคิด รูปแบบ และเทคนิคการออกแบบที่สอดคล้องกับการสะท้อนภาพลักษณ์ และ มิติทางสังคมของกรุงเทพฯ

3. การเก็บข้อมูลภาคสนาม (Fieldwork) จากกลุ่มเป้าหมาย เช่น นักออกแบบ ประชาชนใน กรุงเทพฯ เพื่อสำรวจความคิดเห็นและการรับรู้ของกลุ่มเป้าหมายที่มีต่อมิติทางสังคมและวัฒนธรรมใน เมืองหลวงนี้ ประกอบด้วย การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ เครื่องแต่งกาย จำนวน 7 คน ที่เป็นตัวแทนของกลุ่มสังคมต่าง ๆ ในกรุงเทพฯ การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussions) จำนวน 32 คน เพื่อทำให้ทราบทัศนคติและการรับรู้เกี่ยวกับภาพลักษณ์ของ กรุงเทพฯ และการสะท้อนผ่านการออกแบบเครื่องแต่งกาย

4. การวิเคราะห์จากการทบทวนวรรณกรรมและข้อมูลภาคสนาม โดยการเชื่อมโยงแนวคิด ลัทธิศาสตร์ และทัศนธาตุ เพื่อกำหนดรูปแบบการออกแบบ ประกอบด้วย 1) การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) หาคำสำคัญ (Keywords) และประเด็นที่สำคัญ ซึ่งคาดว่าจะช่วยให้เห็นแนวคิดหลัก ที่ควรสะท้อนในงานออกแบบ 2) การวิเคราะห์เชิงแนวคิด (Thematic Analysis) เป็นการรวบรวมคำตอบ จากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มเพื่อระบุแนวคิดหลักที่สะท้อนภาพลักษณ์และปัญหาทางสังคม ของกรุงเทพฯ โดยแนวคิดที่ได้สามารถใช้เป็นแนวทางในการออกแบบ 3) การวิเคราะห์เชิงภาพ (Visual Analysis) ใช้ในการประเมินผลการทดลองจากต้นแบบ (Prototype) โดยการวิเคราะห์ภาพผ่านเครื่องมือ ทางทัศนธาตุที่สร้างขึ้น เช่น การใช้เส้น สี วัสดุ ลวดลายที่สื่อถึงมิติต่าง ๆ ของกรุงเทพฯมหานคร

5. การสร้าง Mood Board และ Sketches

6. การสร้างสรรค์ต้นแบบ (Prototype Development) พัฒนาด้านแบบการออกแบบเครื่อง แต่งกายตามผลการวิเคราะห์ โดยนำสัญลักษณ์ ทัศนธาตุ มาเป็นเครื่องมือในการสื่อสาร

7. การประเมินผลต้นแบบ (Prototype Evaluation) นำต้นแบบที่สร้างสรรค์ไปทดสอบกับ กลุ่มเป้าหมายเพื่อประเมินความสามารถในการสื่อสารความหมายและมิติทางสังคมของ กรุงเทพฯมหานคร ผ่านเครื่องแต่งกาย ประกอบด้วย แบบสอบถาม (Surveys) สอบถามความคิดเห็น ของกลุ่มเป้าหมายเกี่ยวกับความเข้าใจ ความสวยงาม และความเหมาะสมของเครื่องแต่งกาย และการ สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) กับผู้เชี่ยวชาญ

8. การสรุปและรายงานผลการวิจัย

ผลการศึกษา

จากการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการศึกษาศาสามารถกำหนดแก่นแนวคิดหลัก (Theme) สำหรับการ ออกแบบต้นแบบเครื่องแต่งกาย “มิติทางสังคม และความเป็นเมืองของกรุงเทพฯมหานคร ที่สะท้อนผ่าน การออกแบบเครื่องแต่งกาย” คือ “มูมมืดของกรุงเทพฯมหานคร” (The Darkness of BANGKOK) โดย ประกอบด้วย 3 แนวคิดย่อย (Sub-Theme) ดังนี้

แนวคิดที่ 1 “การแบ่งแยกทางชนชั้นในเมือง”

การวิเคราะห์เครื่องแต่งกายที่สะท้อนความเหลื่อมล้ำทางสังคมที่แสดงให้เห็นถึงความแตกต่าง ของชนชั้นทางสังคมในกรุงเทพฯมหานคร ผ่านการเลือกใช้วัสดุและการจัดองค์ประกอบอย่างมีนัยยะ โดยแต่ละชุดได้นำเสนอภาพลักษณ์ที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน เริ่มตั้งแต่ชนชั้นแรงงานที่ใช้วัสดุเหลือใช้ และถูกระบาย ไปจนถึงชนชั้นสูงที่ห่อหุ้มด้วยตราสินค้าที่มีราคาสูง นำมาใช้ในการออกแบบ รวมไปถึง การสร้างความขัดแย้งระหว่างความหรูหราและความด้อยค่าของวัสดุ สะท้อนให้เห็นช่องว่างทางสังคม ที่ดำรงอยู่ในสังคมเมือง

สัญลักษณ์ที่ปรากฏในงานออกแบบแต่ละชุดล้วนมีความหมายแฝงที่ลึกซึ้ง อาทิ ภาพที่ 1.1 ถูก กระสอบและกระเป๋าหลายทางในภาพแรกสื่อถึงการอพยพย้ายถิ่น การดิ้นรนของแรงงาน รวมไปถึงการ

สะท้อนความหมายของคนไร้บ้าน ถุงช้อปปิ้งแบรนด์หรูในภาพที่ 1.2 แสดงถึงวัฒนธรรมการบริโภคนิยมและความฟุ่มเฟือย ถุงพลาสติก และบรรจุภัณฑ์ ในภาพที่ 1.3 สะท้อนวิถีชีวิตของชนชั้นกลางที่บริโภคสินค้าทั่วไป ภาพที่ 1.4 ชุดที่ทำจากวัสดุที่มีความแวววาว แสดงถึงความทันสมัยและการพัฒนาของเมือง ในขณะที่ภาพสุดท้าย ภาพที่ 1.5 นำเสนอวัฒนธรรมวัยรุ่นผ่านการแต่งกายที่ฉูดฉาดและเครื่องประดับที่แสดงถึงความสำเร็จ

องค์ประกอบศิลป์และทัศนธาตุถูกนำมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพในการสื่อความหมาย การใช้เส้นในแนวตั้งและแนวนอนสร้างความรู้สึกมั่นคงและเป็นระเบียบ โดยเฉพาะในภาพที่สี่ที่สื่อถึงตีกระฟ้า การเลือกใช้สีมีความหลากหลายตั้งแต่โทนสีหม่นในภาพแรก สีขาวสะอาดในภาพที่สอง สีสดใสใสในภาพที่สาม สีเงินวาวในภาพที่สี่ และสีชมพูสดใสในภาพสุดท้าย รูปทรงและพื้นผิวที่แตกต่างกันสร้างความน่าสนใจและความหมายเฉพาะ การจัดวางแสงเงาและพื้นที่ว่างช่วยเน้นจุดสนใจและสร้างมิติให้กับภาพ ขณะที่การกำหนดสัดส่วนและจุดเน้นในแต่ละภาพช่วยให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ภาพที่ 1.1

ภาพที่ 1.2

ภาพที่ 1.3

ภาพที่ 1.4

ภาพที่ 1.5

ภาพที่ 1.1-1.5 แนวคิดที่ 1 “การแบ่งแยกทางชนชั้นในเมือง”

ที่มา: ภัคคพร พิมสาร, 2567

แนวคิดที่ 2 “ความหลากหลายทางวัฒนธรรมในสังคมเมือง”

การออกแบบเครื่องแต่งกายในแนวคิดนี้แสดงให้เห็นถึงการผสมผสานวัฒนธรรมตะวันออกและตะวันตกได้อย่างลงตัว ภาพที่ 2.1 นำเสนอการตีความใหม่ของวัฒนธรรมจีนดั้งเดิม เยาวราช ผ่านการผสมผสานระหว่างชุดที่เข้ากับป้ายไฟนีออน สะท้อนความเป็นเมืองจีนร่วมสมัย ภาพที่ 2.2 และภาพที่ 2.4 แสดงถึงอิทธิพลของวัฒนธรรมป๊อปญี่ปุ่นผ่านการใช้ตุ๊กตาและสีเส้นสดใส ภาพที่ 2.3 ผสมผสานระหว่างเครื่องแต่งกายคาบอวยตะวันตกกับความหรูหราแบบตะวันออก และภาพที่ 2.4 แสดงถึงความเป็นสากลผ่านการออกแบบที่เรียบง่ายทันสมัย

สัญลักษณ์ที่ปรากฏในงานสื่อความหมายที่ซับซ้อนและลึกซึ้ง โดยในภาพที่ 2.1 ใช้พัด มังกร และอักษรจีนนีออนสื่อถึงการผสมผสานระหว่างประเพณีและความทันสมัย ภาพที่ 2.2 ใช้ตุ๊กตาและของเล่นสื่อถึงวัฒนธรรมคาваи ความสนุกสนานของวัยรุ่น ภาพที่ 2.3 ใช้ฟูและหนังเทียมผสมผสานกับการตกแต่งแบบตะวันตก สะท้อนการหลอมรวมวัฒนธรรม ส่วนภาพสุดท้าย ภาพที่ 2.4 ใช้โลหะและรูปทรงเรขาคณิตสื่อถึงความเป็นสากล

องค์ประกอบศิลปะและทัศนธาตุถูกนำมาใช้อย่างมีเอกภาพ การใช้เส้นโค้งและเส้นตรงสร้างความขัดแย้งที่ลงตัว โดยเฉพาะการผสมผสานระหว่างความอ่อนช้อยของวัฒนธรรมตะวันออกกับความเรียบคมของความร่วมสมัย การเลือกใช้สีมีความหมายเชิงวัฒนธรรม ทั้งสีแดงมงคลแบบจีน สีเส้นสดใสแบบป๊อปคัลเจอร์ และสีเงินที่สื่อถึงความทันสมัย รูปทรงและพื้นผิวที่หลากหลายสร้างความน่าสนใจ การจัดวางองค์ประกอบและการใช้แสงเงาช่วยเน้นจุดเด่นของการผสมผสานทางวัฒนธรรม ขณะที่การจัดสัดส่วนและการกำหนดจุดเน้นในแต่ละภาพช่วยสื่อสารแนวคิดได้ชัดเจน

ภาพที่ 2.1

ภาพที่ 2.2

ภาพที่ 2.3

ภาพที่ 2.4

ภาพที่ 2.2-2.4 แนวคิดที่ 2 “ความหลากหลายทางวัฒนธรรมในสังคมเมือง”
ที่มา: ภัคคพร พิมสาร, 2567

แนวคิดที่ 3 “ชีวิตเร่งรีบในสังคมเมือง”

การออกแบบเครื่องแต่งกายในแนวคิดนี้ นำเสนอแนวคิดเรื่องความเร่งรีบและการแข่งขันกับเวลาในสังคมเมือง ภาพที่ 3.1 ใช้นาฬิกาหลายเรือนประกอบเป็นชุด สื่อถึงการถูกกดดันด้วยเวลาที่หมดไปกับการเดินทาง ภาพที่ 3.2 ใช้ป้ายราคาและโปรโมชั่นสะท้อนการบริโภคแบบเร่งด่วน ภาพที่ 3.3 ใช้เสื้อผ้าหลากสีอัดแน่น สื่อถึงชีวิตที่ทำงานตัวเป็นเกลียว ภาพที่ 3.4 ใช้สายไฟพันรัดร่างกายแสดงถึงการติดกับดักเทคโนโลยีและความวุ่นวายในสังคมเมือง และภาพสุดท้ายภาพที่ 3.5 ใช้สลากกินแบ่งสะท้อนความหวังและการพ่นกับโชคชะตาของคนพิการทางสายตา กับปัญหาด้านสาธารณสุขบริโภคทางเดินคนที่ไร้ความปลอดภัย

สัญลักษณ์ที่ปรากฏในงานล้วนสื่อความหมายเชิงวิพากษ์สังคม โดยนาฬิกาเป็นสัญลักษณ์ของการถูกควบคุมด้วยเวลา ป้ายราคาและส่วนลดสื่อถึงวัฒนธรรมบริโภคนิยมเร่งด่วน เสื้อผ้าหลากสีที่ยับยู่สะท้อนความวุ่นวายของชีวิตประจำวัน สายไฟที่พันรัดร่างกายแสดงถึงการตกเป็นทาสของเทคโนโลยี และสลากกินแบ่งสื่อถึงความหวังลม ๆ แล้ง ๆ ในสังคมที่ต้องพึ่งพาโชคชะตา นอกจากนี้การใช้โทนสีดำ สีแดง และสีเทา ยังสื่อถึงความกดดันและความตึงเครียดในชีวิตประจำวัน

องค์ประกอบศิลปะและทัศนธาตุถูกจัดวางอย่างมีนัยสำคัญ การใช้เส้นตรงและเส้นโค้งที่ขัดแย้งกันสร้างความรู้สึกถึงความวุ่นวายและความไม่สมดุล สีที่เลือกใช้มีทั้งโทนมืดที่สื่อถึงความกดดันและสีสดที่แสดงถึงความวุ่นวาย รูปทรงที่ซับซ้อนและพื้นผิวที่หลากหลายสร้างความรู้สึกอึดอัด การจัดวางแสงเงาเน้นอารมณ์และความรู้สึก ขณะที่การใช้พื้นที่ว่างและการกำหนดจุดเน้นช่วยให้ภาพมีพลังในการสื่อสาร สัดส่วนของเครื่องแต่งกายและอุปกรณ์ประกอบฉากถูกออกแบบให้ดูเกินจริง สะท้อนความไม่สมดุลในชีวิต

ภาพที่ 3.1

ภาพที่ 3.2

ภาพที่ 3.3

ภาพที่ 3.4

ภาพที่ 3.5

ภาพที่ 3.1-3.5 แนวคิดที่ 3 “ชีวิตเร่ร่อนในสังคมเมือง”

ที่มา: ภัคคพร พิมสาร, 2567

อภิปรายผล

การศึกษาครั้งนี้แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างการออกแบบเครื่องแต่งกายและบริบททางสังคมของกรุงเทพมหานคร โดยสามารถอภิปรายผลในประเด็นสำคัญได้ ดังนี้ การออกแบบเครื่องแต่งกายที่สะท้อนการแบ่งแยกทางชนชั้นในสังคมนั้น แสดงให้เห็นถึงความขัดแย้งที่แฝงอยู่ในโครงสร้างสังคม ผ่านการใช้องค์ประกอบทางการออกแบบที่มีความขัดแย้งกัน เช่น การผสมผสานวัสดุราคาแพงกับวัสดุพื้นถิ่น การจัดวางรูปทรงที่ไม่สมมาตร และการใช้ท่อนสีที่ตัดกันอย่างรุนแรง สิ่งเหล่านี้สื่อถึงช่องว่างระหว่างชนชั้นที่ยังคงดำรงอยู่ในสังคมปัจจุบัน นอกจากนี้ การออกแบบยังสะท้อนให้เห็นถึงการต่อต้านค่านิยมเดิมผ่านการสร้างสรรค์เครื่องแต่งกายที่ทำลายขนบธรรมเนียมดั้งเดิม ก่อให้เกิดการตั้งคำถามต่อโครงสร้างอำนาจในสังคม สอดคล้องกับแนวคิดของ Sofia Pantouvaki, Ingvill Fossheim, and Susanna Suurla (2021) กล่าวไว้ว่า ออกแบบเครื่องแต่งกายในฐานะเครื่องมือวิพากษ์สำหรับการสร้างเรื่องราวการแสดงและภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรมแบบใหม่ เครื่องแต่งกายสามารถพลิกผันความ

เข้าใจทางปรัชญาในวงกว้างและนวัตกรรมในด้านเครื่องแต่งกายนั้น ซึ่งมีศักยภาพในการมีอิทธิพลต่อบริบททางวัฒนธรรมและสังคมที่ตระหนักถึงสิ่งแวดล้อม

การออกแบบเครื่องแต่งกายที่สะท้อนการผสมผสานทางวัฒนธรรมในสังคมเมืองร่วมสมัย แสดงให้เห็นถึงการหลอมรวมระหว่างมรดกทางวัฒนธรรมดั้งเดิมและกระแสโลกาภิวัตน์ ผ่านการประยุกต์ใช้เทคนิคการตัดเย็บแบบดั้งเดิมร่วมกับวัสดุสมัยใหม่ มีการผสมผสานลวดลายพื้นถิ่นกับรูปทรงร่วมสมัย และการตีความโครงสร้างเครื่องแต่งกายพื้นบ้านในบริบทใหม่ สะท้อนให้เห็นถึงพลวัตทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน ก่อให้เกิดอัตลักษณ์ใหม่ที่มีความเป็นสากลแต่ยังคงรากเหง้าทางวัฒนธรรม นำไปสู่การสร้างสรรค์ผลงานที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวและร่วมสมัย มีการคาดการณ์ว่า วัฒนธรรมซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานของการสร้างความหมาย การมีส่วนร่วม การเรียนรู้ร่วมกัน การสร้างคุณค่าใหม่ สามารถกำหนดรูปแบบระบบเครื่องแต่งกายที่แตกต่างออกไป ที่มีความยั่งยืนมากขึ้นผ่านความเป็นประชาธิปไตย ความเปิดกว้าง และการกระจายตัวในท้องถิ่น สอดคล้องกับหลักการของท้องถิ่นนิยมทางเครื่องแต่งกาย (Kate Fletcher, 2016)

ชีวิตเร่ร่อนในสังคมเมืองกรุงเทพมหานคร ผ่านเครื่องแต่งกายได้แสดงให้เห็นถึงความกดดันของมนุษย์ร่วมสมัยผ่านการใช้องค์ประกอบทางการออกแบบที่มีความซับซ้อนและขัดแย้งในตัวเอง โดยการจัดวางรอยตัดที่ไม่สมมาตร การซ้อนทับของชั้นผ้าที่สื่อถึงภาระอันหนักอึ้ง และการเลือกใช้วัสดุที่สื่อถึงความวุ่นวายของเมือง เช่น ผ้าใยสังเคราะห์ที่ยับย่นสื่อถึงความเหนื่อยล้า วัสดุสะท้อนแสงที่แสดงถึงแสงไฟยามค่ำคืนของการทำงานล่วงเวลา และโครงสร้างที่อึดอัดบีบรัดสะท้อนถึงพื้นที่แออัดในการเดินทาง นอกจากนี้ การผสมผสานเทคนิคการตัดเย็บแบบดั้งเดิมกับวัสดุสมัยใหม่ยังสะท้อนให้เห็นถึงความขัดแย้งระหว่างคุณค่าดั้งเดิมกับความทันสมัย การใช้สีโทนมืดและเทาสื่อถึงความเหงาในสังคมเมือง ขณะที่การสอดแทรกสีสันสดใสในบางจุดแสดงถึงความหวังที่แฝงอยู่ ทั้งหมดนี้นำไปสู่การตั้งคำถามถึงความสมดุลระหว่างการทำงานกับชีวิตส่วนตัว ความสัมพันธ์ระหว่างรายได้กับคุณภาพชีวิต และความสุขที่แท้จริงในระบบทุนนิยมที่เร่ร่อนและมีการแข่งขันสูงในสังคมเมือง

สรุปและข้อเสนอแนะ

การนำการออกแบบเครื่องแต่งกายมาเป็นเครื่องมือในการศึกษาและวิพากษ์ปรากฏการณ์มิติทางสังคม และความเป็นเมืองของกรุงเทพมหานคร โดยบูรณาการองค์ความรู้จากหลากหลายศาสตร์ ทั้งด้านสัญศาสตร์ ทัศนธาตุ และการออกแบบเครื่องแต่งกาย ผ่านกระบวนการวิจัยเชิงสร้างสรรค์ที่ผสมผสานระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพกับการสร้างสรรค์สุนทรียะทางศิลปะ แก่นแนวคิดหลักของงานวิจัยนี้ คือ “มูมมืดของกรุงเทพมหานคร” (The Darkness of BANGKOK) ที่ค้นพบการวิเคราะห์และสังเคราะห์ จนได้ทัศนภาพสะท้อนของสังคมเมืองผ่าน 3 แนวคิดย่อยที่เชื่อมโยงกันได้แก่ 1) การแบ่งแยกทางชนชั้น 2) ความหลากหลายทางวัฒนธรรม และ 3) ชีวิตเร่ร่อนในสังคมเมือง ผ่านการใช้สัญศาสตร์และทัศนธาตุ การเลือกใช้วัสดุที่สื่อความหมาย และการจัดองค์ประกอบที่สร้างความขัดแย้งอย่างมีศิลปะ เป็นเครื่องมือในการสื่อสาร โดยใช้การออกแบบเครื่องแต่งกายเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดความหมายอย่างมีนัยยะสำคัญ

การศึกษาได้แสดงให้เห็นว่าเครื่องแต่งกายสามารถทำหน้าที่เป็นมากกว่าสิ่งห่อหุ้มร่างกาย แต่เป็น “ตัวกลางทางวัฒนธรรม” ที่มีพลังในการสื่อสารและสร้างความตระหนักรู้ต่อประเด็นทางสังคม ผ่านการใช้องค์ประกอบทางการออกแบบที่มีความหมายซ้อน เช่น การใช้ถุงกระสอบและถุงซิปปีงแบรนต์หรือสื่อถึงความเหลื่อมล้ำทางชนชั้น การผสมผสานชุดกีฬาที่เป็นชุดที่สะท้อนวัฒนธรรมดั้งเดิมกับไฟนีออนสมัยใหม่ เป็นสิ่งที่สะท้อนการหลอมรวมวัฒนธรรม และการใช้นาฬิกาและสายไฟพันรัดร่างกายสื่อถึงความกดดัน ความวุ่นวายในชีวิตเมือง นวัตกรรมสำคัญของงานวิจัยนี้อยู่ที่การพัฒนา

กรอบแนวคิดใหม่ในการออกแบบเครื่องแต่งกายเพื่อการวิพากษ์สังคม ที่ผสมผสานแนวคิดสัญศาสตร์ หลักการทางทัศนศิลป์ และแนวคิดการออกแบบเพื่อสังคม (Socially Responsible Design) เข้าด้วยกัน นำไปสู่การสร้างภาษาทางการออกแบบใหม่ที่มีความเป็นเอกลักษณ์และมีพลังในการสื่อสาร

ในแง่ของการสร้างสรรค์ งานวิจัยได้พัฒนาเทคนิคการออกแบบที่น่าสนใจหลายประการ เช่น การใช้วัสดุที่มีความขัดแย้งเพื่อสร้างความหมาย การจัดองค์ประกอบที่สร้างความรู้สึกอึดอัดเพื่อสื่อถึงความกดดันในสังคม และการใช้สีและแสงเงาที่สื่อถึงอารมณ์และความรู้สึก นอกจากนี้ การผสมผสานเทคนิคการตัดเย็บแบบดั้งเดิมกับวัสดุร่วมสมัยยังสะท้อนให้เห็นถึงการต่อร่องระหว่างคุณค่าดั้งเดิมกับความทันสมัยในสังคมปัจจุบัน

จากผลการวิจัย มีข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนาต่อยอดในอนาคตหลายประการ ในด้านทฤษฎี ควรมีการพัฒนากรอบแนวคิดการออกแบบเพื่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (Design for Social Transformation) ที่เป็นระบบมากขึ้น โดยศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสุนทรียศาสตร์การออกแบบกับผลกระทบทางสังคม รวมถึงพัฒนาตัวชี้วัดประสิทธิภาพของการออกแบบเพื่อสังคมที่เป็นรูปธรรม ในด้านการปฏิบัติ ควรมีการพัฒนาระบบนิเวศการออกแบบเพื่อสังคมที่ครบวงจร โดยสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษา ชุมชน และภาคอุตสาหกรรม พัฒนาพื้นที่ทดลองและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการออกแบบเพื่อสังคม และสร้างหลักสูตรการเรียนการสอนที่บูรณาการแนวคิดการออกแบบเพื่อสังคมเข้ากับการศึกษาด้านเครื่องแต่งกาย

สำหรับการวิจัยในอนาคต ควรขยายขอบเขตการศึกษาไปยังบริบทเมืองใหญ่อื่น ๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการใช้เครื่องแต่งกายเป็นสื่อในการวิพากษ์สังคมในบริบทที่แตกต่าง นอกจากนี้ ควรศึกษาผลกระทบของเทคโนโลยีดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์ต่อการสื่อสารประเด็นทางสังคมผ่านเครื่องแต่งกาย รวมถึงวิจัยและพัฒนาวัสดุและเทคนิคการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมที่สำคัญ ควรมีการศึกษาผลกระทบระยะยาวของการออกแบบเพื่อสังคมต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม รวมถึงการพัฒนาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมผ่านการออกแบบเครื่องแต่งกาย เพื่อสร้างองค์ความรู้ที่จะนำไปสู่การใช้ศิลปะและการออกแบบเป็นเครื่องมือในการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน

ท้ายที่สุด การวิจัยนี้ไม่เพียงแต่นำเสนอแนวทางใหม่ในการออกแบบเครื่องแต่งกายเพื่อสังคม แต่ยังเปิดพื้นที่ใหม่สำหรับการถกเถียงและสร้างความเข้าใจในประเด็นทางสังคมผ่านมุมมองทางศิลปะ การพัฒนาต่อยอดจากงานวิจัยนี้จะนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่และแนวทางการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพในการใช้การออกแบบเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างยั่งยืนต่อไป

รายการอ้างอิง

ลลิตภัทร ลีเคน. “การเมืองของนโยบายการแก้ไขปัญหามลพิษของกรุงเทพมหานคร ตั้งแต่ พ.ศ. 2504 -2563.” *วารสารรัฐศาสตร์รอบรู้และสหวิทยาการ*, 4(4), 2564, (1-15).

อดิศักดิ์ กันทะเมืองลี และธนพร โอวาทวรวิญญู. (2566), ความท้าทายสู่การพัฒนาเมืองน่าอยู่ของกรุงเทพมหานคร. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2567, จาก <https://theurbanis.com/insight/09/06/2023/14609>.

Amanda Alderton, Melanie Davern, Kornsupha Nitvimol, Iain Butterworth, Carl Higgs., Elizabeth Ryan, and Hannah Badland. 4. “What is the meaning of urban liveability for a city in a low-to-middle-income country? Contextualising liveability for Bangkok, Thailand.” *Globalization and Health*, 15, 2019, (51). <https://doi.org/10.1186/s12992-019-0484-8>.

Kate Fletcher. *Craft of use: Post-growth fashion*. Routledge, 2016.

Li-Hong, C. "Costume in non verbal communication and context." *Journal of Hengshui University*, 2009.

Nawhath Thanvisitthpon, Sangam Shrestha, and Indrajit Pal. "Urban Flooding and Climate Change: A Case Study of Bangkok, Thailand." *Environment and Urbanization Asia*, 9(1), 2018, (1-15). <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0975425317748532>.

Sofia Pantouvaki, Ingvill Fossheim, and Susanna Suurla. "Thinking with costume and material: a critical approach to (new) costume ecologies." *Theatre and Performance Design*, 7 (3-4), 2021, (199 – 219). <https://doi.org/10.1080/23322551.2021.2002056>.

บทความวิจัย

CREATIVE WORK IN ABSTRACT PRESENTATION SERIES “PHENOMENON–LIFE”
ผลงานสร้างสรรค์ในการนำเสนอแบบนามธรรม ชุด “ปรากฏการณ์-ชีวิต”

AUNDA PHUWIWAT (อันดา ภูวิวัตร์)*
RUTHAIRAT KUMSRICHA (ฤทัยรัตน์ คำศรีจันทร์)**

วันที่รับบทความ 8 เมษายน 2566
วันที่แก้ไขบทความ 8 พฤษภาคม 2566
วันที่ตอบรับบทความ 17 พฤษภาคม 2566

บทคัดย่อ

การศึกษาศรรมชาติอันสอดคล้องกับผลงานสร้างสรรค์ชุด “ปรากฏการณ์-ชีวิต” มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาผลงานศิลปะบำบัดจากธรรมชาติ จึงมีการรวบรวมองค์ความรู้ที่ได้รับตลอดช่วงเวลาการรักษาต้นไม้วัยด้วยโรคเหี่ยวเฉาที่เกิดขึ้นในพืชตระกูลมะเขือ อันเนื่องมาจากสภาพแวดล้อมไม่เหมาะสมต่อการเจริญเติบโต เพื่อนำข้อมูลมาส่งเสริมแนวทางในการพัฒนาผลงานสร้างสรรค์ผ่านธรรมชาติบำบัด ได้บันทึกกระบวนการรักษาเยียวยาตนเองของต้นไม้มาสร้างแรงจูงใจในการพัฒนาศักยภาพชีวิตของมนุษย์ เจตนาสร้างการตระหนักรู้ถึงความสำคัญของสภาพแวดล้อม ซึ่งสามารถก่อให้เกิดบทบาทการเปลี่ยนแปลงสำคัญต่อทัศนคติการดำรงชีวิตของผู้ที่กำลังเผชิญหน้าต่อปัญหาความเครียดสะสมเนื่องจากสภาพแวดล้อม จากการศึกษาดังกล่าวทำให้ทราบว่าแม้สภาพแวดล้อมที่มีมลภาวะจากเชื้อโรคอาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของต้นไม้ ทว่าประสบการณ์การปรับตัวดังกล่าวของพืชกลับสะท้อนให้เห็นความมุ่งมั่นและจิตวิญญาณการปรับตัวต่อปัญหาที่สร้างความตระหนักรู้ซึ่งคุณค่าของชีวิต กระตุ้นให้เกิดความหวังแทนต่อทรัพยากรที่สามารถได้รับจากความพยายามในการพัฒนาตนเอง ผู้ที่พัฒนาผลงานสร้างสรรค์จากธรรมชาติบำบัดที่มีเอกลักษณ์ทางจิตวิญญาณที่ปรากฏขึ้นจากความกระตือรือร้นในการดำรงชีวิตทั้งต่อตนเองและต่อผู้อื่น

คำสำคัญ: ศิลปะนามธรรม / ศิลปะบำบัด / ธรรมชาติบำบัด / งานสร้างสรรค์

* นักศึกษาหลักสูตรระดับปริญญาศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชาทัศนศิลป์ ภาควิชาศิลปะไทย คณะจิตรกรรม ประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, E-mail: phuwiat_a@su.ac.th
Master of Fine Art, Major Thai Art, Faculty of Painting Sculpture and Graphic Arts, Silpakorn University

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์, อาจารย์ประจำภาควิชาศิลปะไทย สาขาวิชาทัศนศิลป์ คณะจิตรกรรม ประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, E-mail: ruthairat.kumsrichan@gmail.com
Assistant Professor, Lecturer, Department of Thai Art, Faculty of Painting Sculpture and Graphic Arts, Silpakorn University

Abstract

The Natural research consistent with the creation of the “Phenomenon Life” series aims to develop natural art therapy. Therefore, knowledge gained during the treatment of green wilt disease that occurred in plants of the eggplant family was collected. Due to unsuitable growth environments, utilizing information to promote the development of creativity through natural therapy. Record the self-healing process of trees to stimulate the development of human life potential. Intended to increase awareness of the importance of the environment. This may lead to significant changes in the attitude towards life of those facing accumulated stress due to the environment. There are studies that suggest that even environments contaminated by bacteria may affect the quality of life of trees. However, this experience of adapting to plants reflects a firm and adaptable spirit towards problems, which creates a sense of Life encourages people to cherish the resources that can be obtained through self-development efforts. Promoting the creative development of unique natural therapies.

Keywords: Abstract Art / Art Therapy / Natural Therapy / Creativity

บทนำ

สภาพแวดล้อมเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่ออารมณ์ความรู้สึกหรือประสบการณ์การรับรู้ของมนุษย์ ทั้งความสุขจากการได้อยู่ในบ้านที่สะดวกสบายหรือความทุกข์ใจจากการอาศัยอยู่ในชุมชนแออัด ล้วนเป็นผลกระทบทางอารมณ์อันเกิดจากสภาพแวดล้อม ซึ่งข้างต้นแน่นอนว่าปัจจัยดังกล่าวสามารถเปลี่ยนแปลงไปตามสิ่งเร้าในชีวิตประจำวันได้เสมอ ดังนั้นการจัดการกับอารมณ์ด้านลบสามารถเกิดขึ้นได้ด้วยการทำความเข้าใจมุมมองใหม่ ๆ จากสถานการณ์ที่ใกล้เคียงกัน เช่น มุมมองพฤติกรรมการปรับตัวของสิ่งมีชีวิตอื่นที่ได้รับผลกระทบจากมลภาวะในธรรมชาติ ซึ่งสามารถช่วยสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพชีวิตของมนุษย์ผ่านทัศนคติที่เปลี่ยนไปจากเดิมได้ การทำความเข้าใจความเครียดอันเนื่องมาจากสภาพแวดล้อมที่เผชิญอยู่และขยายขอบเขตการรับรู้ต่อปัญหา เพื่อรู้เท่าทันอารมณ์ด้านลบและตั้งสติพิจารณาหาทางออกต่อความเครียด เป็นการสร้างความตระหนักรู้ที่จำเป็นต่อการเจริญเติบโตของมนุษย์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ

เนื้อหา

การสร้างสรรค์ผลงานชุด “ปรากฏการณ์-ชีวิต” เกิดขึ้นจากประสบการณ์ในอดีต พัฒนาจนตกตะกอนกลายเป็นแรงบันดาลใจ และแหล่งข้อมูลสำหรับการสร้างสรรค์ผลงาน ผสมผสานเข้ากับการค้นพบมุมมองของความหวังผ่านการเฝ้าวาร์กษาสิ่งมีชีวิตเล็ก ๆ ด้วยการแสดงออกแบบศิลปะการจัดวางแบบสื่อผสม โดยเจตนาสร้างผลงานศิลปะที่สามารถสร้างความผ่อนคลายต่อจิตใจของตนเองและผู้อื่นได้ โดยมีทัศนคติเกี่ยวกับการสร้างสรรค์ผ่านการแสดงออกที่สัมพันธ์กับประสบการณ์การรับรู้หรือสภาพสังคมที่เจริญเติบโตขึ้นมา ดังนั้นผู้สร้างสรรค์จึงมีความจำเป็นในการศึกษาและทำความเข้าใจต่อสารที่ต้องการถ่ายทอดว่ามีความเหมาะสมต่อที่มาของงานสร้างสรรค์และการเลือกใช้วัสดุวิธีการนำเสนอมากแค่ไหน เพื่อความถูกต้องในการสื่อความหมายที่ครบถ้วนและป้องกันการตีความมุ่งหมายผิดไปจากเจตนาเดิมของตน

เนื่องจากผลงานสร้างสรรค์หลาย ๆ ชุด ล้วนเกิดขึ้นจากประสบการณ์ที่ผู้สร้างสรรค์ได้รับผลกระทบทางจิตใจ จึงมีความเข้าใจสภาวะอารมณ์ที่ผู้คนเผชิญอยู่และเจตนาสร้างสรรค์สิ่งจรรโลงใจเพื่อเฝ้าวาร์กษาปัญหาสุขภาพจิต หรือที่เรียกว่า ‘การสูญเสียปีสุขภาวะ’ (Disability Adjusted Life Years) อันเกิดจากความเครียดที่สร้างผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของผู้คน (ชญา นุช พิทยาปริชานนท์, 2551: 16) จึงเลือกเจาะจงอารมณ์ผ่านการระบายความอัดอั้นตันใจด้วยผลงานสร้างสรรค์ออกมา ก่อให้เกิดการพิจารณาสภาวะที่เป็นอยู่และสร้างผลงานที่มีคุณค่าแก่ตนและผู้ชมที่ได้เข้ามาสัมผัสประสบการณ์ร่วมสามารถผ่อนคลายลงด้วยความสงบจากศิลปะบำบัด ผู้สร้างสรรค์เติบโตขึ้นในครอบครัวที่มีการใช้ความรุนแรง ทั้งร่างกายและจิตใจตั้งแต่เด็กก่อให้เกิดความเครียด ซึ่งยากที่จะแสดงออกผ่านการสื่อสารทั่วไปให้ผู้อื่นเข้าใจถึงความกดดันที่กำลังเผชิญอยู่จึงพยายามหากวิธีการแสดงออกผ่านผลงานสร้างสรรค์ที่มีวาทศิลป์ในการสื่อความหมายเพื่อให้เกิดความน่าสนใจขึ้น ซึ่งสามารถเชิญชวนผู้รับฟังการระบายความในใจจากสถานการณ์ความกดดันในครอบครัวของตนได้ ในขณะเดียวกันผลงานสร้างสรรค์เองก็สื่อให้เห็นมุมมองและทัศนคติด้านลบที่สะสมเอาไว้จึงค่อย ๆ พิจารณาและทำความเข้าใจต่อปัญหาที่ก่อให้เกิดความเครียดลึกลงไป จนตระหนักถึงความสำคัญของผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต ไม่ใช่แค่มนุษย์ที่มีอาการเจ็บป่วยจากผลกระทบของสิ่งเร้ารอบตัว ต้นไม้ สัตว์ หรือแม้กระทั่งทรัพยากรเองก็ล้วนมีผลกระทบเฉพาะตัวที่สามารถก่อให้เกิดทั้งแง่บวกและแง่ลบต่อทัศนคติการดำรงชีวิตของผู้อื่นได้เช่นเดียวกัน แนวคิดนั้นกระตุ้นให้เกิดแรงบันดาลใจในการสำรวจพฤติกรรมปรับตัวของสิ่งมีชีวิตที่ได้รับผลกระทบจากสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม แต่กลับมีกลวิธี

การปรับตัวที่คมคายในการพัฒนาศักยภาพชีวิตของตนเอง เพื่อการดำรงอยู่ที่เข้มแข็งและมั่นคงมากยิ่งขึ้น

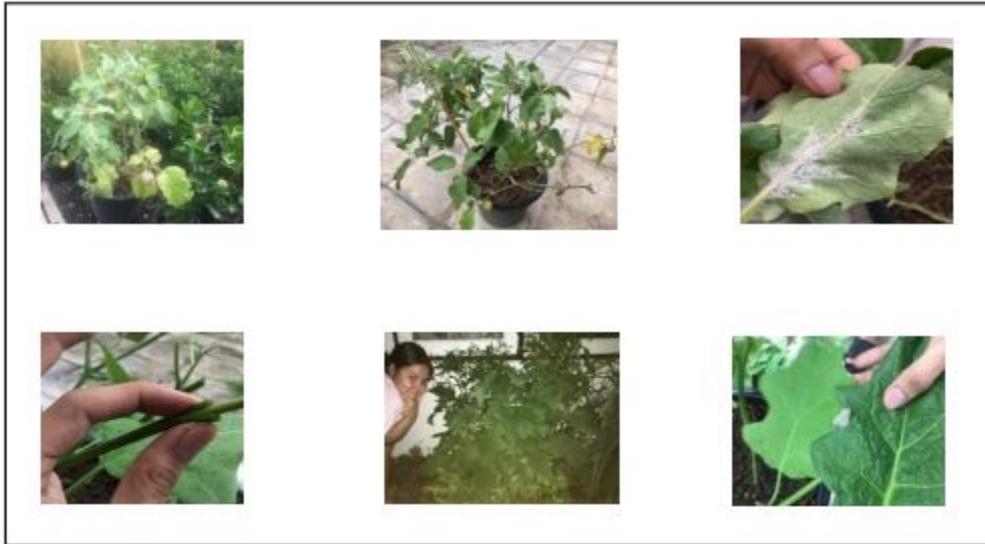
มุมมองที่สำรวจดังกล่าวเกิดขึ้นจากการสังเกตต้นไม้ในธรรมชาติ ซึ่งเป็นสิ่งมีชีวิตที่มีอยู่ทั่วไป หากแต่มีความหลากหลายทางสายพันธุ์และรูปแบบการปรับตัวที่แข็งแกร่ง เพราะสิ่งมีชีวิตชนิดนี้ไม่สามารถเลือกสถานที่ในการเกิดและเจริญเติบโตได้ จึงมีสถานการณ์ที่ต้นไม้ป่วยเพราะเติบโตในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมต่อสายพันธุ์ เช่น ความชื้นในดินที่มีอยู่มาก หรือความร่วนของเม็ดทรายที่ไม่อุ้มน้ำ ล้วนแล้วแต่เป็นรายละเอียดเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่ส่งผลต่อความเหมาะสมในการเจริญเติบโตขึ้นเป็นต้นไม้ที่แข็งแรงและคงทนเช่นเดียวกับมนุษย์ หากเจริญเติบโตในสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม อาจส่งผลต่อพัฒนาการทางร่างกายและอารมณ์ (นพร อิงอารมณ์, 2556: 3) จนก่อให้เกิดความเครียดหรืออาการป่วยทางใจได้ ดังนั้นปัญหาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตและสภาพแวดล้อมที่อาศัยอยู่จึงมีปรากฏให้เห็นโดยทั่วไป ซึ่งพืชมีการรับมือต่อปัญหาด้วยกลวิธีที่มีประสิทธิภาพ กล่าวคือ พฤติกรรมการแสดงออกมักบ่งชี้ให้เห็นว่า พืชสามารถปรับตัวให้เข้ากับปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นตัวแปรได้อย่างแยบยล จนเกินกว่าที่ผู้คนจะสังเกตเห็นความแปรเปลี่ยนนั้นท่ามกลางสภาวะธรรมชาติ

ผู้สร้างสรรค์ได้รักษาพืชที่ป่วยเพราะแบคทีเรียและโรคติดต่อในดินจากเขตพื้นที่อยู่อาศัยบริเวณจังหวัดนครปฐม โดยมอบโอกาสที่สองให้แก่พืช ได้ทำการรักษาและตัดแต่งส่วนที่ติดเชื้อด้วยความเห็นใจต่อผู้ที่มีประสบการณ์ใกล้เคียงกัน ขณะจับบันทึกพฤติกรรมการปรับตัวของพืชที่ป่วยเพื่อสังเกตความเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้น หลังการใช้เวลาร่วมกันและเห็นสัญชาตญาณการต่อสู้ของพืช ทั้งการตัดท่อน้ำเลี้ยงบริเวณที่ติดเชื้อออกเพื่อรักษาส่วนที่ยังไม่ได้ติดเชื้อให้รอดปลอดภัย หรือการเร่งผลิดอกออกผลเพื่อขยายพันธุ์ในช่วงสุดท้ายของชีวิต เพราะความพยายามในการปรับตัวไม่สำเร็จผล ก่อให้เกิดความรู้สึกสะเทือนใจ จนเกิดสำนึกต่อคุณค่าของโอกาสและความหวัง แม้จุดเริ่มต้นอาจไม่ใช่สิ่งที่สามารถเลือกหรือเจาะจงให้เหมาะสมที่สุดต่อการเจริญเติบโตได้ แต่สิ่งมีชีวิตสามารถเลือกที่จะพัฒนาและไม่ยอมแพ้ต่อสภาพแวดล้อมที่กำลังเผชิญอยู่ได้ แม้คิดดังกล่าวราวกับปรากฏการณ์ในธรรมชาติที่สอดแทรกมุมมองของความหวัง กระตุ้นการสร้างสรรค์ของตนอีกทั้งยังชวนให้ผู้คน หวนระลึกถึงประสบการณ์ของตนเอง จนเกิดความเชื่อมโยงระหว่างทางเลือกและความหวังในสถานการณ์ที่กำลังเผชิญหน้าอยู่ได้ต่อไป เพื่อความสมบูรณ์ในกระบวนการสร้างสรรค์ได้มีการเก็บข้อมูลภาคสนามเพื่อใช้ในการพิจารณาเทคนิคและกลวิธีการนำเสนอผ่านทัศนศิลป์อย่างเหมาะสม เมื่อพบต้นมะเขือที่ไม่สามารถเคลื่อนย้ายหรือเลือกพื้นที่เกิดเพื่อเจริญเติบโตได้คล้ายคลึงตน ผู้สร้างสรรค์เกิดความเห็นใจและมุ่งมั่นอยากช่วยเหลือ เยียวยารักษาต้นไม้เหล่านั้นในขณะที่เยียวยาจิตใจของตนเองไปด้วย เริ่มต้นจึงรวบรวมต้นมะเขือที่ป่วยด้วยโรคราแป้ง โรคเหี่ยวเหี่ยว ฯลฯ มาทำการรักษา ปลูกในพื้นที่ที่เหมาะสมกับสายพันธุ์ของพืช เผื่อพฤติกรรมปรับตัวต่อการช่วยเหลือที่เกิดขึ้นว่าสามารถเปลี่ยนแปลงโอกาสในชีวิตเล็ก ๆ เหล่านี้ไปได้ไกลมากแค่ไหน ผ่านกระบวนการตัดแต่งกิ่งของต้นมะเขือที่ติดเชื้อออกด้วยมีดที่ทำความสะอาดโดยแอลกอฮอล์ล้างมือ เพื่อรักษาส่วนที่ยังแข็งแรงไว้ ป้องกันการติดเชื้อ

ขณะเฝ้าสังเกตอาการของต้นไม้เหล่านั้น พบว่าอาการของหนึ่งในต้นมะเขือทรุดโทรมลง จึงตัดสินใจเลือกกิ่งที่แข็งแรงที่สุดของต้น มาเสียบยอดต้นมะเขืออีกต้นที่แข็งแรงและมีขนาดใหญ่ ขณะรอดูแลผลลัพธ์ ผลจากการเสียบยอดต้นมะเขือทำให้ต้นที่แข็งแรงเริ่มเหี่ยวเพราะเชื้อที่หลงเหลืออยู่ในก้านที่นำมาเสียบยอด ตัดสินใจนำก้านที่เสียบยอดออกเพื่อจัดการปัญหาที่เกิดขึ้น แต่พฤติกรรมตามธรรมชาติของต้นมะเขือเริ่มแสดงกระบวนการเยียวยาตัวเองอีกครั้งอย่างรวดเร็ว หลังกำจัดกิ่งที่มีเชื้อโรคออกได้สำเร็จจึงถือเป็นปฏิกิริยาตามธรรมชาติที่น่าประทับใจกับความพยายามในการป้องกันตัว แม้สิ่งเร้าที่เข้ามากระทบจะยากต่อการควบคุม แต่ต้นไม้กลับมีมุมมองการจัดการที่เหมาะสมต่อปัญหา

ที่เข้ามากระทบต่อชีวิต ทำให้ผู้สร้างสรรค์เกิดความเคารพและเข้าใจมุมมองสะท้อนมาสู่อารมณ์ และประสบการณ์ของตนเอง ต่อกลวิธีการรับมือปัญหาที่เหมาะสมซึ่งอยู่ในระดับการจัดการที่สามารถควบคุมและป้องกันตัวเองได้จากสภาพแวดล้อมที่กำลังเผชิญหน้าอยู่

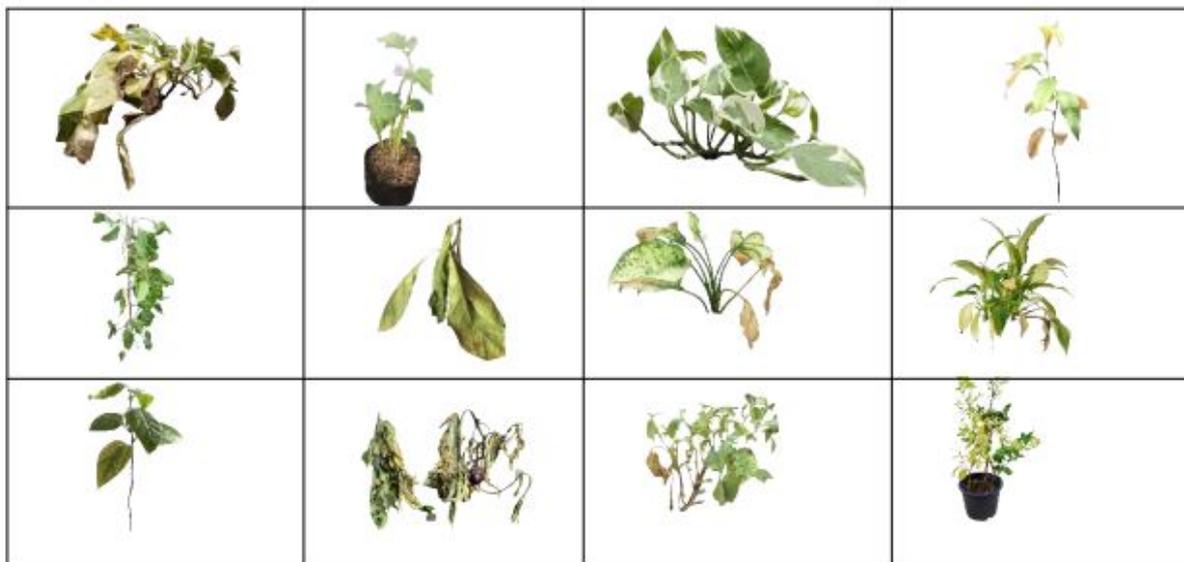
ภาพที่ 1 แสดงลักษณะเบื้องต้นของต้นไม้ที่ป่วยเพราะสภาพแวดล้อม
ที่มา: ภาพถ่ายโดยผู้เขียน ณ จังหวัดนครปฐม เดือนกรกฎาคม 2564

ภาพที่ 2 บันทึกเปรียบเทียบปฏิบัติการต่อต้านกิ่งที่มีโรคและความทรุดโทรมทางกายภาพ
ที่มา: ภาพถ่ายโดยผู้เขียน ณ จังหวัดนครปฐม เดือนกรกฎาคม 2564

ผู้สร้างสรรค์ได้ทำการรักษาต้นไม้อีกหลายชนิด ขณะบันทึกภาพและเก็บเกี่ยวความประทับใจที่เกิดขึ้นจากสัญชาตญาณที่ตอบสนองต่อการช่วยเหลือ ขณะเริ่มตระหนักถึงความสัมพันธ์ของสิ่งมีชีวิตและสิ่งแวดล้อมที่สามารถส่งแรงผลักดันทางสัญชาตญาณไปสู่ผู้ที่รับชมได้

ตารางที่ 1 บันทึกตัวอย่างลักษณะทางกายภาพของต้นไม้ตลอดการเฝ้าระวังรักษา
ที่มา: ภาพถ่ายโดยผู้เขียน ณ จังหวัดนครปฐม เดือนกรกฎาคม 2564

ในหลาย ๆ ครั้งระหว่างกระบวนการรักษา มีต้นไม้จำนวนมากที่ตายเพราะไม่สามารถปรับตัวได้หลังการอาศัยอยู่ในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมต่อการเจริญเติบโตเป็นเวลานาน ผู้สร้างสรรค์สังเกตเห็นต้นมะเขืออีกกลุ่มมีรูปแบบพฤติกรรมการตายที่ไม่แสดงออกชัดเจนถึงโรคที่ประสบ จึงเริ่มศึกษาและค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติมจนได้พบโรคเหี่ยวเหี่ยว ซึ่งเป็นโรคในพืชที่ไม่แสดงอาการภายนอกโดยตรง แต่จะเริ่มเน่าจากท่อลำเลียงอาหารภายในลามไปสู่ภายนอก โดยการตรวจสอบสามารถทำได้ผ่านการตัดก้านของต้นที่ติดเชื้อมาแช่น้ำจะพบแบคทีเรีย *Ralstonia Solanacearum* ซึ่งแสดงออกในลักษณะเมื่อกลีขาวลอยออกมาจากปลายก้านที่ถูกตัดแช่น้ำ (อโณทัย บุญแสง, 2548: 19) โดยโรคเหี่ยวเหี่ยวนี้เป็นโรคที่ติดต่อกันทางดิน ซึ่งเป็นแหล่งอาหารของพืช ดังนั้นเมื่อต้นมะเขือมีความจำเป็นเพื่อการดำรงอยู่จึงดูดซึมสารอาหารที่มีเชื้อแบคทีเรียผสมอยู่แม้ในสภาพแวดล้อมที่ติดเชื้อมีเพื่อการดำรงชีวิต ข้อเท็จจริงนี้สร้างความสะเทือนใจให้แก่ผู้สร้างสรรค์

จากมุมมองความพยายามและความอดทนต่อสถานการณ์ที่บีบคั้นแต่ไม่สิ้นหวัง คล้ายปรากฏการณ์ที่ยิ่งใหญ่ของความงามในชีวิตและความละเอียดลออของการประคอง ถนอมสิ่งมีค่าเอาไว้อย่างหวงแหนท่ามกลางตัวแปรมากมายที่เข้ามากระทบ ทฤษฎีที่มีความเป็นไปได้ในการสนับสนุนรูปแบบการศึกษาคือทฤษฎีการวิวัฒนาการโดยการคัดเลือกตามธรรมชาติ (Charles Darwin) ของชาร์ล ดาร์วิน ซึ่งเป็นทฤษฎีที่เกิดขึ้นจากการตั้งข้อสังเกตนกฟินช์ที่มีลักษณะทางกายภาพแตกต่างกันไปจากสายพันธุ์เดิม เป็นข้อสังเกตที่นำไปสู่ทฤษฎีการวิวัฒนาการโดยการปรับตัวของสัตว์ซึ่งเจริญเติบโตในสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน สามารถกระตุ้นการเปลี่ยนแปลงทางพันธุกรรมเพื่อการพัฒนาศักยภาพที่เหมาะสมต่อสภาพแวดล้อม จึงกลายมาเป็นที่มาของชื่อทฤษฎี “การคัดเลือกตามธรรมชาติ” (Natural Selection) (วิสุทธิ์ ใบไม้, 2555: 103) ผู้สร้างสรรค์เลือกศึกษาทฤษฎีนี้เพื่อเปรียบเทียบและทดลองการ

ปรับตัวของต้นไม้ที่ได้รับผลกระทบจากสภาพแวดล้อมเพราะไม่สามารถเลือกพื้นที่หรือเคลื่อนไหวได้สะดวก คล้ายผู้คนที่บางกลุ่มที่มีทรัพยากรในการเลือกพื้นที่อยู่อาศัยที่จำกัด เป็นมุมมองทางความงามที่ผู้สร้างสรรค์เลือกนำเสนอต่อปรากฏการณ์ของเชื้อแบคทีเรียในดินที่ต้นไม้ต้องเผชิญ กลายมาเป็นที่มาในการพัฒนาเทคนิควิธีการสร้างสรรค์ในทัศนศิลป์ด้วยวัสดุหมึกจีน จากข้อมูลการศึกษาแบคทีเรีย *Ralstonia Solanacearum* ที่มีลักษณะเป็นของเหลวบนกระดาษที่เปียกชื้นเพื่อสะท้อนความยากลำบากในการควบคุมเส้นทางการเคลื่อนไหวของน้ำหมึก สื่อถึงความพยายามของต้นไม้ในการขับเคลื่อนและดูดซึมสารอาหารไปข้างหน้า ผ่านการซึมและทิศทางการไหลของน้ำหมึกอย่างสม่ำเสมออันเนื่องมาจากการเติมหมึกของผู้สร้างสรรค์ผลงาน แสดงให้เห็นปรากฏการณ์ความงามที่ชีวิตได้มอบให้ สามารถพิจารณาด้วยความสงบได้

ภาพที่ 3 ภาพแสดงการบันทึกวิถีไอขณะทดลองเทคนิคหมึกจีนบนกระดาษเปียก
ที่มา: ภาพถ่ายโดยผู้เขียน ณ จังหวัดนครปฐม เดือนมกราคม 2565

ภาพที่ 4 ภาพแสดงการบันทึกวิถีชีวิตไอชณะทดลองเทคนิคหมึกจีนบนกระดาษเปียก
ที่มา: ภาพถ่ายโดยผู้เขียน ณ จังหวัดนครปฐม เดือนมกราคม 2565

ภาพที่ 5 ภาพการจัดแสดงบนพื้นที่จัดแสดงผลงาน
ที่มา: ภาพถ่ายโดยผู้เขียน ณ จังหวัดนครปฐม เดือนกุมภาพันธ์ 2565

ภาพที่ 6 ภาพแสดงผลงานสร้างสรรค์ชุด “ปรากฏการณ์-ชีวิต”
ที่มา: ภาพถ่ายโดยผู้เขียน ณ จังหวัดนครปฐม เดือนกุมภาพันธ์ 2565

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ผลงานสร้างสรรค์ชุดนี้พัฒนาขึ้นจากห้วงอารมณ์ลึกซึ้งในครอบครัว ซึ่งได้ส่งเสริมให้เกิดความต้องการในการพัฒนาศักยภาพชีวิตของตนเอง และตระหนักรู้ถึงความสำคัญของโอกาสและความพยายามในการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมเพื่อชีวิตที่ดียิ่งขึ้น ถูกนำมาเรียบเรียงผ่านกระบวนการศิลปะตามจิตใต้สำนึกส่วนบุคคล ผสมผสานกับบทอิทธิพลการเยียวยาจากธรรมชาติขณะได้ใช้เวลารักษาด้านไม้ เชื่อมโยงและสัมผัสถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้ที่ได้รับผลกระทบเช่นเดียวกัน มาแสดงออกและปลอบโยนผู้คนที่ได้รับผลกระทบด้วยการเกื้อหนุน ฟังพาอาศัยให้พื้นที่ส่วนหนึ่งของสังคมกลายเป็นสถานที่พักผ่อนและสร้างความปลอดภัยทางจิตใจ มอบความรัก ความเมตตาและความอ่อนโยนซึ่งกันและกันต่อไปในเบื้องหน้า สร้างความตระหนักรู้กระตุ้นการพิจารณาภาวะการเคลื่อนไหวของหมึกจีนที่ปรากฏขึ้นบนกระดาษ เสมือนการพิจารณาภาพสะท้อนสัญชาตญาณในตนเอง ผ่านการนำเสนอผลงานศิลปะนามธรรม

โดยข้อเสนอแนะในการพัฒนาผลงานสร้างสรรค์ชุด “ปรากฏการณ์ - ชีวิต ปัญหาส่วนใหญ่ที่เผชิญคือ ความล่งตัวในรูปแบบการจัดวางซึ่งสามารถสนับสนุนที่มาของปัญหา การแสดงออกในขั้นตอนสุดท้าย เพื่อข้เน้นความสำคัญและความเข้มแข็งทางการสื่อสารออกมาเป็นผลงานศิลปะข้อแนะนำในการส่งต่อให้แก่ผู้ที่มีความสนใจในแนวทางการสร้างสรรค์ที่คล้ายคลึงกัน ผู้สร้างสรรค์สามารถนำส่วนหนึ่งของกระบวนการศึกษาหรือข้อมูลมาจัดแสดง เป็นส่วนขยายเสริมที่มาของงานสร้างสรรค์ของผลงานศิลปะการจัดวางได้ เพื่อเจาะจงแรงขับเคลื่อนหรือที่มาของเทคนิควิธีการของศิลปะนามธรรมนี้ เพราะผลงานสร้างสรรค์มีรูปแบบการนำเสนอในลักษณะนามธรรมที่ใช้สุนทรียศาสตร์ในการสื่อความรู้สึก สามารถเพิ่มคำอธิบายในด้านศาสนาว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างกายภาพและจิตเพื่อสอดประสานที่มาของงานสร้างสรรค์ให้กลมเกลียว ไม่แยกจากกัน จะช่วยอธิบายที่มาของเทคนิควิธีการในการจัดวางได้ดียิ่งขึ้นไปอีกด้วย

รายการอ้างอิง

ชฎานุช พิทยาปริชานนท์. “ศิลปะบำบัดในประเทศไทย.” *วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง*, 2551.

นพร อึ้งอารมณ์. รายงานการวิจัย โครงการศึกษาภาวะโภชนาการและพัฒนาการของเด็กวัยก่อนเรียนในเขตพื้นที่รอบมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี. นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี. 2556.

วิสุทธิ ไบไม้. “150 ปี ทฤษฎีวิวัฒนาการของชาลส์ ดาร์วิน.” *วารสารราชบัณฑิตยสถาน*, 37(1), (103).

อโณทัย บุญแสง. “การควบคุมโรคเหี่ยวของมะเขือเทศโดยชีววิธี ด้วยแบคทีเรีย *Ralstonia Solanacearum* สายพันธุ์ไม่รุนแรง.” *วิทยานิพนธ์เทคโนโลยีมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*, 2548.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียนบทความ เพื่อเสนอตีพิมพ์ในวารสารศิลปวัฒนธรรมสวนสุนันทา สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

จุดมุ่งหมายและขอบเขต

สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์ พัฒนา ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มีเป้าหมายสร้างองค์ความรู้ด้านศิลปะและวัฒนธรรม บันทึกลงและเผยแพร่องค์ความรู้ในศาสตร์สาขาที่เกี่ยวข้อง โดยได้กำหนดให้มีวารสารวิชาการด้านศิลปวัฒนธรรมขึ้นฉบับหนึ่ง คือ “วารสารศิลปวัฒนธรรมสวนสุนันทา” เพื่อส่งเสริม สนับสนุน การเผยแพร่ผลงานวิชาการและผลงานสร้างสรรค์ที่มีคุณภาพด้านศิลปวัฒนธรรมทุกแขนง ตลอดจนสาขาวิชาอื่น ๆ ที่มีความเชื่อมโยงกัน

วารสารเปิดรับผลงานวิชาการจากนักวิชาการ อาจารย์ นิสิตนักศึกษา และผู้สนใจทั่วไป โดยเป็นผลงานวิชาการประเภทบทความวิชาการ (academic articles) บทความวิจัย (research articles) บทปริทัศน์หนังสือ (book review) และผลงานสร้างสรรค์ ด้านศิลปวัฒนธรรมและมนุษยศาสตร์ กล่าวคือ ศิลปกรรมศาสตร์ ศิลปศาสตร์ ภาษาศาสตร์ ดนตรี นาฏศิลป์ นาฏยศิลป์ แพทย์แผนกกาย มานุษยวิทยา วัฒนธรรมศึกษา คติชนวิทยา ภาษาและวรรณคดี โบราณคดี พิพิธภัณฑสถานวิทยา สถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง เพศวิถี และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง วารสารมีกำหนดออกปีละ 2 ครั้ง (ราย 6 เดือน) ฉบับที่ 1 (กรกฎาคม – ธันวาคม) ฉบับที่ 2 (มกราคม – มิถุนายน)

หลักเกณฑ์

1. บทความที่เสนอต้องไม่อยู่ระหว่างการส่งเสนอพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารอื่น และต้องไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ที่ใดมาก่อน
2. ในกรณีที่บทความที่เสนอเป็นบทความภาษาอังกฤษ จะต้องไม่เป็นบทความที่แปลจากงานนิพนธ์ที่ตีพิมพ์ในภาษาไทยหรือภาษาต่างประเทศอื่น ๆ มาก่อน และต้องผ่านการตรวจสอบความถูกต้องจากผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาก่อนส่งบทความที่เสนอมายังกองบรรณาธิการ
3. บทความที่เสนอต้องเป็นบทความวิชาการ (academic articles) บทความวิจัย (research articles) หรือ บทปริทัศน์หนังสือ (book review) ที่ตรงตามวัตถุประสงค์และขอบเขตของวารสาร และถูกต้องตามหลักวิชาการของสาขาวิชานั้น ๆ
4. บทความที่เสนอต้องมีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ มีความยาวรวมกันไม่เกิน 1 หน้ากระดาษ A4
5. บทความที่เสนอต้องมีความยาว 10–15 หน้ากระดาษ A4
6. ในกรณีที่รูปภาพประกอบบทความ ต้องเป็นภาพที่เป็นผลงานของผู้เขียนเอง หรือผู้เขียนได้รับอนุญาตตามกฎหมายให้ตีพิมพ์ได้ โดยส่งไฟล์ภาพแยกจากเนื้อหาบทความ จัดทำเป็นไฟล์รูปภาพนามสกุล .jpg หรือ .tiff ความละเอียด 300–350 dpi และต้องระบุชื่อเป็นไฟล์ภาพที่ชัดเจน และเรียงไฟล์ภาพตามลำดับในเนื้อหาบทความ
7. บทความวิจัยที่มีการดำเนินงานหลังวันที่ เป็นต้นไป ต้องแนบเอกสารรับรองการผ่านการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยจากสถาบันที่ดำเนินการมาด้วย

การจัดรูปแบบบทความต้นฉบับ

1. ผู้เขียนจะต้องพิมพ์บทความลงในแบบฟอร์มบทความที่จัดเตรียมไว้ในรูปแบบของเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ (Word Document ไฟล์สกุล .doc หรือ .docx หรือไฟล์เอกสาร PDF) ในรูปแบบพร้อมพิมพ์ลงบนกระดาษ โดยมีความยาวไม่น้อยกว่า 10 หน้ากระดาษ A4 และไม่เกิน 15 หน้ากระดาษ A4 ตั้งค่าน้ำหนักกระดาษด้านบน 1.5 นิ้ว ด้านซ้าย ด้านล่างและด้านขวา 1 นิ้ว ใช้อักษรมาตรฐานราชการไทย นีรमित (TH Niramit AS) ตลอดทั้งบทความ ใช้ระยะห่างระหว่างบรรทัด (Line Space) 1 บรรทัด พร้อมทั้งจัดเนื้อหาให้อยู่ในลักษณะกระจายแบบไทย (Thai distributed) โดยมีส่วนประกอบของบทความที่สำคัญ ดังนี้

1.1 **ชื่อบทความ** ใช้ตัวอักษรตัวหนาขนาด 18 point ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ สำหรับภาษาอังกฤษใช้ตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด จัดแนวพิมพ์แบบกึ่งกลางหน้ากระดาษ

1.2 **ชื่อผู้เขียนบทความ** ใช้ตัวอักษรตัวหนาขนาด 16 point ระบุชื่อ-นามสกุล ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ไม่ต้องระบุค่านำหน้าชื่อหรือตำแหน่งทางวิชาการ สำหรับชื่อภาษาอังกฤษใช้ตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด จัดแนวพิมพ์แบบกึ่งกลางหน้ากระดาษ

1.3 **ตำแหน่งทางวิชาการ ต้นสังกัด และจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (E-mail)** ใช้ตัวอักษรปกติขนาด 14 point ในรูปแบบเชิงอรรถใต้บทความ กำกับด้วยเครื่องหมาย (*) โดยระบุการศึกษาชั้นสูงสุดหรือตำแหน่งทางวิชาการ (ถ้ามี) และสังกัดของผู้เขียนบทความ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (E-mail) ที่ใช้ในการติดต่อที่เป็นทางการ หากมีผู้ร่วมเขียนบทความจะต้องระบุข้อมูลให้ครบถ้วนเช่นเดียวกับผู้เขียนบทความหลัก และกำกับด้วยเครื่องหมาย (**)

- กรณีที่เป็นนักศึกษา ใช้รูปแบบดังนี้

ภาษาไทย นักศึกษาหลักสูตร.....มหาบัณฑิต / ดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชา..... คณะ..... มหาวิทยาลัย
.....

ภาษาอังกฤษ Master of , Faculty of
....., University

- กรณีที่เป็นอาจารย์ ใช้รูปแบบดังนี้

ภาษาไทย ตำแหน่งทางวิชาการ, อาจารย์ประจำสาขาวิชา.....
สาขาวิชา..... คณะ..... มหาวิทยาลัย
.....

ภาษาอังกฤษ Professor / Associate Professor / Assistant Professor /
Lecturer, Department of , Faculty of
..... University

1.4 **บทคัดย่อ** ใช้ตัวอักษรปกติขนาด 16 point ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ จัดแนวพิมพ์แบบกระจายบรรทัด ไม่เกิน 1 หน้ากระดาษ สำหรับบทความวิจัย บทคัดย่อต้องประกอบด้วย ความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ การดำเนินการ และผลการวิจัย

1.5 **คำสำคัญ** ระบุคำสำคัญที่เกี่ยวข้องกับบทความ 3 – 5 คำ ใช้ตัวอักษรปกติขนาด 16 point ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ จัดแนวพิมพ์แบบชิดซ้าย โดยใช้เครื่องหมายทับ (/) คั่นระหว่างคำ

1.6 **หัวเรื่อง** ใช้ตัวอักษรตัวหนาขนาด 16 point จัดแนวการพิมพ์แบบชิดซ้าย

1.7 **เนื้อหาบทความ** ใช้ตัวอักษรปกติขนาด 16 point จัดแนวพิมพ์แบบกระจายบรรทัด หากเป็นบทความวิจัย ควรมีหัวข้อและเนื้อหาประกอบด้วยบทนำ วัตถุประสงค์ วิธีการศึกษา ผลการศึกษา สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

1.8 **ตารางและภาพประกอบ** (ถ้ามี) ในกรณีที่มี ตาราง แผนผัง แผนที่ แผนภาพ โน้ตเพลง ภาพประกอบ ฯลฯ จัดเรียงตามลำดับที่ปรากฏในบทความ ระบุชื่อหรือคำอธิบาย พร้อมทั้งระบุแหล่งที่มาให้ครบถ้วน

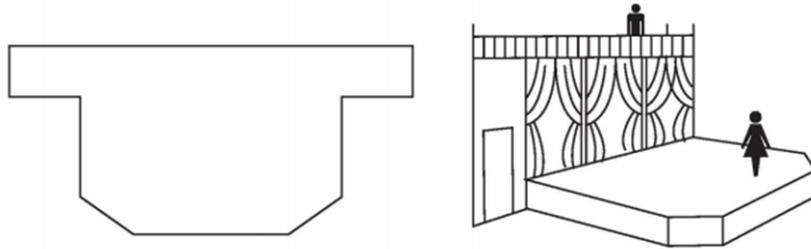
- ตาราง ให้ระบุชื่อตาราง ใช้ตัวอักษรปกติขนาด 16 point และระบุแหล่งที่มาให้ครบถ้วน ใช้ตัวอักษรปกติขนาด 14 point ไว้เหนือตาราง จัดแนวพิมพ์แบบกึ่งกลางหน้ากระดาษ ดังตัวอย่าง

ตารางที่ 1 ระบุชื่อตาราง..... (ขนาดตัวอักษร 16)
ที่มา (ถ้ามี): (ขนาดตัวอักษร 14)

- แผนผัง แผนที่ แผนภาพ โน้ตเพลง ภาพประกอบ ฯลฯ ให้ระบุชื่อหรือคำบรรยาย ใช้ตัวอักษรปกติขนาด 16 point และระบุแหล่งที่มาให้ครบถ้วน ใช้ตัวอักษรปกติขนาด 14 point ไว้ใต้แผนผัง แผนที่ แผนภาพ โน้ตเพลง ภาพประกอบ ฯลฯ จัดแนวพิมพ์แบบกึ่งกลางหน้ากระดาษ ดังตัวอย่าง

แผนที่ที่ 1 แผนที่มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา (ขนาดตัวอักษร 16)
ที่มา: https://ssru.ac.th/contact_ssru-map-direction.php (ขนาดตัวอักษร 14)

ภาพที่ 1 รูปแบบเวที แอมฟิเธียเตอร์ (Amphitheatre) (ขนาดตัวอักษร 16)
ที่มา: มัทนี รัตติน. ศิลปะการแสดงละครคอน (Acting): หลักเบื้องต้นและการฝึกซ้อม. กรุงเทพฯ:
ธรรมศาสตร์, สนพ. ม., หน้า 69. (ขนาดตัวอักษร 14)

ภาพที่ 2 ฟ็อนเล็บ (ขนาดตัวอักษร 16)
ที่มา : <http://www.lannacorner.cmu.ac.th/lanna2016/view.php?id=00379&group=1> (ขนาดตัวอักษร 14)

ภาพที่ 3 ศาลเจ้าแม่สามมูข (ขนาดตัวอักษร 16)
ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้เขียน เมื่อวันที่ 12 ตุลาคม 2563 (ขนาดตัวอักษร 14)

1.8 กิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี) ระบุแหล่งทุน หรือผู้มีส่วนสนับสนุนการศึกษาวิจัย ใช้
ตัวอักษรปกติขนาด 16 point จัดแนวพิมพ์แบบกระจายบรรทัด

1.9 การอ้างอิง ใช้รูปแบบดังนี้

1) การอ้างอิงในเนื้อหา ให้อ้างอิงด้วยระบบนามปี (ชื่อ-นามสกุลผู้แต่ง, ปี
พิมพ์: เลขหน้า) เช่น (พูนพิศ อมาตยกุล, 2532: 25)

- ถ้าชื่อผู้แต่งเป็นส่วนหนึ่งของบทความ ให้ระบุปีพิมพ์ในวงเล็บต่อจากชื่อ
ผู้แต่ง เช่น พูนพิศ อมาตยกุล (2532: 25)

- ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 1 คน ให้ระบุทุกคนโดยใช้เครื่องหมายจุลภาค (,) คั่น และใช้คำว่า และ/and หน้าชื่อ-นามสกุลผู้แต่งคนสุดท้าย เช่น (ศรีศักร วัลลิโภดม, วัลย์ลักษณ์ ทรงศิริ และรัชนิบูล ตั้งคณะสิงห์, 2556: 25)

- ถ้าเป็นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต ให้อ้างอิงด้วยนามปีและวันที่สืบค้น (ชื่อ-นามสกุลผู้แต่ง, ปีที่เผยแพร่: วันเดือนปีที่สืบค้น) เช่น (สิทธิพร เนตรนิยม, 2563: 28 มิถุนายน 2564)

2) การอ้างอิงในรายการอ้างอิง ใช้ตัวอักษรปกติขนาด 16 point ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เรียงตามลำดับตัวอักษร เรียงรายการภาษาไทยขึ้นก่อน ตามด้วยรายการภาษาอังกฤษ จัดแนวพิมพ์ชิดด้านซ้าย ถ้ารายละเอียดของรายการมีความยาวมากกว่า 1 บรรทัด บรรทัดแรกให้จัดแนวการพิมพ์ชิดซ้าย ในบรรทัดต่อมาของรายการเดียวกัน ย่อหน้าเข้าไป 7 ตัวอักษร โดยอ้างอิงตามรูปแบบ Chicago Style ศึกษาเพิ่มเติมได้จาก https://www.chicagomanualofstyle.org/tools_citationguide/citation-guide-1.html ดังตัวอย่างต่อไปนี้

รายการอ้างอิง

หนังสือ

ชื่อผู้แต่ง. ชื่อหนังสือ. พิมพ์ครั้งที่. เมืองที่พิมพ์: สำนักพิมพ์, ปีพิมพ์.

บทความในหนังสือ

ชื่อผู้แต่ง. “ชื่อบทความ.” ใน ชื่อหนังสือ, บรรณาธิการโดย ชื่อบรรณาธิการ, เลขหน้า. เมืองที่พิมพ์: สำนักพิมพ์, ปีพิมพ์.

บทความในวารสาร

ชื่อผู้แต่ง. “ชื่อบทความ.” ชื่อวารสาร, ปีที่ (ฉบับที่), ปีพิมพ์, (เลขหน้า).

ในกรณีที่อ้างอิงจากต้นฉบับออนไลน์ ให้ระบุ URL พร้อมวันที่ที่ผู้เขียนเข้าถึงข้อมูลนั้นๆ

ชื่อผู้แต่ง. “ชื่อบทความ.” ชื่อวารสาร, ปีที่ (ฉบับที่), ปีพิมพ์, (เลขหน้า). สืบค้น วัน เดือน ปี, จาก URL.

วิทยานิพนธ์

ชื่อผู้แต่ง. “ชื่อวิทยานิพนธ์.” วิทยานิพนธ์ปริญญา... สาขา... คณะ... มหาวิทยาลัย..., ปีพิมพ์.

แหล่งข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต

ชื่อผู้แต่ง. ชื่อเรื่อง (ปีที่เผยแพร่), ชื่อรูปภาพ [รูปภาพ], สืบค้น วัน เดือน ปี, จาก URL.

(*หมายเหตุ: หากไม่มีข้อมูลวันเดือนปีที่เผยแพร่ข้อมูล ให้อ้างอิงวันที่เข้าถึงข้อมูล)

สัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์. สัมภาษณ์. ตำแหน่ง. หน่วยงานที่สังกัด, วัน เดือน ปีที่สัมภาษณ์.

รูปภาพ

ชื่อเจ้าของผลงาน (ปีที่เผยแพร่), ชื่อผลงาน [รูปภาพ], สืบค้น วัน เดือน ปี, จาก URL.

ตัวอย่างรายการอ้างอิง

- มัทนี รัตนิม. *ศิลปะการแสดงละครคอน (Acting): หลักเบื้องต้นและการฝึกซ้อม*. กรุงเทพฯ: ธรรมศาสตร์, สนพ. ม., 2559.
- สุกัญญา สุขฉายา. “พิธีขอฝนของชนชาติไทย.” *คติชนคนไทในวัฒนธรรมข้าว*, บรรณาธิการโดย ประคอง นิมมานเหมินท์ และคณะ, 231-279. กรุงเทพฯ: สถาบันไทยศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2560.
- วรารภรณ์ เชิดชู. “การวิเคราะห์อัตลักษณ์ทำนองหลักเพลงเชิดจีน.” *วารสารศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 7 (2) กรกฎาคม – ธันวาคม, 2563, (134-150). สืบค้น 29 มิถุนายน 2564, จาก <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/fad/issue/view/16685/3970>.
- ธนียพรรณ ไชติกเสถียร. “ไหว้ : ประติมากรรมร่วมสมัย.” *วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปกรรมศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศิลปกรรมศาสตร์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 2560
- การแสดงพื้นเมืองภาคเหนือ (2562), ฟ้อนเล็บ [รูปภาพ], สืบค้น 3 มีนาคม 2564, จาก <http://www.lannacorner.cmu.ac.th/lanna2016/view.php?id=00379&group=1>.
- ชัยภกร บางคมบาง. *สัมภาษณ์โดย... ศิลปินแห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์ ปีพุทธศักราช 2557*, 25 มกราคม 2560.

Suggestions for Article Authors

For Publication in The Journal of Suan Sunandha Arts and Culture, The Office of Arts and Culture, Suan Sunandha, Rajabhat University

Objectives and Scope

The Office of Arts and Culture, Suan Sunandha, Rajabhat University plays an important role in preserving, developing, and supporting art and culture. Its aim is to build the conceptual knowledge of art and culture, document, and publish knowledge in relatable fields. Therefore, “The Journal of Suan Sunandha Arts and Culture” has been decisively created to encourage and support the publication of academic papers and qualified creative work in all fields of arts and culture, as well as other relatable subjects.

The journal opens for academic work from scholars, professors, university students, and general individuals. The academic work includes academic articles, research articles, book reviews, and creative work in the field of art and culture and humanities. For example, Fine and Applied Arts, Liberal Arts, Linguistics, Music, Dancing Arts, Fashion and Costumes, Anthropology, Cultural Studies, Folkloristics, Languages and Literatures, Archaeology, Museum Science, Architecture and Urban Design, Sexual Orientation, and other relatable subjects. The journal is due to publish twice a year (a 6– month period). The first issue covers from July – December, and the second issue covers from January – June.

Criteria

1. The presented articles must not be under consideration for publishing in other journals, and must not have been published in any journal before.
2. For presented articles written in English, the articles must not be translated from compositions published in Thai or other foreign languages before. The presented articles must have been reviewed for correction from a language expert before submission to the editorial team.
3. The presented articles must be academic articles, research articles, or book reviews which conform to the journal’s objectives and scope. The presented articles must be correct according to the academic criteria in a specific field.
4. The presented articles must contain abstracts both in Thai and English, with the total length of not longer than 1 page of an A4–size paper.
5. The length of the presented articles must be 10–15 pages of an A4–size paper.
6. If there are illustrations included in the presented articles, the author must be the owner of the illustrations, or the author is legally allowed to publish the illustrations. The illustration files must be submitted separately from the article content. The format of the illustration files must be .jpg or .tiff, with the resolution of 300–350 dpi. The illustration

files' names must be clearly identified and organized according to the sequence in the article content.

7. Research articles which are processed after the date of onwards, the certificate of research ethics approval from the agent institute must be attached.

Article Manuscript Formatting

1. The author must publish the article in the article form prepared in an electronic document form (.doc, .docx, or in PDF file) which is ready to be printed on paper. The article must be in the minimum length of 10 pages, and maximum length of 15 pages of an A4-size paper. The page margin must be set as 1.5 inches at the top, and 1 inch for the left side, the bottom side, and the right side of a paper. The Thai font format for the whole article must be the standard official Thai font which is the TH Niramit AS. The line spacing format must be a single space. The content line format must be set as Thai distributed. The important components of the article are as follows:

1.1 The title of the article must be in the font size of 18 point in bold, both in Thai and English. Use all capitals for English. The title must be set at the center of the page.

1.2 The author's name must be in the font size of 16 point in bold. The name and surname must be identified in both Thai and English without specifying the name prefix or academic position. Use all capitals for the English name. The author's name must be set at the center of the page.

1.3 The academic position, the agent organization, and e-mail address must be in the font size of 14 point in regular in the form of footnote under the abstract with the use of a (*) symbol. Identify the highest academic background or academic position (if available) and the author's affiliated agency in both Thai and English, together with the e-mail address for an official contact. If there is a co-author, the information must be identified as completely as of the main author's, with the use of a (**)

– For university students, use the form as follows.

In Thai The student in the curriculum of Master's
Degree / Doctoral Degree Major in,
Faculty of, University

In English Master of, Faculty of.....,
..... University

– For university professors, use the form as follows.

In Thai Academic position, Department of, Major
in, Faculty of, University

In English Professor / Associate Professor / Assistant Professor /
Lecturer, Department of, Faculty of,
..... University

1.4 Abstract must be in the font size of 16 point in regular, both in Thai and in English. The line format must be set as distributed. The abstract's length must not be longer than 1 page of an A4-size paper. For research articles, the abstract must contain significance of the problem, objectives, methods, and results.

1.5 Keywords (3–5 words that are relatable to the article) are in the font size of 16 point in regular, both in Thai and English. The line format is set as align left. Use a slash symbol (/) to separate each keyword.

1.6 Topics are in the font size of 16 point in bold. The line format is set as align left.

1.7 Article contents are in the font size of 16 in regular. The line format must be set as distributed. For research articles, there should be topics and contents consisting of an introduction, objectives, methods, results, a conclusion, and a discussion and suggestion part.

1.8 Tables and illustrations (if available) – Tables, diagrams, maps, charts, musical notations, illustrations, etc. must be organized due to the sequence appeared in the article. Titles, descriptions, information sources must be completely identified.

– Tables' titles are in the font size of 16 in regular. Sources must be identified above the table in the font size of 14 point in regular. The line format is set as the center of the page as the example.

Table no. 1 Title of the Table (Font size 16)

Source (if available): (Font size 14)

– Diagrams, maps, charts, musical notations, illustrations, etc. – Titles or descriptions must be identified in the font size of 16 point in regular. The information sources must be identified completely below the diagrams, maps, charts, musical notations, illustrations, etc. in the font size of 14 point in regular. The line format must be set as center of the page as the example below.

Map 1: Direction to Suan Sunandha Rajabhat University Map (Font size 16)

Source: https://ssru.ac.th/contact_ssru-map-direction.php (Font size 14)

Picture 1 Amphitheatre Stage Format (Font size 16)

Source: Mattani Rutnin. Acting: Basic Principles and Practices. Bangkok: Thammasat, Publisher. University., Page 69. (Font size 14)

Picture 2 Thai Nail Dance (Font size: 16)

Source: <http://www.lannacorner.cmu.ac.th/lanna2016/view.php?id=00379&group=1> (Font Size: 14)

Picture 3 Chaomae Sam Muk Shrine (Font size 16)

Source: The photo was taken by the author on 12 October, 2020 (Font size 14)

1.9 Acknowledgement (if available) – Scholarship sources or supporters for the research and studies are identified in the font size of 16 point in regular. The line format is set as distributed.

1.10 Reference formats are as follows.

1) References in contents: Reference is in an Author–Date format (Author’s name, Year of publication: Page number) For example, (Phunphit Amattayakun, 1989: 25).

– When the author’s name is a part of the article, identify the year of publication in the parentheses following the author’s name. For example, Phunphit Amattayakun (1989: 25).

– When there is more than one author, use the comma (,) to separate each author’s name. Use the word ‘and’ before the name of the last author. For example (Sisak Wanliphodom, Walailak Songsiri and Ratchanibul Tangkanasingha, 2013: 25).

– When the information is retrieved from the internet, the reference is in Author–Date format following with the retrieval date (Author’s name, Year of publishing on the internet: retrieval date). For example, (Sitthiporn Netniyom, 2020: 28 June, 2021).

2) References in citations are in the font size of 16 point in regular, both in Thai and English. The references are arranged in alphabetical order. Thai references must appear before English references. The line format is set as align left. When the reference’s detail is longer than one line, the first line is set as align left, the following line of the same reference is indented by a 7–letter spacing, according to the Chicago style. Follow https://www.chicagomanualofstyle.org/tools_citationguide/citation-guide-1.html for more information. The examples are as follows.

Citations

Books

Author’s name. Book’s Title. Edition. City of publication: Publisher, Year of publication.

Book Articles

Author’s name. “Title of article”. In Book’s title, Editorial by Editor’s name, Page number. City of publication: Publisher, Year of publication.

Journal Articles

Author's name. "Title of article. Title of journal, Volume (Issue number), Year of publication, (Page number).

When citing from online sources, identify URLs with a retrieval date.

Author's name. "Title of article." Title of journal, Volume (Issue number), Year of publication, (Page number). Retrieval date, URL.

Thesis

Author's name. "Thesis title." Master's/Doctoral thesis... Major... Faculty... University..., Year of publication.

Sources from the internet

Author's name. Title (Year of publishing on the internet), Illustration's title [Illustration], Retrieval date, URL

(*Note: if the date of information publishing is not available, refer to the retrieval date.)

Interviews

Interviewee's name. Interviewer's name. Position. Affiliated agency, Date of interview.

Illustrations

The owner's name (Year of publishing), Illustration's title [Illustration], Retrieval date, URL.

Example of references

Mattani Rutnin. *Acting: Basic Principles and Practices*. Bangkok: Thammasat, Publisher., 2016.

Sukanya Suchaya. "Rain Praying Rituals of the Tai Peoples." *Thai Folklore in Rice Culture*, Edited by Prakong Nimmanhaemin et al., 231–279. Bangkok: Institute of Thai Studies Chulalongkorn University, 2017.

Waraporn Cherdchoo. "An Analysis of Characteristics of the Principle Melodies of Cherd-jeen." *Journal of Fine and Applied Arts, Chulalongkorn University*, 7 (2) July – December, 2020, (134–150). Retrieval date 29 June 2021, Retrieved from <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/faa/issue/view/16685/3970>.

Thaneepan Jotikasthira. "Wai: Contemporary Sculpture." Thesis of Doctor of Philosophy in Fine and Applied Arts, Faculty of Fine and Applied Arts, Chulalongkorn University, 2017

Folk Northern Performance (2019), Thai Nail Dance [Illustration], Retrieval date 3 March 2021, Retrieved from <http://www.lannacorner.cmu.ac.th/lanna2016/view.php?id=00379&group=1>.

Chamaiporn Bangkombang. Interviewed by.... 2014 National Artist in Literature, 25 January 2017.

สำนักศิลปะและวัฒนธรรม
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

เลขที่ 1 ถนนอุทองนอก แขวงดุสิต เขตดุสิต

กรุงเทพมหานคร 10300

☎ 02-160-1216 ✉ aco@ssru.ac.th

🌐 <https://culture.ssru.ac.th/>